

EXERCIȚIILE FRATERNITĂȚII COMUNIONE E LIBERAZIONE

**«TE-AM IUBIT
CU O IUBIRE VEȘNICĂ,
M-AM ÎNDURAT
DE NIMICNICIA TA»**

RIMINI 2016

«TE-AM IUBIT
CU O IUBIRE VEȘNICĂ,
M-AM ÎNDURAT
DE NIMICNICA TA»

EXERCIȚIILE FRATERNITĂȚII
COMUNIONE E LIBERAZIONE

RIMINI 2016

«Cu ocazia cursului anual de Exerciții spirituale pentru membrii Fraternității Comunione e Liberazione, care se desfășoară la Rimini, cu titlul: „Te-am iubit cu o iubire veșnică, m-am îndurat de nimicnicia ta” (Ier 31,3), Sfinția Sa, papa Francisc, prin adresarea gândurilor sale pline de cordialitate și de bun augur, amintește că Jubileul Milostivirii e o ocazie propice pentru a redescoperi frumusețea credinței care pune în centrul ei iubirea plină de îndurare a Tatălui, ce a devenit vizibilă în chipul lui Cristos și e susținută de Spiritul Sfânt care călăuzește pașii credincioșilor în evenimentele istoriei. Milostivirea e calea care îl unește pe Dumnezeu de om, deschide inima spre speranța de a fi iubiți pentru totdeauna, în pofida limitei păcatului nostru. Sfântul Părinte urează ca, toți cei care urmează carisma regretatului mons. Luigi Giussani, să dea mărturie de îndurare în mod public și s-o întrupeze în viața lor, prin acțiuni de îndurare trupească și spirituală, și să fie semnul apropierii și tandreței lui Dumnezeu, astfel încât societatea de azi să redescopere urgența solidarității, a iubirii și a iertării. El invocă protecția cerească a Fecioarei Maria și, în timp ce vă roagă să vă rugați pentru susținerea ministerului său papal, acordă din suflet, atât pentru dumneavoastră, cât și pentru toți participanții, implorata binecuvântare apostolică, propagând-o și asupra celor care sunt în legătură directă prin satelit și a întregii Fraternități».

Cardinal Pietro Parolin, Secretar de Stat al Sfinției Sale,
29 aprilie 2016

Vineri seara, 29 aprilie

La intrare și la ieșire:

Wolfgang Amadeus Mozart, Requiem în re minor, KV 626

Herbert von Karajan - Wiener Philharmoniker

“Spirto Gentil” n. 5, Deutsche Grammophon

■ INTRODUCERE

Julián Carrón

Nu există nicio acțiune adevărată a vieții noastre conștiente, dacă nu pleacă de la conștiința că suntem păcătoși. «Suntem aici pentru că recunoaștem mai ales acest adevăr: suntem păcătoși. Dacă vă simțiți virtuoși, atunci nu în locul ăsta trebuia să veniți: ar fi totul inutil», ne spunea don Giussani, deoarece «conștiința de a fi păcătoși e primul adevăr al omului care acționează în viață și în istorie».¹ Păcătoși, adică nevoiași. Din această nevoie izbucnește strigătul, întrebarea, așa cum am ascultat mai devreme în *Requiem*-ul de Mozart: «Salva me, fons pietatis».² Precum spunea vameșul, din spatele templului: «Doamne, fie-ți milă de mine, păcătosul».³

Să îi cerem Spiritului să ne dea conștiința acestei nevoi a îndurării Sale.

Discendi Santo Spirito

Începem aceste zile ale noastre citind mesajul pe care ni l-a trimis papa Francisc:

«Cu ocazia cursului anual de Exerciții spirituale pentru membrii Fraternității Comunione e Liberazione, care se desfășoară la Rimini, cu titlul: „Te-am iubit cu o iubire veșnică, m-am îndurat de nimicnicia ta” (*Ier* 31,3), Sfinția Sa, papa Francisc, prin adresarea gândurilor sale pline de cordialitate și de bun augur, amintește că Jubileul Milostivirii e o ocazie propice pentru a redescoperi frumusețea credinței care pune în centrul ei iubirea plină de îndurare a Tatălui, ce a devenit vizibilă în chipul lui

¹ „Această bucurie dragă asupra căreia se clădește orice virtute”, Exercițiile Spirituale ale Fraternității Comunione e Liberazione, Notițe de la meditații [ținute de Luigi Giussani], Rimini 1993, supl. la *Litterae communionis* – CL, n. 6, 1993, p. 5.

² W.A. Mozart, *Requiem în re minor*, KV 626, III. Sequentia, No. 3 Rex Tremendae, CD “Spirto Gentil” n. 5.

³ *Lc* 18,13.

Cristos și e susținută de Spiritul Sfânt care călăuzește pașii credincioșilor în evenimentele istoriei. Milostivirea e calea care îl unește pe Dumnezeu de om, deschide inima spre speranța de a fi iubiți pentru totdeauna, în pofida limitei păcatului nostru. Sfântul Părinte urează ca, toți cei care urmează carisma regretatului mons. Luigi Giussani, să dea mărturie de îndurare în mod public și s-o întrupeze în viața lor, prin acțiuni de îndurare trupească și spirituală, și să fie semnul apropierii și tandreței lui Dumnezeu, astfel încât societatea de azi să redescopere urgența solidarității, a iubirii și a iertării. El invocă protecția cerească a Fecioarei Maria și, în timp ce vă roagă să vă rugați pentru susținerea ministerului său papal, acordă din suflet, atât pentru dumneavoastră, cât și pentru toți participanții, implorata binecuvântare apostolică, propagând-o și asupra celor care sunt în legătură directă prin satelit și a întregii Fraternități. Cardinal Pietro Parolin, Secretar de Stat al Sfinției Sale».

«Atunci, ucenicul pe care-l iubea Isus a zis lui Petru: „Este Domnul!” Când a auzit Simon Petru că este Domnul, și-a pus haina pe el și s-a încins, căci era dezbrăcat, și s-a aruncat în mare». Stând cu el, «niciunul din ucenici nu cuteza să-L întrebe: „Cine ești?”, căci știau că este Domnul».⁴

«Pe când ședea la masă cu ei, a luat pâinea; și, după ce a rostit binecuvântarea, a frânt-o și le-a dat-o. Atunci li s-au deschis ochii și L-au cunoscut; dar El S-a făcut nevăzut dinaintea lor. Și au zis unul către altul: „Nu ne ardea inima în noi când ne vorbea pe drum și ne deschidea Scripturile?”».⁵

Povestirile despre aparițiile lui Cristos înviat înregistrează constant uimirea discipolilor când Li se arăta viu. Prezența Sa vie e cea care domină, determinând modul lor de a fi și de a acționa.

E impresionant să vedem cum Isus se apleacă asupra nevoii lor, asupra tulburării pe care a lăsat-o în ei patima și moartea Sa: El răspunde fricii, plânsului, solitudinii, dubiilor, nostalgiei discipolilor, prin prezența Sa. De unde izvorăște această urgență a lor? După tot ceea ce au văzut și trăit ani de zile, de ce e atât de stringentă nevoia lor? Pentru că toată istoria pe care au trăit-o cu Isus, cei trei ani petrecuți cu El, faptele pe care le-au văzut, cuvintele pe care le-au ascultat nu sunt suficiente ca să răspundă nevoii lor prezente.

Amintirea unui trecut, oricât de fascinant ar fi, nu ajunge pentru a ține piept clipei prezente. Și, într-adevăr, discipolii din Emaus își spuneau unul altuia: «Noi speram că el este cel care trebuia să elibereze Isra-

⁴ *In* 21,7. 12.

⁵ *Lc*, 24,30-32.

elul; dar, cu toate acestea, iată, este a treia zi de când s-au petrecut aceste lucruri». ⁶ Toate semnele pe care le-au văzut, faptul că au fost des cu el și că au mâncat și băut cu El, nu reușeau să învingă descumpănirea, frica, singurătatea. O demonstrează, pentru totdeauna, plânsul Mariei Magdalena. Doar prezența Sa vie constituie un răspuns la înălțimea nevoii lor. Și așa, li se revelează discipolilor, prin experiența lor, care e natura proprie creștinismului. Creștinismul nu e o doctrină, o etică, un sentiment, ci e faptul unei Prezențe prezente, care predomină în privirea celui care o intercepțează, o Prezență a cărei unice preocupări e să se arate, să cuprindă viața prietenilor Săi, atât de mult încât să-i facă să experimenteze o viață fără frică, fără tristețe, chiar dacă El nu mai este cu ei ca înainte de a muri.

Acea Prezență vie e ceea ce au ei în comun. Acea Prezență constituie unicul fundament adevărat al comuniunii dintre ei. Și chiar această experiență îi face să fie mai conștienți de diversitatea lor.

1. Stilul lui Dumnezeu

Acest mod de a acționa al lui Dumnezeu, faptul că li s-a revelat după înviere, ceea ce îi făcea să fie atât de diferiți de toți ceilalți oameni, face ca întrebarea pusă de Iuda Tadeu, la Cina cea de taină, să fie și mai stringentă: «Doamne, cum se face că ai să ni te revelezi nouă și nu lumii?». ⁷ Reluând această întrebare, în cartea sa despre Isus, Benedict al XVI-lea adaugă: «Pentru ce nu te-ai opus cu putere dușmanilor tăi care te-au pus pe Cruce? [...] Pentru ce nu le-ai arătat cu forță incontestabilă că Tu ești Cel Viu, Stăpânul vieții și al morții? Pentru ce te-ai arătat numai unui mic grup de ucenici, în a căror mărturie trebuie să avem încredere acum? Însă întrebarea nu se referă numai la Înviere, ci la întregul mod în care Dumnezeu se revelează lumii. De ce numai lui Avram – de ce nu puternicilor lumii? De ce numai lui Israel și nu în mod incontestabil tuturor popoarelor pământului?». ⁸

Și iată răspunsul său: «Este misterul lui Dumnezeu care acționează în mod discret. Că numai încetul cu încetul își construiește El, în marea istorie a omenirii, propria sa istorie. Că se face om, dar într-un asemenea fel încât să poată fi ignorat de contemporani, de forțele care au autoritate în istorie. Că pătimește și moare și, ca Înviat, vrea să ajungă la omenire numai prin credința alor săi, cărora li se manifestă. Că încontinuu El bate ușor

⁶ *Lc*, 24,21.

⁷ *In* 14,22.

⁸ J. Ratzinger – Benedict al XVI-lea, *Isus din Nazaret. De la intrarea în Ierusalim la Înviere*, Galaxia Gutenberg, 2012, p. 257.

la uşile inimilor noastre şi, dacă îi deschidem, ne face treptat capabili să „vedem”⁹ şi, deci, să înţelegem.

În acest punct, Benedict al XVI-lea observă: «Oare nu tocmai acesta este stilul dumnezeiesc? A nu strivi cu puterea exterioară, ci a da libertate, a dărui şi a trezi iubire. Şi ceea ce aparent este atât de mic, oare nu este – dacă ne gândim bine – lucrul cu adevărat mare? Oare nu emană din Isus o rază de lumină care creşte prin veacuri, care nu putea să provină de la vreo simplă fiinţă umană şi prin care intră cu adevărat în lume splendoarea luminii lui Dumnezeu? Ar fi putut oare propovăduirea apostolilor să afle credinţă şi să zidească o comunitate universală, dacă n-ar fi acţionat în ea forţa adevărului [forţa de Sus]? Dacă ascultăm martorii, cu inima deschisă, şi ne deschidem în faţa semnelor prin care Domnul le dă mereu credit lor şi sieşi, atunci ştim: El a înviat cu adevărat. El e Cel Viu. Lui ne încredinţăm şi ştim că suntem pe drumul cel bun. Odată cu Toma punem mâna noastră în coasta străpunsă a lui Isus şi mărturisim în faţa tuturor: „Doamne, Dumnezeul meu!” (*In* 20,28)».¹⁰ Asta e cutremurător, atunci la fel ca şi acum.

Punctul de pornire al discipolilor era acest fapt imposibil de şters. Conştiinţa lor era definită de manifestarea lui Cristos, de întâlnirea vie cu cel Viu. Dar tocmai acest fapt trezea în ei întrebarea: de ce ne-a ales pe noi? Şi această întrebare îi predispucea să conştientizeze metoda lui Dumnezeu, care înseamnă să îi alegă pe câţiva (alegere, preferinţă) pentru a ajunge la toţi, şi modul Său de a acţiona, adică un stil şoptit. Stilul divin e să nu intervină prin puterea forţei, ci să stârnească libertatea fără să forţeze în niciun fel. Péguy ne aminteşte asta într-o manieră incredibilă: «Pentru această libertate [...] am sacrificat totul, spune Dumnezeu, / Pentru plăcerea pe care o am de a fi iubit de oameni liberi, / În mod liber».¹¹

Această metodă a lui Dumnezeu – conştientizarea acestei metode – e importantă mai ales în acest moment, pentru că «azi nu trăim într-o epocă a schimbării, ci trăim o schimbare de epocă»,¹² așa cum spune papa Francisc; în ultimii ani am revenit des la această temă a schimbării. Contextul cel nou, caracterizat de prăbuşirea multor certitudini antice, provoacă, şi în noi, ca şi în discipoli, o dezorientare, frică, dubii legate de cum să stăm în faţa acestei schimbări.

⁹ Ivi.

¹⁰ *Ibidem*, p. 257-258.

¹¹ Ch. Péguy, «II mistero dei santi innocenti», în *I Misteri*, Jaca Book, Milano 1997, p. 343.

¹² Francisc, Discurs la întâlnirea cu reprezentanţii celui de-al V-lea Congres naţional al Bisericii Italiene, Florenţa, 10 noiembrie 2015.

Într-un interviu recent și răsunător, Benedict al XVI-lea a scos în evidență cheia – dimensiunea crucială – a acestei schimbări de epocă: «Pentru omul de azi, față de perioada lui Luter și de perspectiva clasică a credinței creștine [care era dominată de preocuparea pentru mântuirea veșnică], lucrurile oarecum s-au dat peste cap [...]. Nu mai e omul cel care crede că are nevoie de justificare în fața lui Dumnezeu, ci el crede că Dumnezeu ar fi cel care trebuie să se justifice [în fața omului] datorită tuturor lucrurilor cumplite din lume și datorită mizeriei ființei umane, toate lucruri care, în ultimă instanță, ar depinde de el».¹³

Ne aflăm în fața unei adevărate răsturnări de situație a obligației datoriiilor. Acum Dumnezeu e cel care, oarecum, trebuie să se justifice, nu mai e omul: asta e situația în care ne aflăm, aceasta e «tendința de fond a vremurilor noastre».¹⁴ Într-un anumit sens, Dumnezeu e cel care trebuie să se justifice în fața omului, și nu invers; Dumnezeu e cel care, în mod paradoxal – spus în termeni pozitivi – trebuie să arate că este la înălțimea omului, a solicitării acestuia, a strigătului acestuia. «Lucrurile s-au răsturnat oarecum», s-a inversat obligația datoriei: această obligație e în seama lui Dumnezeu. El e cel care trebuie să demonstreze că e pentru om, că îi e indispensabil acestuia pentru a trăi.

E uimitor cum don Giussani a surprins dinainte semnele și importanța acestei schimbări epocale și cum a făcut, din această răsturnare de situație, piatra de temelie a metodei sale. E ca și cum Dumnezeu, Dumnezeu făcut om, și prezența Sa istorică, Biserica, ar trebui să se justifice în fața oamenilor sau – în termeni care ne sunt mai familiari – e ca și cum Dumnezeu, Biserica, «ar trebui să se prezinte în fața tribunalului în care tu ești judecător prin experiența ta».¹⁵

Tocmai asta a caracterizat începutul mișcării noastre. Spre deosebire de mulți alții, deja din anii '50, don Giussani și-a dat seama că creștinismul, chiar dacă era mediul tradițional al tuturor, nu mai ținea la tinerii cu care avea el de-a face la Milano și la școală. Îi era evident că Dumnezeu făcut om, Cristos, trebuia din nou „să se justifice” în fața acelor oameni tineri care nici nu voiau s-audă de Dumnezeu, care, ba mai mult, considerau chiar că trebuie să se elibereze, în sfârșit, de Dumnezeu. Creștinismul tre-

¹³ Interviul acordat de S.S. papa Emerit Benedict al XVI-lea despre justificarea pentru credință, în *Per mezzo della fede*, sub îngrijirea lui Daniele Libanori, San Paolo, Cinisello Balsamo-Mi 2016, p. 127. Vezi și: *L'Osservatore Romano e Avvenire*, 16 martie 2016.

¹⁴ Interviul acordat de S.S. papa Emerit Benedict al XVI-lea despre justificarea credinței, în *Per mezzo della fede*, op. cit., p. 128.

¹⁵ L. Giussani, *L'io rinasce in un incontro (1986-1987)*, Bur, Milano 2010, p. 300.

buia așadar să fie repropus în funcție de natura sa: un eveniment care cuprinde viața, acum, și o schimbă.

Fără să vrea să impună nimic din afară, chiar din prima zi de școală, don Giussani se supune tribunalului elevilor săi, își încredințează propunerea judecării lor: «Nu sunt aici pentru ca voi să vă însușiți ideile mele, ci pentru a vă învăța o metodă adevărată de a judeca lucrurile pe care vi le voi spune».¹⁶

Elementele caracteristice ale acestei metode sunt sintetizate în vestea creștinismului, înțelesă ca eveniment, care i se propune experienței noastre pentru a fi verificată. De aceea, chiar de la început, așa cum arată primul capitol din *Sensul religios*, don Giussani îi face conștienți pe tinerii săi interlocutori de faptul că criteriul pentru a judeca propunerea pe care le-o va face se află în ei înșiși, și acest criteriu e inima.

Și în al treilea volum al ParCursului (*De ce Biserica*) repetă că propunerea lui Cristos, care ajunge azi la oameni prin Biserică, «vrea să se măsoare» tocmai cu acel criteriu de judecată, «punându-se pe ea însăși la îndemâna experienței umane autentice. Ea își abandonează mesajul aplicării criteriilor originare ale inimii noastre. Nu impune condiții de îndeplinit în mod mecanic, se încredințează judecării experienței noastre, mai mult, o solicită în continuu să-și parcurgă drumul ei în întregime. [...] Biserica repetă, cu Isus, că poate fi recunoscută ca fiind credibilă în numele unei corespondențe cu exigențele elementare ale omului, în înflorirea lor cea mai autentică. Este vorba despre ceea ce Isus înțelegea prin expresia deja citată, prin care le promitea discipolilor lui acel „însutit” aici pe pământ». Continuă don Giussani: «Este, deci, ca și cum Biserica i-ar spune omului: „Cu mine vei dobândi o experiență de plenitudine a vieții, pe care n-ai întâlni-o în altă parte”. Prin această promisiune, ca pe muchie de cuțit, Biserica se pune la încercare pe ea însăși, propunându-se ca prelungire a lui Cristos către toți oamenii».¹⁷

Care e, deci, justificarea lui Dumnezeu în fața omului, în fața noastră? Justificarea lui Dumnezeu se numește «corespondență», o corespondență, imposibilă altminteri, cu exigențele profunde și imposibil de smuls din inima omului, a fiecărui om, a omului real; acele exigențe pentru care omul e persecutat, în pofida propriei ființe, de o neliniște de nepotolit chiar și după atingerea oricărui scop. Dumnezeu se justifică în fața omului pentru acel „mai bine”, pentru acea înflorire, pe care El o aduce în viață, pentru acea plenitudine de umanitate pe care o introduce în existență și care nu poate fi obținută de om prin propriile forțe.

¹⁶ L. Giussani, *Riscul educativ*, Corint, București 2005, p. 8.

¹⁷ L. Giussani, *De ce Biserica*, Nemira, București 2005, p. 265-266.

Biserica, în sfârșit, nu trișează, insistă don Giussani, pentru că «tot ceea ce spune și face e totalmente la dispoziția verificării oricui. Formula ei e: încearcă tu, verifică tu! Își abandonează propunerea total în mâinile conținutului experienței tale: tu ești cel care judecă». Și adaugă: «Mai deschisă de atât, *se mòre!* (*nu există, n. tr.*) [...] Biserica nu trișează în sensul că nu impune ca tu, dacă nu ești convins, să fii oricum constrâns să primești».¹⁸

2. «Semn al vremurilor»

Atunci, cum se poate justifica Biserica, în fața noastră și a oamenilor? Trebuie identificată bine problema, așa cum don Giussani ne-a repetat adesea citând din Niebuhr: «Nimic nu e mai incredibil decât un răspuns la o întrebare care nu e pusă».¹⁹ Trebuie să surprindem care e problema de azi, pentru ca răspunsul să poată fi perceput de fiecare dintre noi ca fiind credibil.

Care e întrebarea de azi, a omului de azi? Papa Benedict al XVI-lea, în interviul citat, o identifică în felul următor: «Percepția că noi avem nevoie de har și de iertare».²⁰ În consecință, Biserica se va putea justifica în fața omului de azi dacă răspunde la această nevoie de har și de iertare.

Aceasta e rațiunea care îl face pe Benedict al XVI-lea să afirme: «Pentru mine e un „semn al vremurilor” faptul că ideea de îndurare a lui Dumnezeu trebuie să devină tot mai mult punctul central și predominant». Deja «papa Ioan Paul al II-lea era profund marcat de acest impuls. [...] Pornind de la experiențele în care, chiar din primii ani de viață, el a putut constata toată cruzimea oamenilor, el afirmă că îndurarea e unica reacție eficientă, adevărată și ultimă împotriva puterii răului. Doar acolo unde e îndurare se termină cruzimea, se termină răul și violența».²¹ Ioan Paul al II-lea nu a făcut altceva decât să propună îndurarea ca unic răspuns adevărat în fața răului și a violenței. «Papa Francisc se află cu totul în acord cu această linie. Practica sa pastorală se exprimă tocmai în faptul că el ne vorbește încontinuu de îndurarea lui Dumnezeu. Milostivirea e ceea ce ne mișcă spre Dumnezeu [îndurarea e cea care ne atrage], în timp ce dreptatea ne sperie [...]. După părerea mea», continuă acest observator acut, care e Benedict al XVI-lea, «asta scoate în evidență faptul că, sub strălucirea aparentă a siguranței de sine

¹⁸ L. Giussani, *Una presenza che cambia*, Bur, Milano 2004, p. 294.

¹⁹ R. Niebuhr, *Il destino e la storia*, Bur, Milano 1999, p. 66.

²⁰ Interviu acordat de către S.S. papa Emerit Benedict al XVI-lea despre justificarea credinței, în *Per mezzo della fede*, op. cit., p. 128.

²¹ *Ibidem*, p. 128-129.

și a propriei dreptăți, omul de azi ascunde o cunoaștere profundă a rănilor sale și a josniciei sale în fața lui Dumnezeu. El se află în așteptarea îndurării. Desigur nu e o întâmplare faptul că parabola bunului samaritean e în mod deosebit atrăgătoare pentru contemporani. Și asta nu doar pentru că în ea se subliniază foarte tare componenta socială a existenței creștine», ci și pentru că, observă Benedict, ea descrie cum «oamenii, în străfundul lor, așteaptă ca samariteanul să îi ajute, ca el să se aplece asupra lor, să toarne ulei pe rănilor lor, să aibă grijă de ei și să îi ducă la adăpost. În ultimă instanță ei știu că au nevoie de îndurarea lui Dumnezeu și de delicatețea lui. În duritatea lumii tehnologizate, în care sentimentele nu mai contează nimic, crește însă așteptarea unei iubiri tămăduitoare care să le fie oferită gratuit. Mi se pare că în tema îndurării divine se exprimă într-un fel nou ceea ce înseamnă justificare prin credință. Pornind de la îndurarea lui Dumnezeu, pe care o caută cu toții, e posibil ca și azi să se interpreteze, de la început, nucleul fundamental al doctrinei justificării și să fie scos la lumină în toată importanța sa».²²

Această descriere a lui Benedict al XVI-lea a fost pe deplin primită de succesorul său. Sesizând în mod profund această nevoie pe care o avem cu toții, nevoie de îndurare din partea lui Dumnezeu, genialitatea papei Francisc a fost aceea de a fi propus un An Sfânt al Milostivirii. Papa (la fel ca Ioan Paul al II-lea și Benedict al XVI-lea, cum de-abia am văzut) are o sensibilitate profundă față de omul contemporan, are o capacitate impresionantă de a înțelege condiția acestuia, suferă pentru neliniștile și rănilor lui, ceea ce uneori surprinde și bulversează, în Biserică și în afara ei, pentru că rupe măsurile obișnuite, schemele consolidate, de o parte și de alta.

La întrebarea interviewerului: «*De ce, după dumneavoastră, acest timp al nostru și această umanitate au atâta nevoie de milostivire?*», papa Francisc răspunde: «Pentru că este o umanitate rănită, o umanitate care poartă răni adânci. Nu știe cum să le îngrijească sau crede că nu este tocmai posibil să le îngrijești». Așadar, azi, la asta se adaugă și drama de a: «considera răul nostru, păcatul nostru, ca fiind incurabil, ca ceva ce nu poate fi vindecat și iertat. Lipsește experiența concretă a milostivirii. Fragilitatea vremurilor în care trăim vine și din ideea că nu există șansă de răscumpărare, o mână care te ridică, o îmbrățișare care te salvează, te iertă, te consolează, revarsă peste tine o iubire infinită, răbdătoare, indulgentă; care te pune din nou pe făgaș».²³ În Papa se vede că înțelege problema și drumul: înțelege ceea ce sunt rănilor și ce anume le poate vindeca, cum pot fi vindecate.

²² *Ibidem*, p. 129.

²³ Francisc, Numele lui Dumnezeu este Milostivirea. Un dialog cu Andrea Tornielli, Editura Trei, 2016, p.31-32.

Omul contemporan are nevoie de «experiența concretă a îndurării». Și în fața rătăcirii gândirii, care rănește atât de mulți oameni, Papa știe că nu poate fi recuperată ontologia – adică adevărul ființei umane, conștientizarea clară a acesteia – pur și simplu printr-un discurs corect despre om sau printr-o repetare continuă a doctrinei morale, ci doar prin experiența îndurării, care poate deschide larg mintea pentru a înțelege chiar și doctrina.

De aceea, pentru a răspunde rănilor profunde ale omului contemporan, Papa nu a organizat un congres despre îndurare, nu s-a limitat să propună o reflecție pe această temă, ci a promovat un gest care să permită, înainte de toate, ca noi să experimentăm îndurarea în timpul întregului an, însoțindu-ne să îl trăim, rechemându-ne continuu.

Pentru a interveni realmente în travaliul uman, pentru a-i răspunde omului concret, încărcat de povara fragilității sale, Biserica – și deci fiecare dintre noi – are nevoie, înainte de toate, să experimenteze îmbrățișarea îndurării lui Dumnezeu, astfel încât s-o poată comunica tuturor fraților oameni întâlniți de-a lungul drumului.

Acesta e scopul Jubileului Milostivirii, în continuarea metodei «șoptite» a lui Dumnezeu: să ajungă la toți prin ai Săi, adică prin Biserică, compania celor pe care El îi alege și care Îl recunosc. Propunându-i Bisericii Jubileul, Sfântul Părinte arată că nu cedează în fața greșelii de a considera scontat individul ce trebuie să mărturisească îndurarea și „locul” în care acesta e generat.²⁴

Această conștientizare a scopului și a metodei se vede în acțiune, chiar din faptul că se pune întrebarea: «*De ce un Jubileu al Milostivirii? Ce înseamnă asta?*», și din modul de a răspunde: «Biserica» – adică fiecare dintre noi – «are nevoie de acest moment extraordinar. Nu spun: e bun pentru Biserică acest moment extraordinar. Spun: Biserica are nevoie de acest moment extraordinar. [...] În epoca noastră de schimbări profunde, Biserica este chemată să ofere contribuția sa specifică, făcând vizibile semnele prezenței și apropierii lui Dumnezeu. Și Jubileul este un timp favorabil pentru noi toți, deoarece contemplând Milostivirea Divină, care depășește orice limită umană [...], putem deveni martori mai convinși și eficienți».²⁵ Scopul e acela de a mărtu-

²⁴ «Credința are nevoie de un loc în care să poată fi mărturisită și comunicată, iar acesta trebuie să fie corespunzător și proporționat cu ceea ce se comunică. Pentru a transmite un conținut doar doctrinar, o idee, probabil că ar fi suficientă o carte sau repetarea unui mesaj oral. Însă ceea ce se comunică în Biserică, ceea ce se transmite în tradiția sa vie, este lumina nouă care se naște din întâlnirea cu Dumnezeu cel viu, o lumină care atinge persoana în centrul ei, în inimă, implicând mintea, voința și afectivitatea sa» (Francisc, Scrisoarea enciclică *Lumen fidei*, 40). (<http://www.magisteriu.ro/lumen-fidei-2013/>)

²⁵ Francisc, *Audiență generală*, 9 decembrie 2015. (<http://www.magisteriu.ro/audienta-general-a-de-miercuri-9-dec-2015/>)

risi. Metoda e contemplarea, adică adâncirea în experiența îndurării, pentru că primul nevoiaș e poporul creștin, adică noi, fiecare dintre noi.

Ce înseamnă, în ultimă instanță, toate acestea pentru noi? «A ne îndrepta privirea spre Dumnezeu, Tată milostiv, și spre frații care au nevoie de milostivire înseamnă a ne îndrepta atenția asupra *conținutului esențial al Evangheliei*: Isus, Milostivirea făcută trup, care face vizibil pentru ochii noștri marele mister al Iubirii trinitare a lui Dumnezeu». De aceea, «a celebra un Jubileu al Milostivirii echivalează cu a pune, din nou, în centrul vieții noastre personale și a comunităților noastre, specificul credinței creștine, adică pe Isus Cristos, pe Dumnezeul cel milostiv».²⁶ Da, insistă Papa în Bula de proclamare a Jubileului, «Isus Cristos e chipul îndurării Tatălui. Misterul credinței creștine pare să găsească în acest cuvânt toată sinteza sa. Ea a devenit vie, vizibilă și a atins propria culme în Isus din Nazaret».²⁷ Anul Sfânt, atunci, e «*pentru a trăi milostivirea*. Da, iubiți frați și surori, acest An Sfânt ne este oferit pentru a experimenta în viața noastră atingerea dulce și suavă a iertării lui Dumnezeu, prezența sa alături de noi și apropierea sa mai ales în momentele de necesitate mai mare».²⁸ Isus cel înviat e cel care se apleacă asupra rănilor noastre azi.

«Așadar, acest Jubileu este un moment privilegiat pentru ca Biserica să învețe să aleagă numai „*ceea ce îi place mai mult lui Dumnezeu*”. Și, ce anume „*ii place mai mult lui Dumnezeu*”?» se întreabă papa Francisc. «A-i ierta pe fiii săi, a avea milostivire față de ei, pentru ca și ei să poată ierta la rândul lor pe frați, strălucind ca făclii ale milostivirii lui Dumnezeu în lume. [...] Jubileul va fi un „ *timp favorabil*” pentru Biserică dacă vom învăța să alegem „*ceea ce îi place mai mult lui Dumnezeu*”, fără a ceda ispitei de a crede că există ceva care este mai important sau prioritar. Nimic nu este mai important decât a alege „*ceea ce îi place mai mult lui Dumnezeu*”, adică milostivirea sa, iubirea sa, duioșia sa, îmbrățișarea sa, mângâierile sale!».²⁹

²⁶ *Ivi*.

²⁷ Francisc, *Misericordiae Vultus*. Bula de proclamare a Jubileului Extraordinar al Milostivirii, 11 aprilie 2015, 1.

²⁸ Francisc, *Audiență generală*, 9 decembrie 2015.

²⁹ «Și necesara operă de reînnoire a instituțiilor și structurilor Bisericii este un mijloc care trebuie să ne conducă să trăim experiența vie și dătătoare de viață a milostivirii lui Dumnezeu care, singură, poate garanta Bisericii să fie acea cetate așezată pe un munte care nu poate să rămână ascunsă (cf. *Mt 5,14*). Strălucește numai o Biserică milostivă! Dacă, și numai pentru un moment, ar trebui să uităm că milostivirea este „*ceea ce îi place mai mult lui Dumnezeu*”, orice efort al nostru ar fi zadarnic, pentru că am deveni sclavi ai instituțiilor noastre și ai structurilor noastre, oricât de reînnoite ar putea fi ele. Dar am fi mereu sclavi.» (Francisc, *Audiență generală*, 9 decembrie 2015).

Și, anticipând o eventuală obiecție, ca și cum ne-ar fi citit gândurile, papa Francisc adaugă: «Desigur, cineva ar putea să obiecteze: „Dar, părinte, Biserica, în acest An, n-ar trebui să facă ceva mai mult? Este corect a contempla milostivirea lui Dumnezeu, dar există multe nevoi urgente!”. Este adevărat, este mult de făcut, și, în primul rând, eu nu încetez să amintesc asta. Însă trebuie ținut cont că, la rădăcina uitării milostivirii, este mereu *iubirea proprie*. În lume, aceasta ia forma căutării exclusive a propriilor interese, a plăcerilor și onorurilor unite cu voința de a acumula bogății, în timp ce în viața creștinilor se travestește adesea în ipocrizie și în mondenitate. Toate aceste lucruri sunt contrare milostivirii. Mișcările iubirii proprii, care fac străină milostivirea în lume, sunt așa de multe și numeroase încât adesea nu mai suntem în stare nici măcar să le recunoaștem ca limite și ca păcat. Iată pentru ce este necesar să recunoaștem că suntem păcătoși, pentru a întări în noi certitudinea milostivirii divine. „Doamne, eu sunt un păcătos; Doamne, eu sunt o păcătoasă: vino cu milostivirea ta”».³⁰

3. «Te-am așteptat zi și noapte»

Acum, fiecare dintre noi are posibilitatea de a se compara cu acest cuvânt plin de autoritate al papei Francisc, care coincide cu cel al lui Ioan Paul al II-lea și cu al lui Benedict al XVI-lea, așa cum a afirmat cel din urmă. «Originea uitării milostivirii» e faptul că predomină alte interese. Profeții ne mută mereu din poziția în care suntem. Dar tocmai a fi disponibili la mutare e speranța noastră.

Recitind aceste texte, nu am putut să nu mă gândesc cum, într-o situație deosebit de provocatoare – cum a fost cea de la începutul lui '68, imediat după ocuparea Universității Catolice (la care au participat mulți din GS) –, don Giussani a identificat esența chestiunii în faptul că noi nu îl așteptam pe Domnul «zi și noapte»; aveam alte interese și lucruri mai importante de făcut decât să «Îl așteptăm zi și noapte». Referitor la acea situație, don Giussani afirma fără ezitare: «Înțelegerea situației și a lucrurilor ce trebuie făcute [...] ne-a lipsit [...] pentru că nu Îl așteptăm zi și noapte». De ce? Ce anume înseamnă că nu Îl așteptam? Înseamnă că așteptam altceva, că se așteptase ceva altceva mai mult de asta, adică centrul nostru nu era Cristos. «Astfel – după părerea mea – dacă L-am fi așteptat zi și noapte, și atitudinea alor noștri, în conviețuirea lor din Universitatea Catolică, ar fi fost diferită; a fost atât de generoasă, dar cât de adevărată?». Pentru don Giussani, de fapt, «adevărul gestului nu se naște din șiretenia politică», ci

³⁰ Francisc, *Audiență generală*, 9 decembrie 2015.

din «a-L aștepta zi și noapte; altfel discursul nostru se confundă cu cel al celorlalți, și devine instrument al discursului celorlalți. Putem să ne facem treburile noastre și să asumăm ca paradigmă, fără ca nici măcar să ne dăm seama, pe cea a tuturor, paradigma oferită de toți ceilalți. Din a-L aștepta zi și noapte se distinge discursul nostru, [se disting] acțiunile noastre».³¹

Nu e o problemă de coerență sau de a avea ideile deja clare. Pentru că poate fi «așteptat zi și noapte» chiar și în aproximația tuturor tentativelor pe care le facem, chiar și scontând propria micime. E o chestiune de dorință, de așteptare. De fapt, mereu se așteaptă ceva, se dorește ceva, afirmând ca punct «ultim» în fiecare moment, «trăind chiar și numai 5 minute»:³² dacă nu e Cristos, ceea ce se așteaptă, ceea ce se dorește, atunci în mod obligatoriu e altceva. Dar asta înseamnă că de la acest altceva, și nu de la Cristos și de la întâlnirea vie cu El, de la comuniunea cu El, de la edificarea prezenței Sale în lume, ne așteptăm la o schimbare a lucrurilor, a situației – personale și sociale –. Problema nu e imaturitatea încercărilor pe care le facem, ci dacă dorința și așteptarea prezenței Sale sunt punctul de origine a felului în care ne mișcăm.

«Eventual [mai spunea don Giussani, cu aceeași ocazie, în noiembrie 1967] nu ne-o spunem explicit, dar se dorește altceva mai mult decât asta. Acesta nu e un principiu – fiți atenți –, nu se poate afirma doar ca principiu o dată, trebuie să fie un principiu recuperat în fiecare zi. Trebuie să fie un *habitus* mental, trebuie să fie o mentalitate. Trebuie să includă totul, ce e drept, ce e incorect, meritul și greșala, ziua și noaptea: „Te-am așteptat zi și noapte”. În acest sens gândiți-vă, vă rog, cum originea, în fond, a toate – ar fi originea unei posibile defecțiuni sau a absenței acestei așteptări, sau faptul că această dorință nu creează un *habitus* mental, o mentalitate –, cum totul depinde de faptul că se astupă urechile față de profeția ce ni se face. Pentru că Dumnezeu trimite profetul ca să ne atragă atenția. Vocația se împlinește mereu prin profeție, prin vocea unui profet, întotdeauna. Înțelegeți cum la origine se află – și așa se concretizează, fără a fi banalizată dorința, acel „Vino” despre care vorbeam adineaori – o neascultare față de comuniunea noastră? Pentru că grupul e profeția, e punctul de atenționare, e locul de rechemare. Aici e rădăcina amară, putredă. Și, în mod ciudat, chiar atât de echivocă e poziția pe care putem s-o avem în această privință;

³¹ ARHIVA ISTORICĂ A ASOCIAȚIEI ECLEZIALE MEMORES DOMINI (ASAEMD), *Document audiovizual*, Ziua de reculegere de Advent a Grupului adult, Milano, 19 noiembrie 1967; vezi și A. Savorana, *Vita di don Giussani*, Bur, Milano 2014, p. 391ss.

³² L. Giussani, *Sensul religios*, Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice, București 200, p. 90.

fiindcă să valorizezi grupul nu înseamnă să îl valorizezi din punct de vedere sentimental, nu înseamnă să îl valorizezi ca și cum am fi toți cot la cot, ca și cum ne-am ține cu toții de cold, ci ca discurs»,³³ ca judecată adică.

Don Giussani nu a făcut altceva decât să ne recheme constant la această așteptare a Lui zi și noapte, care e esențială pentru a trăi. De câte ori, în fața permanentei indiferențe a fiecăruia dintre noi, în fața trădării, nu ne-a rechemat, fără să se scandalizeze: «Pentru a înțelege ce este trădarea, dragii mei, trebuie să ne gândim la distrația noastră, fiindcă e o trădare să trăim zilele, săptămânile, lunile ... aseară, de exemplu, când ne-am gândit la El? Când ne-am gândit cu seriozitate, cu inima, în ultima lună, în ultimele trei luni, din octombrie până acum? Niciodată. Nu ne-am gândit la el așa cum făceau Ioan și Andrei în timp ce-l priveau vorbind. Dacă ne-am pus întrebări despre El, a fost din curiozitate, analiză, exigență de analiză, de căutare, de clarificare, de lămurire. Dar să ne fi gândit la El așa cum cineva, cu adevărat îndrăgostit, se gândește la persoana de care s-a îndrăgostit (și acolo se întâmplă rar deoarece totul e calculat în funcție de un rezultat!) în mod pur, în mod absolut, total detașat, ca pură dorință de bine».³⁴ Așa cum rar ni se întâmplă să ne gândim la El ca la o Prezență prezentă, iubită! Ar fi de-ajuns să facem comparația cu discipolii în zilele ce au urmat Paștilor, după ce L-au văzut înviaț: ce anume domina în gândurile lor, ce predomina în privirea lor? Erau cu toții cuprinși de o Prezență care le lua frica și tristețea. Mi-a scris cineva: «Am citit din întâmplare scrisoarea aceasta simplă a lui Emily Dickinson către o prietenă. M-a impresionat, pentru că am simțit că descrie foarte pe scurt dorul de Cristos: „*Morning without you is a dwindled Dawn*” [Dimineața fără tine e un Răsărit știrbit]. În toată confuzia, doar afecțiunea pentru El schimbă viața și fără El viața nu are același gust – *a dwindled Dawn*».³⁵

În 1982, participanților la primele Exerciții ale Fraternității, uitându-se la chipurile celor prezenți, gândindu-se la prospețimea întâlnirii care îi cucerise și îi adusese până acolo, le spunea: «Cine știe dacă vom mai fi mișcați atât de tare, cum am fost mișcați la Varigotti», adică la începuturile GS. Și continua: «V-ați făcut mari: în timp ce v-ați asigurat o capacitate umană în meseria voastră, apare, ca fiind posibilă, o îndepărtare de Cristos (compa-

³³ ASAEMD, *Document audiovizual*, Ziua de reculegere de Advent a Grupului Adult, Milano, 19 noiembrie 1967.

³⁴ L. Giussani, *Se poate trăi așa?*, Galaxia Gutenberg, Cluj 2010, p. 318-319.

³⁵ Cfr. «April 1885, (L 981)», în *The Letters of Emily Dickinson*, Edited by Thomas H. Johnson, Associated Editor: Theodora Ward, Cambridge MA, The Belknap Press of Harvard University Press, 1958.

rativ cu emoția puternică resimțită cu mulți ani în urmă, a circumstanțelor din urmă cu mulți ani, mai ales). [...] E ca și cum Cristos ar fi departe de inimă».³⁶

Și noi? Simțim oare urgența de a fi iertați, de a fi luați în brațe din nou, pentru toate căderile noastre, pentru distragerea noastră, pentru uitarea noastră complice care ne invadează zilele, pentru trădarea noastră, pentru mizeria noastră? Ce anume predomină în viața noastră – în gândurile noastre și în privirea noastră – în aceste vremuri de confuzie, de rătăcire? Simțim oare nevoia îndurării Sale? Sfântul Bernard exprimă foarte bine asta prin următoarele cuvinte: «Primul adevăr al omului apare în momentul în care își recunoaște propria mizerie».³⁷

Dar recunoașterea mizeriei proprii nu ajunge; marchează începutul adevărului de noi, dar nu ajunge. De multe ori, de fapt, ne dăm seama de cât de insuficientă e. E nevoie ca cineva să trezească în noi nevoia de a fi iertați.

La asta ne cheamă Anul Milostivirii, ca ocazie de a deveni conștienți de cât de multă nevoie avem ca El să se aplece asupra distragerii noastre, asupra rănilor noastre, ca să ne atragă din nou, asemeni discipolilor după dezorientarea rămasă în urma pătimirii și a morții Sale. E ca și cum am avea nevoie de ceea ce spunea Dostoievski: «Vreți, în schimb, să-i dați o pedeapsă mult mai grea, o osândă cumplită, cea mai cumplită din câte există, în așa fel ca să-l salvați de la pieire și să-i regenerați definitiv sufletul? Dacă da, atunci copleșiți-l cu mărinimia dumneavoastră! Veți vedea cum se va înfiora, cum se va cutremura toată ființa lui: „Voi fi în stare să suport atâta dragoste, atâta bunătate? Merit eu oare toate astea?”».³⁸ E ceea ce face Dumnezeu cu noi: «ne copleșește» pentru un an cu Îndurarea Sa, pentru ca să putem ajunge la sfârșitul anului să fim mai siguri de această îndurare și astfel să Îl putem mărturisi.

Trebuie să creștem în «convingerea milostivirii». De asta e în interesul nostru să ascultăm glasul Papei, profetul pe care Dumnezeu ni l-a dat ca să îndrume pe poprul Său în aceste vremuri de cotituri epocale: «Acest An Extraordinar este și el dar al harului. A intra prin acea Poartă înseamnă a

³⁶ L. Giussani, «La familiarità con Cristo», *Tracce-Litterae Communionis*, n. 2, februarie 2007, p. 2.

³⁷ «Primus veritatis gradus est, primum seipsum attendere, seu propriam miseriam agnoscere» (Sfântul Bernard din Chiaravalle, *De gradibus humilitatis et superbiae*, PL 182, col. 948).

³⁸ F.M. Dostoievskij, *Frații Karamazov*, publicație on-line, <http://chinez-isidor.blogspot.ro/2015/02/fratii-karamazov-de-fiodor-mihailovici.html>, p. 918.

descoperi profunzimea milostivirii Tatălui care-i primește pe toți și merge personal în întâmpinarea fiecăruia. El este cel care ne caută! El este cel care vine în întâmpinarea noastră! Va fi un An în care *să creștem în convingerea milostivirii*. Cât se greșește împotriva lui Dumnezeu și a harului său atunci când se afirmă înainte de toate că păcatele sunt pedepsite de judecata sa, fără a pune în schimb înainte de asta că sunt iertate de milostivirea sa (cf. Augustin, *De praedestinatione sanctorum*, 12, 24)! Da, este chiar așa. Trebuie să punem milostivirea înaintea judecării și în orice caz judecata lui Dumnezeu va fi mereu în lumina milostivirii sale. Așadar, a trece prin Poarta Sfântă să ne facă să ne simțim *părtași de acest mister de iubire, de duioșie*. Să abandonăm orice formă de frică și de teamă, pentru că nu se potrivește celui care este iubit; mai degrabă să trăim *bucuria întâlnirii cu harul care transformă totul*.³⁹

Trebuie să crească în noi certitudinea că îndurarea e unicul adevărat răspuns la situația omului de azi, la violențe, la răni, la greutatea și contradicțiile pe care le trăim.

Papa subliniază astfel urgența îndurării: «Să simțim puternică în noi bucuria de a fi fost reînnoiți de Isus, așa cum Bunul Păstor a venit ca să ne caute fiindcă ne rătăciserăm».⁴⁰ Și lămurește că «acesta este obiectivul pe care Biserica îl are în acest An Sfânt. Astfel vom întări în noi certitudinea că milostivirea poate contribui realmente la edificarea unei lumi mai umane. În special în aceste timpuri ale noastre, în care iertarea este un oaspete rar în locurile vieții umane, chemarea la milostivire devine mai urgentă, și asta în orice loc: în societate, în instituții, în muncă precum și în familie».⁴¹

Doar atingând această certitudine, care ne face să traversăm orice frică, orice solitudine, orice dubiu, vom putea înfrunta provocările enorme ale acestor schimbări epocale cu unica armă eficientă, și anume mărturia, scop ultim al Anului cel Sfânt: «De asta am proclamat un *Jubileu Extraordinar al Milostivirii* [...], ca să facă mai puternică și mai eficientă mărturia credincioșilor»,⁴² așa cum a făcut Isus cu discipolii.

«Sunt naivi cei care cred că aceasta poate să schimbe lumea?»; e ca și cum Papa ar anticipa în sinea lui întrebările noastre! «Da, omenește vor-

³⁹ Francisc, *Jubileul Extraordinar al Îndurării: Omilia Sfintei Liturghii și Deschiderea Sfintei Porți*, 8 decembrie 2015. (<http://itrc.ro/sfanta-liturghie-si-deschiderea-portii-sfinte-8-decembrie-2015/>)

⁴⁰ Francisc, *Omilia Primelor Vespere ale Duminicii Divinei Îndurări*, 11 aprilie 2015.

⁴¹ Francisc, *Audiență generală*, 9 decembrie 2015.

⁴² Francisc, *Misericordiae Vultus*. Bula de Proclamare a Jubileului Extraordinar al Milostivirii, 11 aprilie 2015, 3.

bind sunt nebuni, dar „nebunia lui Dumnezeu este mai înțeleaptă decât oamenii și slăbiciunea lui Dumnezeu este mai puternică decât oamenii” (1 Cor 1,25).⁴³ Această convingere a sfântului Paul e cea care l-a făcut pe papa Francisc să le spună episcopilor din Mexic: «Unica forță capabilă să cucerească inima oamenilor e tandrețea lui Dumnezeu. Ceea ce încântă și atrage, ceea ce pleacă și învinge, ceea ce deschide și eliberează din lanțuri nu e forța instrumentelor sau duritatea legii, ci chiar slăbiciunea atotputernică a iubirii divine, care e forța irezistibilă a tandreței sale și promisiunea ireversibilă a îndurării sale». Dar «dacă privirea noastră nu mărturisește că l-a văzut pe Isus, atunci cuvintele pe care ni le amintim despre El rezultă a fi doar niște figuri retorice goale. Poate exprimă nostalgia celor care nu îl pot uita pe Domnul, dar oricum sunt doar bălbăiala unor orfani lângă mormânt. Cuvinte, la urma urmei, incapabile să împiedice ca lumea să fie abandonată și redusă la propriile-i puteri disperate».⁴⁴

Să lăsăm ca, în aceste zile, inima noastră să se deschidă în fața acestei îndurări, ascultând, respectând tăcerea, pentru ca ceea ce vom asculta să ne schimbe, și prezența Sa să poată domina în noi, așa cum a dominat în viața discipolilor după înviere. Dacă suntem împreună, e ca să ne ajutăm în acest sens.

⁴³ Francisc, *Audiență generală*, 9 decembrie 2015.

⁴⁴ Francisc, Discurs ținut în cadrul întâlnirii cu Episcopia din Mexic, Ciudad de Mexico, Mexic, 13 februarie 2016.

SFÂNTA LITURGHIE

Lecturile Sfintei Liturghii: 1In 1,5-2,2; Ps 102 (102); Mt 11,25-30.

OMILIA LUI DON STEFANO ALBERTO

În timp ce încredințăm persoana noastră, pe cei dragi nouă, toată țara noastră dragă, Italia, patroanei sale, patroanei noastre, Caterinei, să ne întrebăm de ce *una anume*, o tânără femeie, s-a arătat a fi instrument pentru unitatea Bisericii, raportându-se Papei de la Roma, ca instrument de pace în mijlocul multor lupte criminale, atunci, la fel ca azi. Răspunde, prin alte cuvinte de-abia auzite, Giussani, dar esența e asta: «Te-am așteptat zi și noapte», Te-am căutat, o Cristoase. Asta e posibilitatea pentru fiecare dintre noi, în acest moment obiectiv de har: să rămânem erudiți, adică plini de ceea ce știm deja, sau să cerem să fim din nou mici, să fim din nou copii întru ascultare și tăcere, și mai ales întru entuziasm, oricare ar fi povestea noastră, prezentul nostru, în entuziasm față de această invitație: «Veniți la mine, voi toți cei osteniți și împovărați, și eu vă voi da odihna. Învățați de la mine, care sunt blând și smerit cu inima, și veți găsi odihnă pentru viața voastră».

Sâmbătă dimineata, 30 aprilie

La intrare și la ieșire:

Franz Schubert, Sonata pentru arpeggiu și pian, D 821
Mstislav Rostropovich, violoncel - Benjamin Britten, pian
“Spirto Gentil” n. 18, Decca

Don Pino. Uitându-ne la îngerul care îi aduce vestea acestei tinere fete, uitându-ne la «da»-ul Mariei, noi reevocăm un fapt al trecutului, dar pătrundem în prezent, în acest moment, în posibilitatea de a învăța, așa cum ni s-a spus aseară, când a fost citat papa Francisc, «să alegem „*ceea ce îi place mai mult lui Dumnezeu*” fără să cedăm ispitei de a ne gândi că ar putea fi altceva mai important și prioritar. Nimic nu e mai important decât să alegem „*ceea ce îi place mai mult lui Dumnezeu*”, adică îndurarea sa, iubirea sa, tandrețea sa, îmbrățișarea sa, mângâierile sale!»

Angelus

Laude

■ PRIMA LECȚIE
Julián Carrón

«*Firoul inimii [lui Dumnezeu] e îndurarea față de nimicnicia ta*»

«Sub strălucirea siguranței de sine [...], omul de azi ascunde o cunoaștere profundă a rănilor sale». ⁴⁵ De asta, el – adică fiecare dintre noi – se află în așteptarea îndurării sale. De aici apare urgența de a ne cufunda în istoria acestei milostiviri, unica ce ne poate permite să ne privim rănilor, să ne îmbrățișăm pe noi înșine. Să revedem istoria nu înseamnă doar să ne amintim un trecut: ci înseamnă să intrăm tot mai mult în cunoașterea acelei Prezențe fără de care ne-ar fi imposibil să ne uităm la viața noastră.

⁴⁵ Interviu acordat de S.S. papa emerit Benedict al XVI-lea despre justificarea credinței, în *Per mezzo della fede*, op. cit., p. 129.

1. Îndurarea lui Dumnezeu

«Lui Dumnezeu nu i-a plăcut să înfăptuiască mântuirea poporului său prin dialectică»,⁴⁶ afirmă sfântul Ambrozie. Dialectica nu ajută la vindecarea rănilor noastre. Dumnezeu, care ne-a creat, știe foarte bine asta. Și, într-adevăr, începutul mântuirii împlinite de Dumnezeu e un gest de milă. Punctul de pornire e o mișcare lăuntrică, de iubire, de compasiune. Dumnezeu intră în istorie din milă față de poporul Său.

«Domnul a zis [lui Moise]: „Am văzut necazul poporului meu care este în Egipt și am auzit strigătele lor din cauza asupritorilor. Îi cunosc durerea. Am coborât ca să-l scot din mâna egiptenilor. [...] Și acum, iată, strigătul fiilor lui Israel a ajuns până la mine și am văzut asuprirea cu care îi apasă egiptenii. Acum mergi, te trimit la Faraon. Scoate poporul meu, pe fiii lui Israel, din Egipt”. Moise i-a zis lui Dumnezeu: „Cine sunt eu, ca să merg la Faraon și să-i scot pe fiii lui Israel din Egipt?”. El i-a zis: „Eu voi fi cu tine și acesta va fi pentru tine semnul că eu te-am trimis: când vei scoate poporul din Egipt, veți sluji lui Dumnezeu pe muntele acesta”».⁴⁷

Aceasta e «experiența fundamentală a poporului ales», scrie Ioan Paul al II-lea în *Dives in misericordia*. «Domnul a văzut suferința poporului său ajuns în robie, i-a auzit strigarea, i-a cunoscut mâhnirile și s-a hotărât să-l elibereze (Cfr. *Ex* 3,7 urm.). În acest act de mântuire, săvârșit de Domnul, profetul a știut să vadă iubirea și compătimirea Lui (Cfr. *Is* 63,9). Aici se înrădăcinează încrederea întregului popor, și a fiecărui membru al său, în milostivirea divină, care poate fi invocată în orice împrejurare dramatică».⁴⁸

Vă rog să nu treceți peste niciuna din expresiile astea, pentru că fără această milostivire nu există siguranță, nu există un punct real de sprijin, atât de mare e fragilitatea noastră: așa cum foarte bine o ilustrează zilele noastre, după o clipă, după un moment de euforie, totul se prăbușește în noi. Atunci, să observăm situația poporului lui Israel, să medităm la traiectoria istoriei sale, e ceva determinant pentru noi, nu e o simplă decorațiune a vieții. În povestirile Bibliei vedem cum poporul trăiește memoria a ceea ce i-a plăsmuit istoria.

Poporul lui Israel trăiește memoria actului eliberării, al salvării, împlinit de Dumnezeu, așa cum atestă cuvintele profetului Isaia: «Voi face să se

⁴⁶ Sfântul Ambrozie, *De Fide*, I,42: «Sed non in dialectica conplacuit deo saluum facere populum suum».

⁴⁷ *Ex* 3,7-12

⁴⁸ Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea enciclică *Dives in Misericordia*, 4, <http://www.magisteriu.ro/dives-in-misericordia-1980/>

amintească bunătatea Domnului și lauda Domnului, după toate câte ni le-a făcut Domnul», spune profetul Isaia. «Ca și multul bine pentru casa lui Israel, pe care le-a făcut după marea sa îndurare și în bunătatea lui»,⁴⁹ adică după măreția nemărginită a harului Său.

Care e originea unui astfel de mod de a acționa din partea lui Dumnezeu? «Fiorul inimii tale»,⁵⁰ mai spune Isaia. Dumnezeu, în profunzimea ființei Sale, e acest fior pentru destinul nostru. Gestul lui Dumnezeu nu e o reacție de moment în fața nenorocirii poporului Său. Inițiativa lui se înscrie într-o istorie de preferință, care e descrisă prin termenul «Legământ». De asta nu putea rămâne indiferent la gemetele Israeliților. «Eu am auzit geamătul fiilor lui Israel, pe care egiptenii i-au făcut sclavi, și mi-am adus aminte de legământul meu».⁵¹

Legământul pe care îl făcuse cu Avram conținea o promisiune: «Acum, dacă veți asculta glasul meu și dacă veți păzi legământul meu», care e legătura stabilită cu evreii, «veți fi partea mea», adică o preferință unică, «dintre toate popoarele».⁵²

Având în vedere această preferință nemaiauzită, la ce răspuns ne-am fi așteptat din partea celor care au primit-o și au trăit-o? «Să își trăiască propria viață», spune don Giussani, «fiind la cheremul lui Dumnezeu».⁵³ Acest lucru e exprimat foarte clar de prima poruncă a Decalogului, care nu e, înainte de toate, o datorie de împlinit, ci o invitație țintită să trezească adevăta. Prima poruncă își atinge toată claritatea în evenimentul de eliberare și de salvare pe care Dumnezeu l-a împlinit în relația cu poporul Său. După ce Dumnezeu l-a scos din Egipt cu braț puternic, printre semne eclatante, ce anume avea de făcut poporul lui Israel, ceva mai inteligent decât să-L recunoască? «Eu sunt Domnul Dumnezeuul tău care te-am scos din țara Egiptului, din casa sclaviei. Să nu ai alți dumnezei afară de mine».⁵⁴ Ce putea fi mai rezonabil decât să fie la înălțimea iubirii Sale? «Ascultă, Israele! Domnul Dumnezeuul nostru este singurul Domn. Să-l iubești pe Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău și din toată puterea ta. Să fie aceste cuvinte pe care ți le poruncesc astăzi în inima ta. Să le sădești în fiii tăi și să vorbești de ele când stai în casa ta, când mergi pe drum, când te culci și când te scoli». Oare ce altceva ai mai interesant de

⁴⁹ Is 63,7.

⁵⁰ Is, 63,15.

⁵¹ Ex 6,5.

⁵² Ex 19,5.

⁵³ L. Giussani, *Alla ricerca del volto umano*, Bur, Milano 2007, p. 33.

⁵⁴ Ex 20,2-3.

făcut? «Să le legi ca un semn la mâini și să-ți fie ca un pandantiv între ochi. Să le scrii pe ușorii casei tale și pe porțile tale».⁵⁵

Memoria e condiția vieții celei noi care izvorăște din acel eveniment de eliberare. Și de asta avem noi nevoie: să ne cufundăm în această memorie, care nu e simpla amintire a unui trecut. Eliberarea, într-adevăr, a fost documentată în trecut, dar Cel care s-a arătat în trecut e *Domnul*, care rămâne pentru totdeauna.

Aproape imediat, însă, poporul atât de preferat – fără asemănare cu niciunul altul – își dă alama pe față. Trebuie să privim franc situația. «Văd», îi mai spune Domnul lui Moise, «că poporul acesta este un popor încăpățânat».⁵⁶ Asta se vede din faptul că «s-au abătut repede de la calea pe care le-o poruncisem; și-au făcut un vițel turnat, s-au închinat înaintea lui, i-au adus jertfe și i-au zis: „Acesta este dumnezeul tău, Israele, care te-a scos din țara Egiptului”»,⁵⁷ înlocuindu-l pe Dumnezeu cel viu cu un detaliu. Iată dinamica idolului, descrisă aici de-o manieră formidabilă: vițelul e identificat cu Dumnezeu, în fața lui se prosternează omul și îi aduce ofrande, spunând: «Acesta este dumnezeul tău, Israele, care te-a scos din țara Egiptului».

E impresionantă descumpănirea lui Dumnezeu în fața acestei atitudini a poporului: «Ce nedreptate au găsit părinții voștri în mine, că s-au îndepărtat de mine, au mers după deșertăciune și au ajuns deșertăciune?».⁵⁸ E ca și cum Dumnezeu ar fi vrut oarecum să se justifice în fața poporului care a trădat Legământul.

În fața trădării, Dumnezeu ar fi putut abandona poporul lui Israel, părăsindu-l în deșertăciunea sa, lăsându-l pradă propriilor capricii, așa cum se înțelege din Psalmul 81: «Eu sunt Domnul, Dumnezeul tău, / care te-am făcut să urci din țara Egiptului; / deschide-ți gura larg și eu ți-o voi umple! / Dar poporul meu n-a ascultat de glasul meu, / Israel nu m-a acceptat. / Atunci, i-am lăsat în voia inimii lor împietrite, / ca să se conducă după planurile lor!».⁵⁹

Dar imediat ce a rostit aceste cuvinte, în loc să se lase în voia propriei mâini, Dumnezeu se întoarce ca să cerșească iubirea poporului său, nu poate altfel: «O, de m-ar asculta poporul meu, / de-ar umbla Israel pe căile mele! / Într-o clipă (!) i-aș umili pe dușmanii lor / și mi-aș întoarce mâna împotriva asupritorilor lor. / Cei care îl urăsc pe Domnul vor deveni

⁵⁵ Dt, 6,4-9

⁵⁶ Ex 32,9.

⁵⁷ Ex 32,8

⁵⁸ Ier 2,5.

⁵⁹ Ps 81,11-13.

supușii lui, / și aceasta ar fi soarta lor pentru totdeauna. / L-aș hrăni cu cel mai bun grâu / și l-aș sătura cu miere din stâncă». ⁶⁰ Imediat! De îndată ce facem un gest, El aleargă, se dăruiește, orice s-ar fi întâmplat. De asta e nevoie să parcurgem din nou toată istoria lui Israel: pentru că e istoria fiecăruia dintre noi; dacă nu o revedem de-a fir a păr, dacă nu o traversăm, ne va speria orice și vom ajunge să spunem: «Nu se poate!». Câtă dreptate are papa Francisc atunci când afirmă că noi ne gândim că e imposibil să fim salvați din mâna propriei inimi, că e imposibilă o îmbrățișare care să ne ierte.

Dar fără milostivire nu există posibilitate de drum pentru popor, nu există nicio posibilitate de relație între Dumnezeu și om. Așa a intrat în istorie lupta dintre iubirea lui Dumnezeu, care nu încetează niciodată să-l caute pe om, și îndărătnicia omului; e o luptă dintre preferință și rezistență, între preferința lui Dumnezeu și rezistența omului; o luptă dintre sine și măsura misterioasă care a devenit vizibilă în istoria poporului. «Criteriul adecvat al modalității sale de a acționa ca om e Dumnezeu [...]. Însă omul, chiar de la început, încearcă să denatureze imaginea sa de creatură făcută „după asemănarea” lui Dumnezeu, tinde să-și aranjeze viața după măsura sa, ceea ce, în forme mai mult sau mai puțin șirete și complexe, nu e altceva decât reactivitatea clipei, fie că se prezintă sub forma stării de spirit, ca instinct, fie că se prezintă ca opinie [...]. Minciuna generală la nivel de conștiință e ispită chiar și la nivelul aceluia popor mic pe care Dumnezeu și l-a ales, dar ea se manifestă în mod mai dramatic, ca luptă dintre *sine* și măsura misterioasă: e ca și cum omul ar trebui să umble având încredere totală în ceva ce nu corespunde niciunei măsuri umane, și și-ar afla bucuria după ce s-a abandonat; [ce pace când ne abandonăm!] dar în mod normal [nu e așa:] e apăsare, rezistență, revoltă». ⁶¹

În fața acestei încăpățănări înverșunate a omului, Dumnezeu e «constrâns» să își arate măruntaiele pline de iubire și milostivire. Exact ca voi, părinții, ca o mamă în fața încăpățănării copilului: fie îl dă de pereți fie trebuie să își scoată toată ființa ei de mamă. În pofida faptului că poporul persistă să se opună, Dumnezeu nu reușește să îl părăsească: «Când era tânăr Israel, îl iubeam și din Egipt l-am chemat pe fiul meu. Dar cu cât [mai mult] îi chemam, cu atât [mai mult] mergeau după ei: Baalilor le aduceau jertfe și idolilor le ardeau tămâie. Eu l-am învățat pe Efraim să meargă; ei îl lua pe brațele lor și *nu au cunoscut* că eu i-am vindecat. Cu legături omenești îi trăgeam, cu corzi de iubire. Am fost pentru ei precum cei care

⁶⁰ P₃ 81,14-17.

⁶¹ L. Giussani, *Alla ricerca del volto umano*, op. cit., p. 33.

îi ridică jugul pe umeri, deși eu mă înclinam asupra lor ca să-i hrănesc. [...] Poporul meu este pornit să se îndepărteze de mine; sunt chemați spre cel care este deasupra, dar nimeni nu-i face să se ridice. Cum să te dau, Efraim? Cum să te las, Israel? [...] Mi se zbate inima în Mine și tot launtrul Mi se misca de mila». ⁶²

Dar fragmentul care exprimă cel mai dramatic această luptă dintre preferința lui Dumnezeu și rezistența omului e probabil capitoul 16 din Ezechiel, care îi impresionează atât de mult pe papa Francisc și pe don Giussani.

«Cuvântul Domnului a fost către mine: „Fiul omului, fă cunoscute Ierusalimului lucrurile sale abominabile! Spune: Așa zice Domnul Dumnezeu: «De la originea ta și din nașterea ta, ești din țara Canaan. Tatăl tău era amoreu, iar mama ta, hetee. La nașterea ta, în ziua în care ai fost născută, nu ți s-a tăiat buricul, în apă nu ai fost spălată ca să fii curățată, cu sare nu ai fost frecată și în scutece nu ai fost înfășată. Niciun ochi nu a avut milă de tine ca să-ți facă vreuna dintre acestea, să se îndure de tine. Ai fost aruncată pe fața câmpului, din cauza disprețului față de viața ta, în ziua în care ai fost născută». Am trecut pe lângă tine și te-am văzut zbatându-te în sângele tău. Și ți-am zis când erai în sângele tău: «Rămâi în viață!». Ți-am zis când erai în sângele tău: «Rămâi în viață!». Te-am făcut să crești mult, ca mlădița câmpului; te-ai înmulțit, te-ai făcut mare și ai ajuns frumusețea frumuseților; ți s-au format sâni și ți-a crescut părul, dar tu erai goală și neacoperită. Am trecut pe lângă tine, te-am văzut și, iată, era timpul tău, timpul iubirilor. Mi-am întins poala [mantei] asupra ta și am acoperit goliciunea ta. Ți-am jurat și am ajuns la o alianță cu tine – oracolul Domnului Dumnezeu – și tu ai devenit a mea [prin cucerirea Ierusalimului de către regele David]. Te-am spălat cu apă, te-am clătit de sângele de pe tine și te-am uns cu untdelemn. Te-am îmbrăcat cu haină brodată și te-am încălțat cu sandale de vițel de mare, te-am înfășurat cu in și te-am acoperit cu mătase»». Versetele următoare descriu cum Dumnezeu a îmbărcat Ierusalimul asemeni unei mirese: «Te-am împodobit cu podoabe, ți-am pus brățări la mâini și lăntișoare la gât. Voi pune verigă la nasul tău, cercei la urechi și o diademă a frumuseții pe capul tău. [Sunt toate detalii care descriu atenția lui Dumnezeu față de poporul Său]. Te-am împodobit cu aur și argint, îmbrăcându-te cu in și mătase brodate; te-am hrănit cu făină aleasă, cu miere și cu untdelemn, te-ai făcut din ce în ce mai frumoasă și ai avut succes să ajungi la regalitate. A ieșit pentru tine un renume între neamuri datorită frumuseții tale, căci erai desăvârșită prin podoabele pe care

⁶² Os 11,1-4.7-8. Subliniere italică a noastră.

le-am pus pe tine – oracolul Domnului Dumnezeu». Dar, iată că, ceva se schimbă în relația cu Dumnezeu, femeia iubită se irosește pe sine: «Dar te-ai încrezut în frumusețea ta și te-ai desfrânat din cauza renumelui tău; și-ai răspândit desfrânările la toți trecătorii [pentru a descrie cum Ierusalimul – adică mireasa – a căzut în idolatrie, profetul folosește figura prostituetei]. Ai luat din hainele tale și și-ai făcut înălțimi colorate și te-ai desfrânat pe ele: nu s-a mai întâmplat și nu va mai fi. Ai luat obiectele frumuseții tale pe care și le-am dat din aurul meu și din argintul meu și și-ai făcut chipuri de bărbat și te-ai desfrânat cu ele [ceea ce Dumnezeu i-a dat miresei sale, Ierusalimul, ca semn ai iubirii sale nemărginite, ea reduce la idol, cerându-i idolului ceea ce idolul nu poate da]. Ai luat hainele brodate și i-ai acoperit; ai pus untelemnul meu și tămâia mea înaintea lor. Pâinea mea pe care și-am dat-o, făina aleasă, untelemnul și mierea cu care te-am hrănit le-ai pus înaintea lor ca să fie mireasmă plăcută – oracolul Domnului Dumnezeu».⁶³

Să ascultăm cum vorbește despre asta papa Francisc: «M-a impresioant întotdeauna povestea cetății Ierusalimului, așa cum apare în Biblie, capitolul 16 al cărții lui Ezechiel. [...] Îmi pot citi viața prin intermediul Capitolului 16 al Cărții profetului Ezechiel. Citesc acele pagini și spun: dar toate acestea par scrise pentru mine!».⁶⁴

Pentru don Giussani, în acest text atât de dramatic, «traectoria posesiunii lui Dumnezeu asupra omului și a răspunsului omenesc e redată de-o manieră crudă și plină de pasiune. Dumnezeu e cel care îi vorbește poporului său. [...] Aici devine clar că poziția omului e revolta, pentru a-și putea afirma reactivitatea, instinctivitatea».⁶⁵

Refuzând Legământul cu Dumnezeu, cum spune Giussani, fiii lui Israel au «au mers după deșertăciune și au ajuns deșertăciune». Profetul subliniază lipsa de rezonabilitate a poporului folosind o imagine: «m-au părăsit pe mine, izvorul de apă vie, ca să-și sape cisterne, cisterne crăpate, care nu pot [să țină] apă».⁶⁶ Cu cuvintele lui don Giussani putem spune: «Aceasta e dispariția bunului simț și a inteligenței»,⁶⁷ pe care cu toții am experimentat-o în viață.

Dar să ne dăm seama de propriul refuz și de efectele sale distrugătoare în viață e primul semn de deschidere față de Dumnezeu. «Așadar, să avem

⁶³ Ez 16,1-19.

⁶⁴ Francisc, Numele lui Dumnezeu este Milostivirea. Un dialog cu Andrea Tornielli, op. cit., p. 25-26.

⁶⁵ L. Giussani, *Alla ricerca del volto umano*, op. cit., p. 34-35.

⁶⁶ Ier 2,5.13.

⁶⁷ L. Giussani, *Alla ricerca del volto umano*, op. cit., p. 36.

percepția acestei rezistențe față de adevărul de noi înșine ca oameni, să avem, deci, sentimentul păcatului, e lucrul cel mai important din viață, din punct de vedere pedagogic, pentru că ne deschide larg în fața Dumnezeuului cel adevărat. Păcatul înseamnă să ne purtăm ca niște stăpâni ai propriei vieți, și să recunoaștem asta înseamnă să ne apropiem de faptul că măsura, criteriul, domnia vieții e misterul lui Dumnezeu». ⁶⁸ Să comparăm care e reacția noastră, în fața răului nostru, cu această observație a lui don Giussani. Să avem sentimentul păcatului, să percepem rezistența adevărului de noi înșine, e ceea ce ne deschide în fața prezenței lui Dumnezeu, și de aceea, din punct de vedere pedagogic, e lucrul cel mai important din viață. Și nu e așa doar la început, ci întotdeauna. Într-adevăr, odată întâlnită acea Prezență, noi continuăm să greșim. Aici apare alternativa de care vorbește Péguy, între mizeriile care «nu mai sunt creștine» ⁶⁹ și o mizerie creștină: putem sta în fața erorilor noastre consumați fiind de furia sau dezaprobarea față de faptul că am greșit, și asta ne blochează, sau putem să avem sensul păcatului, care implică întotdeauna raportul cu Altcineva, în fața căruia nu am stat, raportarea la acea Prezență pe care nu mai putem s-o ștergem din viața noastră de păcătoși.

«Dumnezeu, în istorie, arată omul în diviziunea sa profundă, omul trăiește o separare între ceea ce e [prin natură] – sete de infinit – și existența sa care merge în contradicție cu asta, fiindcă norma sa nu e misterul, ci propria vanitate». Dar «chiar și aceasta» – e impresionantă privirea lui don Giussani asupra umanului! – «e pedagogie pentru om să înțeleagă ceea ce e Dumnezeu pentru el, să întrevadă chipul semnificației sale. Ceea ce e Dumnezeu pentru om, așa cum omul e chemat să înțeleagă, identificându-se cu semnificația și cu destinul său, e milă, milostivire». ⁷⁰ Dacă noi nu revenim constant la această milostivire, predomină mânia noastră.

De asta don Giussani susține că noi nu putem «înțelege bine acest cuvânt [milostivire], atunci când se va risca în istorie, în mod definitiv [adică atunci când se va arăta pe deplin în Isus], dacă nu vom fi parcurs marele fragment al profeției lui Israel». ⁷¹ Nu e o decorațiune istorică pentru a ajunge la Isus, ci e tranziția cea mare pe care Dumnezeu i-a cerut-o popoului său și cu care noi trebuie să ne identificăm. Fiindcă «foarte greu poate înțelege experiența creștină cineva care nu e dispus să trăiască, oarecum, is-

⁶⁸ *Ibidem*, pp. 37-38.

⁶⁹ Ch. Péguy, «Dialogo della storia con l'anima carnale (o Véronique)», în *Lui è qui. Pagine scelte*, Bur, Milano 2009, p. 103.

⁷⁰ L. Giussani, *Alla ricerca del volto umano*, op. cit., pp. 38-39.

⁷¹ *Ibidem*, p. 39.

toria poporului lui Israel, cu toate accentele sale și cu toate dramele sale». ⁷² Nu îl vom înțelege pe Cristos, dacă nu vom fi parcurs istoria lui Israel.

Istoria lui Israel e o istorie, ca a noastră, alcătuită din spațiu, timp, împrejurări, căderi, noi începuturi, și noi trebuie s-o vedem, s-o atingem cu mâna. Să ne fixăm privirea asupra momentului în care, pe vremea profetului Ieremia (spre sfârșitul secolului al VII-lea a.C.), apare în mod foarte evident faptul că Israel e incapabil să fie fidel; poporul nu se convertește, cu toate că Dumnezeu îl cheamă constant la convertire și îi oferă continuu iertarea sa. Și, dacă la un moment dat se căiește, imediat după, cade din nou și se corupe, ca și cum nu ar fi nimic de făcut: «Degeaba! Nu, eu îi iubesc pe străini și vreau să merg după ei». ⁷³ Revolta ajunge până la acest nivel.

Datorită încăpățănării sale, Israel preferă, în loc de Legământul cu Dumnezeu, legământul cu imperiile și regatele vecine, și acesta va fi motivul noului dezastru. Și ce face Dumnezeu în această situație? Aproape predându-se în fața încăpățănării poporului, îi respectă acestuia libertatea. Ca și consecință apare dezastrul distrugerii Ierusalimului, aflat pe mâna lui Nabucodonosor, pierderea pământurilor, distrugerea templului și a regelui, cele trei mari daruri primite de la Iahve; astfel, Israel va trăi experiența dramatică a îndepărtării de Domnul său.

Ar putea părea un eșec total. Dar «Dumnezeu nu eșuează», spune Benedict al XVI-lea. «Sau mai precis: la început Dumnezeu întotdeauna dă greș, permite să existe libertatea omului, care spune încontinuu „nu”. Dar fantezia lui Dumnezeu, forța creatoare a iubirii sale e mai mare decât „nu”-ul omului. Cu fiecare „nu” uman se răspândește o nouă dimensiune a iubirii sale, și El găsește o cale nouă, mai mare, pentru a-și împlini da-ul față de om, față de istoria sa și față de creație». ⁷⁴

Nici în acest moment Dumnezeu nu-și încalcă Legământul făcut. El mărește oferta. «Dumnezeu nu e niciodată înfrânt», afirma pe atunci cardinalul Ratzinger, «și promisiunile lui nu cad odată cu înfrângerile umane, ba dimpotrivă, promisiunile sale devin mai mari, așa cum iubirea crește în funcție de nevoia celui iubit». ⁷⁵ Acesta e un punct determinant, care ne dă peste cap propria logică. Noi proiectăm asupra lui Dumnezeu înfrângerile

⁷² L. Giussani, *Che cos'è l'uomo perché te ne curi?*, San Paolo, Cinisello Balsamo (Mi) 2015, p. 11.

⁷³ *Ier* 2,25.

⁷⁴ Benedict al XVI-lea, Omilia Sfintei Liturghii cu Episcopatul Elveției, 7 noiembrie 2006.

⁷⁵ J. Ratzinger, *Guardare Cristo. Esercizi di Fede, Speranza e Carità*, Jaca Book, Milano 1989, p. 44.

noastre și parametrii noștri de reușită și eșec. «Dar eu sunt Dumnezeu, nu sunt om», ne repetă. El e «Alteva», nu o prelungire a noastră. Dumnezeu e diferit, e altceva decât noi. Dumnezeu e Dumnezeu. De asta repornește întotdeauna cu mișcări noi și nu încetează niciodată să ia inițiativă în raportul cu noi, pentru că el nu e condiționat de ceea ce am numi noi «reușite». Dumnezeu nu măsoară în funcție de acest metru eficacitatea inițiativei Sale, fiindcă originea mișcării Sale e cu totul alta: freământul inimii Lui, nu înfrângerile noastre. Și e atât de adevărat încât, oricât de mult ar spune omul nu, chiar dacă răspunsul acestuia este mereu inadecvat, El nu încetează să-l caute. Cum spune papa Francisc: «Nu obosește niciodată să tot treacă și să revină în piețele oamenilor, până în al unsprezecelea ceas, ca să le propună invitația lui de iubire».⁷⁶

În momentul în care poporul lui Israel ajunge în punctul cel mai obscur al parcursului său și pare că ar fi pierdut totul, genialitatea lui Dumnezeu se prezintă din nou: Domnul începe să vorbească despre un Nou Legământ. În toial așa zisei sclavii babiloneze, prin Ieremia, Ezechiel și Isaia, Dumnezeu începe să îi vestească poporului o noutate. Cei trei mari profeți strigă în fața tuturor iminența unei noutăți. Isaia scrie: «Nu vă mai amintiți de cele dinainte și nu vă mai gândiți la cele din vechime! Iată, eu fac un lucru nou: încolțește, nu-l recunoașteți?».⁷⁷

Dar oare ce noutate ar putea desface nodul infidelității unui popor atât de încăpățânat, atât de incapabil de o convertire definitivă?

Această întrebare se referă la noi. Fiindcă infidelitatea, incoerența, încăpățânarea lui Israel le simțim ca fiind ale noastre, le avem și noi înăuntrul nostru. Și doar dacă suntem serioși și sinceri cu această întrebare, care arde în noi ca o rană, vom fi în stare să interceptăm răspunsul în toată noutatea lui. Să ascultăm, atunci, propovăduirea profeților, începând de la Ieremia, care vorbește tocmai despre «Legământul cel Nou». Cum se poate așa ceva? Din ziua în care Dumnezeu a stipulat Legământul Său cu Moise, nu a dat niciodată o dată de expirare pentru acest legământ. Cu toate că poporul îl încălcase chiar de la început, așa cum am văzut, tot timpul se revenea la acel Legământ.

Dar, atunci, ce vrea să spună Ieremia cu expresia «Legământul cel Nou»? Despre ce e vorba? «Iată, vin zile – oracolul Domnului – când voi încheia cu casa lui Israel și cu casa lui Iuda o alianță nouă. Nu ca alianța pe care am încheiat-o cu părinții lor în ziua când i-am luat de mână și

⁷⁶ Francisc, Discurs ținut cu ocazia întâlnirii cu Episcopii Statelor Unite ale Americii, Washington D.C., USA, 23 septembrie 2015.

⁷⁷ Is 44,18-19.

i-am scos din țara Egiptului». Și ce anume distinge această «Nouă Alianță»? «Aceasta este alianța pe care o voi încheia cu casa lui Israel [...]: voi pune legea mea înlăuntrul lor și în inima lor o voi scrie; eu voi fi Dumnezeuul lor, iar ei vor fi poporul meu. Nimeni nu-l va mai învăța pe aproapele său și nimeni, pe fratele său, zicând: „Cunoaște-l pe Domnul!”, pentru că toți mă vor cunoaște, de la cel mai mic până la cel mai mare – oracolul Domnului. Căci eu le voi ierta nelegiuirile și de păcatele lor nu-mi voi mai aduce aminte».⁷⁸

Ezechiel vorbește despre «o inimă nouă și un spirit nou». Pentru un evreu era ceva de neînchipuit: antropologia semită, într-adevăr, consideră inima ca locul vieții conștiente, al memoriei, al deciziilor, al rațiunii. De aceea, acea expresie – «o inimă nouă» – indica o altă creatură, o creatură nouă. Ezechiel vrea să sublinieze tocmai asta: că Israel are nevoie de o inimă nouă ca să poată trăi o fidelitate față de Dumnezeuul său. Dar ce formă va avea această noutate, ce întorsătură istorică va lua această «inimă nouă și acest spirit nou»?

Iată cuvintele sale: «Vă voi lua dintre neamuri și vă voi aduna dintre toate țările și vă voi aduce în pământul vostru. Vă voi stropi cu apă curată și vă veți curăți; vă voi curăți de toate întinările voastre și de toți idoli voștri vă voi purifica. Vă voi da o inimă nouă și un duh nou voi pune în voi; voi îndepărta inima de piatră din trupul vostru și vă voi da o inimă de carne. Duhul meu îl voi pune în voi și vă voi face să umblați după hotărârile mele, să păziți și să împliniți judecățile mele. Veți locui în țara pe care am dat-o părinților voștri; voi veți fi poporul meu și eu voi fi Dumnezeuul vostru».⁷⁹ Așadar, e vorba de o nouă creatură, de nașterea unui „eu” diferit.

Și, în sfârșit, Isaia confirmă intenția lui Dumnezeu: înfăptuirea unei creaturi noi. «Căci, iată, eu creez ceruri noi și un pământ nou: nu vor mai fi amintite cele dinainte și nici nu se vor mai sui la inimă. Bucurați-vă și veseliți-vă pentru totdeauna pentru ceea ce creez eu, căci, iată, eu fac din Ierusalim veselie și din poporul lui, o bucurie».⁸⁰

De ce atât de definitorie această alianță, această creatură nouă, adică de ce e atât de important că ni se dă o inimă nouă și un spirit nou? De ce e necesar, cum spunea Ieremia, ca legea să pătrundă în inima omului? Pentru că, așa cum spune Benedict al XVI-lea, «omul nu poate fi niciodată salvat doar din afară».⁸¹ Până ce preferința lui Dumnezeu nu pătrunde și

⁷⁸ *Ier* 31,31-34.

⁷⁹ *Ez* 36,24-28.

⁸⁰ *Is* 65,17-18.

⁸¹ Benedict al XVI-lea, Scrisoarea enciclică *Spe Salvi*, 25.

în cel mai adânc cotlon al nostru, devenind astfel a noastră, vom continua să preferăm idolii. Dar cum va fi cu puțință o astfel de noutate? Doar un eveniment ce poate atinge eul în profunzime, după același stil discret al lui Dumnezeu – care e acela de a oferi libertate, de a dărui și de a trezi iubire –, doar un eveniment ce poate atrage eul până în punctul de a determina recunoașterea și adeziunea sa, poate pătrunde în inima omului fără violență. Dumnezeu a luat această inițiativă, a devenit un eveniment în istorie, a intrat în viața omului ca om, s-a dat pe sine pentru el, pentru a-l cuceri, cu forța atracției Sale, în libertate, ca să-l răscumpere așadar din interior.

Dar această nouă inițiativă a lui Dumnezeu, care conține promisiunea profetică, nu a fost deloc nedureoasă. Ba dimpotrivă, semnul trimis de Dumnezeu a dezlănțuit în mijlocul poporului o rezistență fără asemănare tocmai datorită forței atracției sale și datorită noutății gestului.

2. Chipul milostivirii și revolta pe care aceasta o provoacă

Vestirea împărăției lui Dumnezeu e în centrul propovăduirii lui Isus, al cărei element fundamental e «vestea cea bună» a milostivirii. Această veste, care nu e doar un anunț verbal, ci e un mod de a acționa, intrarea lui Isus în relații cu oameni care sunt în afara canoanelor religios-morale ale epocii, provoacă o dezorientare care pentru noi e aproape imposibil de imaginat – de asta, de multe ori, când citim descris acest lucru în Evanghelie, îi subestimăm importanța –: e o descumpănire atât de mare încât îl face pe Isus să declare: «Și fericit este cel care nu se scandalizează de mine!». ⁸²

Dar ce anume face Isus de provoacă indignare? Ca să observăm motivele, trebuie să ținem cont de cine erau cei care Îl urmau.

Adversarii lui Isus îi muștrău pe urmașii Acestuia – sau cel puțin pe unii dintre ei – cu expresii de genul «vameși și păcătoși». Noi trecem cu vederea peste aceste cuvinte ca și cum n-ar fi fost nimic, fără să înțelegem bine. Să încercăm să ținem cont de aceste cuvinte, măcar o clipă: «Vameși [o meserie] și păcătoși», «vameși și prostituate» sau pur și simplu «păcătoși». Sunt expresii create de adversarii Săi pentru a-i identifica pe cei care îl urmau pe Isus, expresii de care însuși Isus se folosește: «A venit Fiul Omului, care mănâncă și bea, iar voi spuneți: „Iată un mâncăcios și un băutor, prieten cu vameșii și păcătoșii!”». ⁸³ Ca să înțelegem până la capăt indignarea scribilor și fariseilor și caracterul «revoluționar» al modului de a acționa al lui

⁸² Mt 11,6.

⁸³ Lc 7,34.

Isus, trebuie să lămurim ce anume însemna «păcătoși» în contextul istoric în care acționa El. Păcătos nu era doar cel care nu respecta poruncile, ci și cei care desfășurau activități considerate păcătoase. În acest sens, păcătoșii prin excelență erau vameșii. Disprețul față de ei se datora faptului că ei încasau un anumit tip de taxe (pentru tranzitul mărfurilor sau pentru intrarea acestora în oraș) care nu erau stabilite apropii și nu erau deci sub controlul direct al fiscului. Încasarea acestor taxe era atribuită unor cetățeni înstăriți, care se foloseau de colaboratori: vameșii, întocmai, care, exploatarea ignoranța poporului se îmbogățeau crescând taxele prin înșelăciune, așa cum povestește Luca în evanghelia sa.⁸⁴ Erau considerați atât de escroci încât și rudele lor reprezentau ținta disprețului.

Și, din punct de vedere religios, erau priviți cu mare ostilitate: fariseii care deveneau vameși erau alungați din comunitate. De asta marea tradiție ebraică a *Talmud*-ului declara: «Pentru perceptorii de taxe și pentru vameși e foarte grea pocăința».⁸⁵ Pocăința presupunea de fapt, pentru cei care aveau o astfel de meserie, să își lase activitatea și să dea înapoi tot ceea ce obținuseră prin fraudă, plus o cincime.⁸⁶ Practic era imposibil!

Așadar, după canoanele ortodoxiei fariseice, pentru cei care îl urmau pe Isus, era deja de pe-acum închisă împărăția lui Dumnezeu, datorită imoralității și a ignoranței lor religioase (urmașilor lui, de fapt, li se spunea și «mici», «simpli», «ignoranți»; erau numiți așa de către adversarii lui Isus care se considerau «înțelepți și inteligenți»). Dar Isus – Isus! – dă peste cap tocmai această schemă. Vedem documentat acest lucru, în mod spectaculos, în răspunsul lui adresat celor care se scandalizează de el pentru că mănâncă împreună cu vameșii și păcătoșii (un gest săritor în ochi, care nu poate fi confundat cu a sta la masă cu primul care trece, așa cum am văzut). Într-adevăr, spune Isus: «Nu am venit să-i chem [la ospațul împărăției] pe

⁸⁴ Cfr. *Lc* 3,12 urm.

⁸⁵ Baba Kamma, 94b.

⁸⁶ Despre această categorie aparte de păcătoși a vorbit recent papa Francisc: «Matei era un "vameș", adică un perceptor de impozite pentru imperiul roman, și pentru aceasta era considerat păcătos public. Însă Isus îl cheamă ca să-l urmeze și să devină discipolul său. Matei acceptă și-l invită la cină în casa sa împreună cu discipolii. Atunci apare o discuție între farisei și discipolii lui Isus datorită faptului că aceștia împărtășesc masa cu vameșii și păcătoșii. "Dar tu nu poți să mergi în casa acestor oameni!", spuneau ei. De fapt, Isus nu-i îndepărtează, dimpotrivă frecventează casele lor și stă lângă ei; [...] Isus le arată păcătoșilor că nu privește la trecutul lor, la condiția socială, la convențiile exterioare, ci mai degrabă le deschide un viitor nou» (Francisc, *Audiența generală*, 13 aprilie 2016, <http://www.ercis.ro/actualitate/viata.asp?id=20160447>).

cei drepecți, ci pe cei păcătoși». ⁸⁷ Și, în altă parte, declară: «Adevăr vă spun [insistă] că vameșii și desfrânatele merg înaintea voastră în împărăția lui Dumnezeu», ⁸⁸ în timp ce scribii și fariseii, înțelepții despre care vorbește Evanghelia, vor fi excluși din ea.

Același lucru e valabil pentru cei săraci, cei «ostenți» și cei «împovărați». ⁸⁹ A lor este împărăția cerurilor, afirmă Isus, care se uită plin de compasiune infinită la toți acești cerșetori, împovărați de o dublă apăsare: sunt disprețuiți de oameni și disperați, pentru că sunt considerați moralmente nevrednici de salvarea lui Dumnezeu.

Nu voi putea niciodată uita, tot restul vieții mele, ecoul pe care l-am resimțit ascultând aceste lucruri, când eram în Seminar, la Madrid, și ni le spunea profesorul de Exegeză ebraică, părintele Mariano Herranz. ⁹⁰ Pentru mine a fost un punct fără cale de întoarcere. Nu cred să fi fost altceva care să-mi fi marcat viața mai mult decât acestea, în simplitatea lor. Nu e că nu aș fi citit Evanghelia înainte de acel moment, dar ascultându-l pe profesor, în sfârșit am înțeles: felul în care mă priveam pe mine însumi și pe ceilalți, a fost cuprins de acea noutate. De aceea înțeleg bine de ce papa Francisc consideră că nu există nimic mai important decât să ne cufundăm în privirea pe care o are Isus față de om, ca să ne putem privi pe noi înșine și pe ceilalți în mod adecvat.

Acum, Evanghelia e de la cap la coadă traversată de polemica dintre Isus, dintre privirea pe care Isus o introduce în viață, și fariseii care, făceau ca mântuirea, adică participarea la împărăția lui Dumnezeu să depindă de o perfecțiune etică, derivată din respectarea multor precepte, făcând-o să fie inaccesibilă pentru cei pe care ei îi disprețuiau. Acest contrast parcurge toată Evanghelia. Să vedem câteva exemple.

Să începem de la parabola celor doi fii, în care Isus îi ceartă pe «arhieriei și bătrânii poporului». ⁹¹ El nu intenționează pur și simplu să îi întrețină: «Acum o să vă povestesc parabola celor doi fii», ca și cum nu ar avea nimic altceva de făcut. Nu, Isus intră într-o polemică foarte aprinsă cu ei – arhieriei, bătrânii poporului, fariseii –, datorită comportamentului lor. Și ca să se înțeleagă despre ce anume e vorba, povestește despre

⁸⁷ *Mt* 2,17.

⁸⁸ *Mt* 21,31.

⁸⁹ Cfr. *Mt* 11,28.

⁹⁰ Părintele Mariano Herranz (1928-2008) a fost profesor de limbi biblice și Exegeză a Noului Testament, la seminarul din Madrid și director editorial al colecției „Studia Semitica Novi Testamenti”.

⁹¹ *Mt* 21,23.

doi fii, primul dintre ei, la solicitarea tatălui de a merge să lucreze în vie, răspunde da, dar apoi nu se duce; în timp ce al doilea fiu, care inițial refuză să meargă, la urmă se duce. În acest punct, Isus îi întreabă: «Care dintre cei doi a împlinit voia tatălui?». Neînțelegând capcana strecurată în întrebare, fariseii răspund cu naivitate: fiul care la urmă a mers. Și Isus, urmând firul logicii lor, conchide într-un mod cu totul neașteptat: «Adevăr vă spun că vameșii și desfrânatele merg înaintea voastră în împărăția lui Dumnezeu». ⁹² Sensul acestei judecăți categorice e explicat bine de către cercetătorul biblic, germanul Joachim Jeremias: «Vameșii, a căror penitență voi o priviți aproape ca imposibilă, sunt mai aproape de Dumnezeu decât voi! Căci ei poate că n-au dat ascultare chemării lui Dumnezeu, însă au manifestat părere de rău și pocăință. De aceea, ei sunt primiți în Împărăția lui Dumnezeu și nu voi». ⁹³ În ce fel au spus vameșii da, când au spus da? Spunându-i da lui Isus. «De aceea, ei sunt primiți în Împărăția lui Dumnezeu și nu voi». Așadar, rațiunea pentru care cei ce se consideră învățați vor fi excluși, e refuzul lor de a-l urma pe Isus, de a crede în Isus. Aici se joacă tot meciul. Cei care se consideră în regulă, «coerenți», ca și fariseii, vor rămâne pe dinafară: «Căci Ioan a venit la voi pe calea dreptății, dar nu ați crezut în el, însă vameșii și desfrânatele au crezut în el». ⁹⁴ Dacă credința în Cristos e condiția pentru a avea acces la împărăție, a-l refuza pe Isus înseamnă să ne excludem din ea. De asta arhieriei și fariseii nu vor intra. În timp ce vameșii și păcătoșii, care s-au convertit, adică l-au primit pe Isus și au crezut în El, vor intra.

Aceeași atitudine a lui Isus revine în episodul vindecării servitorului centurionului. ⁹⁵ Profund impresionat de credința centurionului, care e un păgân – adică un exclus de la mântuire, conform canoanelor –, Isus afirmă: «De aceea vă spun că vor veni mulți de la răsărit și de la apus și vor sta la masă în împărăția cerurilor împreună cu Abraham, Isaac și Iacob, iar fiii împărăției vor fi aruncați în întunericul din afară». ⁹⁶ Există aici un contrast strident între cei care vor sta la masa împărăției și «fiii împărăției», care însă vor fi excluși. Fraza e rostită făcând o referire evidentă la centurion. El e unul din numeroșii proveniți din orient și din occident care vor fi primiți la ospățul cel din urmă, nu datorită atingerii unei perfecțiuni morale sau datorită unei apartenențe etice, ci datorită credinței în Isus. Exact

⁹² Mt 21,31.

⁹³ Joachim Jeremias, *Parabolele lui Isus*, Anastasia, 2000, p. 162.

⁹⁴ Mt 21,32.

⁹⁵ Cfr. Mt 8,5-13.

⁹⁶ Mt 8,11-12.

această credință e cea pe care o laudă Isus la centurionul păgân: «Adevăr vă spun că la nimeni în Israel nu am găsit o astfel de credință!».⁹⁷

Asta și alte povestiri evanghelice ne înfățișează noutatea introdusă de prezența lui Isus în istorie. Cei care «vor sta la masă în împărăția cerurilor», și care deja încep să se bucure de bunurile ei («Mergi, să ți se facă după cum ai crezut!», îi spune Isus centurionului; «Și în ceasul acela a fost vindecat servitorul lui»,⁹⁸ notează evanghelistul Matei), sunt cei care Îl recunosc, care cred în El. Nu e cerută nicio altă condiție.

Tocmai numărul mare de condiții puse pentru milostivirea lui Dumnezeu din partea «învățaților și a inteligenților» vremii – scribii și fariseii – se află la originea polemicii provocate de vestea împărăției lui Dumnezeu, adică provocate de modul de acțiune al lui Isus, de evenimentul îndurării. Indignarea a fost atât de mare încât a pricinuit uciderea lui Isus, condamnarea lui la răstignire, pentru că modul său de acțiune presupunea faptul că el Se concepea ca Dumnezeu, se considera Dumnezeu.

În conflictul cu scribii și fariseii, Isus a fost constrâns să își apere comportamentul în fața tuturor. Parabolele pe care le găsim în capitoul al unsprezecelea al evangheliei după Luca constituie răspunsul lui Isus la acuzațiile lor. Acestea nu sunt deloc, așa cum le considerăm de multe ori, niște povestiri anistorice. Parabolele sunt mereu integrate în contextul istoric precis al contrastului cu fariseii. Să vedem cum este el reprezentat în cea mai frumoasă parabolă, pe care am citat-o de multe ori, dar pe care, în contextul acestor Exerciții, poate reușim s-o înțelegem mai profund.

3. Fiul risipitor

Luca relatează că Isus, ca să răspundă la murmurul scribilor și al fariseilor, care spun «Acesta îi primește pe păcătoși și mănâncă cu ei»,⁹⁹ propune parabola oii pierdute, a monedei pierdute și a fiului risipitor. Cu cea din urmă Isus explică faptul că el se comportă cu păcătoșii ca tatăl din povestire. Un fiu îi reprezintă pe vameși și celălalt pe farisei.

Isus vrea prin asta să apere vestea cea bună a milostivirii. Pentru a înțelege limbajul parabolei trebuie să ținem cont că, pe lângă iudeii care nu respectau poruncile lui Dumnezeu, și «păcătoșii» politicoși (așa cum de-abia am pomenit), exista un al treilea grup de oameni care, după mentalitatea iudaică, erau în situația cea mai rea în privința iertării: evreii care

⁹⁷ Mt 8,10.

⁹⁸ Mt 8,13.

⁹⁹ Lc 15,2.

în viața practică deveniseră păgâni. Printre aceștia, sursele iudaice îi indică pe cei care exercitau profesii sau activități care expuneau foarte tare la suspiciunea de furt. Printre aceste ocupații era și cea de păstor. Tratatul *Sanhedrin* din *Mishnah* include în lista oamenilor care nu puteau face parte din niciun tribunal și care nu puteau nici să mărturisească, pe «cei care joacă zaruri, cămătarii, cei care cresc porumbei, cei care fac comerț cu fructele din anul sabatic (care după lege – Lv 25, 1 urm. – nu erau a nimănu)».¹⁰⁰ Un alt text adaugă «păștorii, vameșii și arendașii».¹⁰¹ Și altcineva echivalează aceste categorii de oameni sclavilor păgâni.¹⁰² De-a dreptul, după un fragment din *Mishnah*, un vameș sau un păgân care intră într-o casă, face ca tot ce se află în acea casă să devină impur.¹⁰³ Pentru aceștia pocăința era foarte grea, dacă nu chiar imposibilă.

În contrast cu această atitudine a iudaismului ortodox, Isus declară, în fața fariseilor, că vameșii și păgânii nu au fost abandonați de Dumnezeu, și că, dimpotrivă, «a lor e împărăția lui Dumnezeu», și că El a venit tocmai ca să-i invite la masa împărăției. Primindu-i cu el la masă, devine evident că ei au primit darul iertării lui Dumnezeu. Să vedem, atunci, cum își apără Isus această poziție în parabola fiului risipitor.

În prima parte a povestirii, în centru se află tatăl și fiul mai mic (adică fiul risipitor). În a doua parte, tatăl și fiul mai mare. Cum se întâmplă mereu în parabolele alcătuite din două părți, „morală” se află în cea de-a doua, cea în care tatăl își apără modul de a acționa cu fiul fugit de acasă în fața fratelui mai mare. Acum, întrucât și iudaismul cunoștea ideea unui Dumnezeu care, ca tată, e mereu dispus să ierte, pentru a surprinde aportul de nouitate conținut în parabolă, trebuie să fim atenți la un detaliu, care poate părea banal, însă e foarte semnificativ: fiul risipitor, redus la mizerie, e constrâns să își câștige traiul ca paznic la porci. Am văzut deja că activitatea de păstor era considerată păcătoasă. Dar situația era în speță agravată de faptul că era vorba de a duce la păscut niște porci. Evreii, de fapt, considerau că porcul este animalul cel mai impur dintre toate. Să ni-i imaginăm așadar pe cei care îl ascultau pe Isus, când au auzit că povestește despre acel fiu devenit păstor de porci; au înțeles pe loc sensul acelor cuvinte: acel tânăr evreu devenise un păgân. În fața unei asemenea apostazii, fiul era ca și cum ar fi fost mort în ochii tatălui. Un evreu conștient de poziția sa în mijlocul poporului, ar fi închis pentru totdeauna ușa casei pentru fiul decăzut atât de tare.

¹⁰⁰ Mishnah Sanhedrin 3,3.

¹⁰¹ b. Sanhedrin 25b.

¹⁰² Cfr. Mishnah, Rosh Ha-Shanah 1,8.

¹⁰³ Cfr. Mishnah, Tahorot 7,6.

Dar Isus, contrar așteptărilor interlocutorilor săi – scribii și fariseii care stau să-l asculte –, vorbește în mai multe reprize și în mod insistent despre un tată care se poartă în mod total diferit cu fiul devenit păgân, care era deci pierdut pentru totdeauna, conform logicii de atunci, și care se întoarce acasă. Nu neagă faptul că fiul a păcătuit, și asta în cel mai rău mod cu putință: «Era mort», spune de fapt, «era pierdut».¹⁰⁴ Și totuși, în mod inexplicabil, îl iartă și manifestă această iertare de-o manieră cel puțin excentrică (fără dubii, extravaganța din descrierea lui Isus e intenționată): tatăl aleargă înaintea fiului, imediat ce îl vede sosind în depărtare; un gest foarte ciudat pentru un oriental bătrân. Ciudățenia crește dacă ne gândim la ordinele pe care le dă, aproape frenetic, servitorilor: unora le cere să aducă o haină nouă, altora un inel și sandale, în timp ce alții trebuie să ucidă vițelul cel gras și alții să aibă grijă de ospăț și de muzică. Toate acestea nu se cădeau pentru comportamentul unui tată mândru de propria credință ebraică și atât de grav dezonorat de un fiu; mai ales, era în extrema opusă față de ceea ce gândeau apărătorii zeloși ai cauzei lui Dumnezeu care ascultau parabola povestită de Isus.

A doua parte a parabolei descrie, așadar, protestul dur al fariseilor, care sunt întruhipați de fiul mai mare. Acesta nu se plânge pentru întoarcerea fratelui, ci pentru că tatăl a organizat o mare petrecere ca să-l sărbătorească, subliniind astfel, în mod inechivocabil, totalitatea iertării. Fiul mai mare protestează, refuză să participe la petrecere. Și o face în numele justiției: «Iată, de atâția ani te slujesc și niciodată n-am călcat porunca ta. Dar mie nu mi-ai dat niciodată măcar un ied ca să mă bucur cu prietenii mei. Însă, când a venit acest fiu al tău care și-a devorat averea cu desfrânatele, ai tăiat pentru el vițelul cel îngrășat».¹⁰⁵ Și în acest caz, reacția tatălui e imprevizibilă: acceptă că fiul mai mare are o oarecare dreptate; fără un dram de dreptate, așa cum știm, relațiile dintre oameni ar fi imposibile, inclusiv cele de familie. Dar tatăl revendică deplina rezonabilitate a propriului comportament pe motivul condiției cu totul deosebite în care se află fiul mai mic: fără iubirea generoasă a tatălui, de fapt, acel fiu, care era mort, nu ar fi înviat, ar fi rămas pierdut pentru totdeauna.

Cu această parabolă, și cu altele despre iertare, Isus ne spune că Dumnezeu e îndurare pentru omul păcătos, adică pentru tine și pentru mine. Iertarea Sa e una atât de plină și fără condiții, încât poate părea nedreaptă în fața celor care se consideră a fi apărătorii drepturilor lui Dumnezeu. De fapt, cel care iartă renunță, oarecum, la un drept, pentru că iertarea e în mod radical har, har pur.

¹⁰⁴ Lc 15,24.

¹⁰⁵ Lc 15,29-30.

Și în fața acestui har pur există doar două posibilități: fie o recuoștință nemărginită, fie indignarea, ieri la fel ca azi – nu e cu nimic diferit.

Cristos nu pune condiții prestabilite pentru exercitarea iertării Sale. Și totuși, ne amintește Papa în *Amoris laetitia*, «uneori ne costă mult să dăm spațiu [...] iubirii necondiționate a lui Dumnezeu. Punem multe condiții milostivirii pe care o golim de sensul concret și de semnificația reală, și acesta e modul cel mai rău de a dilua Evanghelia. E adevărat, de exemplu, că milostivirea nu exclude dreptatea și adevărul, dar mai ales trebuie să spunem că îndurarea e deplinătatea dreptății și manifestarea cea mai luminoasă a adevărului lui Dumnezeu. Așadar, ne convine întotdeauna să considerăm „inadecvată orice concepție teologică ce pune în dubiu, în ultimă instanță, chiar omnipotența lui Dumnezeu, și mai ales îndurarea sa”». ¹⁰⁶

Conștient de ruptura radicală introdusă în istorie de vestea cea bună a iertării pe care El a venit să le-o anunțe oamenilor, Isus proclamă fericit pe cel care nu se scandalizează de El.

În lumina acestor observații, putem reciti fragmentul lui don Giussani despre îndurare, pe care mulți îl cunoaștem bine: «În tabloul celebru al lui Rembrandt, fiul risipitor e oglinda Tatălui. Chipul Tatălui e plin de durere pentru greșala fiului, pentru negarea sa, plin de o durere care se revarsă cu totul în iertare. Și până aici, mintea umană reușește să ajungă. Dar lucrul cel mai spectaculos și misterios e că fața Tatălui e oglinda fiului risipitor. În tabloul lui Rembrandt, Tatăl stă într-o poziție de oglindă față de fiu: în el se reflectă durerea fiului, și de aceea disperarea salvată, distrugerea oprită, fericirea care e pe punctul de a se reaprinde, în clipa în care e pe punctul de a se reaprinde, în care triumfă bunătatea. Triumfă bunătatea fiului risipitor, pentru că plânge pentru greșelile făcute. Dar triumfă bunătatea Tatălui: acesta e conceptul de milostivire, pe care omul n-are cum s-ajungă să-l înțeleagă, să-l spună. Chipul Tatălui e oglinda fiului. Și chipul Tatălui e îndurare, pentru că e milă față de cel care a greșit și e acolo, îndreptat spre cel care se întoarce. Dar dacă îndurarea e atât de mult parte din Mister, atunci prin Fiul, prin Cuvântul lui Dumnezeu, oglindă a Tatălui, i se arată omului aceasta. Într-adevăr, Cuvântul Tatălui e cel care asumă natura umană pentru a-i revela omului tot ceea ce e Misterul pentru el. De aceea, Îndurarea în istorie poartă un nume: Isus Cristos». ¹⁰⁷

Conștientizarea faptului că îndurarea e mister, îl face pe don Giussani să afirme: «Cuvântul „milostivire” ar trebui să fie smuls din vocabular pen-

¹⁰⁶ Francisc, Exortația Apostolică postsinodală despre iubirea în familie *Amoris laetitia*, 311.

¹⁰⁷ L. Giussani - S. Alberto - J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, Rizzoli, Milano 1998, p. 183.

tru că nu există în lumea oamenilor, nu există nimic care să îi corespundă. Îndurarea se află la originea iertării, e iertarea afirmată în originea sa, care e infinită, e iertarea ca mister». Insistă: «Îndurarea nu e un cuvânt uman. E identică cu Misterul, e Misterul de la care provine totul, de care e susținut totul, în care totul se va sfârși, întrucât deja i se comunică experienței omului. Descrierea fiului risipitor e descrierea îndurării care cuprinde și pătrunde viața aceluși tânăr. Conceptul de iertare, cu o anumită proporție între greșeli și pedepse, e oarecum încă de înțeles de către rațiune: în schimb nu și această iertare fără limite care e îndurarea. A fi iertat derivă, aici, din ceva absolut incomprehensibil de către om, derivă din Mister, adică din îndurare. Ceea ce nu poate fi cuprins e ceea ce asigură excepționalitatea a ceea ce se poate înțelege. Pentru că viața lui Dumnezeu e iubire, *caritas*, gratuitate absolută, iubire fără profit, „fără motive” din punct de vedere uman. Uman pare aproape o nedreptate, sau o iraționalitate – tocmai întrucât pentru noi nu există rațiuni –. Pentru că milostivirea e proprie Ființei, a Misterului infinit».¹⁰⁸

Aici se află originea speranței pentru fiecare dintre noi, foarte conștienți de nevoia noastră nemărginită de salvare: «Realitatea îndurării e ocazia supremă pe care Cristos și Biserica o au pentru a face să ajungă la om Cuvântul Său, nu o simplă reverberație a cuvântului în om. Cum se comportă Misterul infinit cu noi? Înțelege și iartă totul! [...] Dar, această bunătate a Sa cu toți face să izbucnească gândurile noastre: ar fi mai bine dacă ne-ar face copii, dacă ne-ar face să înțelegem, la cincizeci de ani, gustul de a fi copii, de a fi ca niște copii în fața unui tată sau a unei mame».¹⁰⁹

4. «Te-am iubit cu o iubire veșnică, m-am îndurat de nimicnicia ta»

Să încercăm să ne identificăm cu don Giussani în fața misterului îndurării, care nu încetează niciodată să-l uimească și îl face să se întrebe: «De ce se dedică Dumnezeu mie? De ce mi se dăruiește creându-mă, dându-mi ființă, adică pe sine însuși (se dă pe sine însuși, adică ființa)? De ce, în plus, devine om și mi se dăruiește pentru a mă face din nou nevinovat [...] și moare pentru mine (ceea ce nu era absolut necesar: ar fi fost suficient un gest al degetului mare și al degetului mijlociu iar Tatăl ar fi acționat negreșit)? De ce moare pentru mine? De ce acea dăruire de sine până la extremul ce poate fi conceput, și până dincolo de extremul ce poate fi conceput?».¹¹⁰

¹⁰⁸ *Ibidem*, pp. 184-185.

¹⁰⁹ *Ibidem*, pp. 185-186.

¹¹⁰ L. Giussani, *Se poate trăi așa?*, op. cit., p. 319.

Ca să ne facă să pătrundem în inima răspunsului, Giussani ne invită să citim, mai mult, să «învățăm pe dinafară» fraza profetului Ieremia pe care am ales-o ca titlu al Exercițiilor noastre, «capitolul treizeci și unu, de la versetul 3 încolo. Spune Domnul, prin vocea profetului care, în Cristos se împlinește (gândiți-vă la cei care stăteau împreună cu acel om, cu acel tânăr bărbat care făcea aceste lucruri): „Cu iubire veșnică te-am iubit și de aceea Mi-am întins spre tine bunăvoința ... te-am atras la mine [adică te-am făcut parte a naturii mele], fiindu-mi milă de nimicul tău”, eu am tradus întotdeauna așa această frază: „Fiindu-mi milă de nimicul tău”, ce înseamnă? Despre ce este vorba? De un sentiment, de un sentiment! De o valoare care este un sentiment. Pentru că afecțiunea e un sentiment; „a fi atașat de” este un sentiment, însă este o valoare. În măsura în care are rațiune, este valoare; dacă n-are nicio rațiune nu e valoare niciun fel de afectivitate, deoarece lipsește o jumătate din eu, eul este tăiat la nivelul ombilicului: rămâne restul, acela de jos».¹¹¹

De aceea, «iubirea lui Dumnezeu pentru om este o emoționare profundă, o dăruire de sine care vibrează, se agită, se mișcă, se realizează ca emoție, în realitatea unei emoții profunde: se emoționează. Dumnezeu care e mișcat! „Ce este omul că-ți amintești de el?” , zice psalmul.¹¹²

Continuă don Giussani: «Iată deci miezul problemei: Dumnezeu a fost mișcat de nimicul nostru. Și nu doar atât: Dumnezeu a fost mișcat de trădarea noastră, de sărăcia noastră grosolană, care uită și trădează, de meschinăria noastră. Dumnezeu a fost profund mișcat de meschinăria noastră, ceea ce e și mai mult decât că s-a emoționat pentru nimicul nostru. „Mi-a fost milă de nimicul tău, mi-a fost milă de ura ta pentru mine. M-am înduioșat de tine pentru că tu mă urăști”, precum un tată și o mamă care plâng fiind mișcați de ura fiului. Nu plâng fiindcă sunt lezați, ci plâng de milă, adică e un plâns determinat în întregime de dorința pentru binele fiului, pentru destinul fiului: pentru ca fiul să se schimbe, pentru destinul său; ca să se salveze. Este o înduioșare, o milă, o pasiune. I-a fost milă de mine care eram așa de uituc și de meschin. Dacă viața noastră e normală, cu ceea ce am primit e greu să găsim pe parcursul zilei păcate deosebite, dar păcatul e meschinăria distragerii și a uitării, păcatul e meschinăria de a nu traduce în noutate, de a nu face să strălucească într-o aură nouă ceea ce facem: totul opac, așa cum se prezintă; fără a impresiona pe nimeni, dar fără a-l dăruii splendorii Ființei».¹¹³

¹¹¹ *Ibidem*, p. 319-320.

¹¹² *Ibidem*, p. 322.

¹¹³ *Ibidem*, p. 323-324.

Atunci aceasta e sursa certitudinii noastre: «I s-a făcut milă de mine și de nimicul meu și m-a ales; m-a ales pentru că i s-a făcut milă de mine; m-a ales pentru că s-a înduioșat de meschinăria mea! Ceea ce definește dedicarea cu care Misterul – Misterul suprem e Misterul acestui om care este Cristos, Dumnezeu făcut om –, ceea ce definește modul în care Misterul ni se dedică nouă, dedicarea cu care Misterul creează lumea și iartă meschinăria omului – și îl iartă, îmbrățișându-l; meschin, scârbos, îl îmbrățișează – este o emoție, este ca o emoție; este o emoție profundă, are în ea o mișcare lăuntrică profundă. Chiar această observație este cea care exaltă maternitatea lui Dumnezeu». În timp ce «în toate celelalte concepții această unitate a lui Dumnezeu cu lumea sau cu omul e descrisă în mod mai arid și mecanic. Ca în cazul doctorului Schwitzer: trebuie să te dedici, „trebuie”; precum cei ce se dedicau lumii a treia după conciliu și război: să meargă, să se sacrifice pentru umanitate; trebuie să mergi, nu e o înduioșare». ¹¹⁴

Trebuie însă să fim atenți la un detaliu, ca să evităm orice echivoc: «Această înduioșare și această emoție vehiculează, poartă cu sine o judecată și o tresărire a inimii. Este o *judecată*, și deci o valoare – să zicem – rațională, nu în sensul că poate fi raportată și redusă la un orizont de care e în stare doar rațiunea noastră, ci rațională în sensul că are rațiunea ei, poartă cu sine rațiunea ei. Și devine *tresărire a inimii* din acest motiv. Nu este iubire, emoția sau înduioșarea, dacă nu are în sinea ei această judecată și această tresărire a inimii. Care este rațiunea? „Te-am iubit cu o iubire veșnică, și deci te-am făcut parte din mine, fiindu-mi milă de nimicul tău”: tresărire a inimii este mila pentru nimicul tău, dar rațiunea este ca tu să participi la ființă. În fața nimicului, ca în fața unui animal, putem folosi termenul milă; însă în fața omului – astfel încheiem cea ce am spus mai devreme, reluând – nu poate fi numită decât emoționare profundă, fiindă omul este chemat la fericire, omul este mare și e chemat la fericire, omul este mare ca Dumnezeu și e chemat la fericirea lui Dumnezeu. Faptul că este strivit de meschinărie, distrus de distragere, golit și devenit din nou nimic datorită lenei fără măsură, tocmai acestea dau naștere milei». ¹¹⁵

Spuneți-mi dacă este ceva mai urgent decât o privire ca aceasta față de noi. Prin ea Dumnezeu vrea să stârnească «da»-ul nostru. De asta Simone Weil spunea: «Dumnezeu așteaptă cu răbdare ca eu să vreau în sfârșit să consimt să-l iubesc. Dumnezeu așteaptă ca un cerșetor care stă

¹¹⁴ *Ibidem*, p. 324-325.

¹¹⁵ *Ibidem*, p. 325.

în picioare, nemișcat și tăcut, în fața cuiva care, poate, îi va da o bucată de pâine. Timpul e această așteptare. Timpul e așteptarea lui Dumnezeu care cerșește iubirea noastră». ¹¹⁶ La asta noi putem răspunde cu ceea ce am cântat la început: «Eu știu ce ești pentru mine, fie ce-o fi, eu pe tine te aștept». ¹¹⁷

¹¹⁶ S. Weil, *Quaderni. Volume IV*, Adelphi, Milano 1993, p. 177.

¹¹⁷ *Haja o que houver*, muzică și text P.A. Magalhães: «Haja o que houver eu estou aqui, / haja o que houver espero por ti; / volta no vento, ó meu amor, / volta depressa, por favor. // Há quanto tempo já esqueci / porque fiquei longe de ti; / cada momento é pior, / volta no vento por favor. // *Eu sei quem és para mim / haja o que houver espero por ti.* // Há quanto tempo já esqueci... // *Eu sei quem és para mim...*» (Fie ce-o fi, eu sunt aici, fie ce-o fi, pe tine te aștept; *întoarce-te cu vântul, iubirea mea, întoarce-te curând, te rog. De mult timp nu-mi pot aminti de ce m-am hotărât să te părăsesc; cu fiecare clipă care trece e tot mai rău, te rog întoarce-te cu vântul.* Eu știu ce ești pentru mine, fie ce-o fi, eu pe tine te aștept.

SFÂNTA LITURGHIE

Lecturile Sfintei Liturghii: Fapt. 16,1-10; Ps 100 (99); In 15,18-21.

**OMILIA EMINENȚEI SALE CARDINAL GUALTIERO BASSETTI
ARHIEPISCOP MITROPOLIT AL PERUGIEI – ORAȘUL PIEVE**

SALUTUL DE LA ÎNCEPUTUL CELEBRĂRII

Dragi frați,

dacă aș fi ascultat înainte de azi dimineață meditația fratelui și părintelui nostru, Carrón, poate mi-aș fi schimbat predica pentru azi, dar o să va adaptați și o să ascultați ceea ce Spiritul mi-a sugerat și mie. Oricum, chiar am participat cu mare atenție și am fost profund mișcat în fața noțiunii de îndurărare a lui Dumnezeu, care, într-adevăr ne cuprinde pentru ceea ce suntem noi. Și, atunci, azi dimineață ne prezentăm în fața Domnului și vrem, cu bucurie – pentru că îndurarea e experiența de bucurie profundă –, să îi deschidem inima noastră.

OMILIA

Dragă Julián Carrón, don Ambrogio, preoți, și voi toți, frați și surori, chiar vouă, tuturor, vreau să vă adresez cel mai cordial și mai afectuos salut al meu. Cu bucurie celebraz această Euharistie în cadrul Exercițiilor spirituale care au loc la Rimini, un timp adevărat de har pentru Fraternitatea voastră, un timp dedicat lui Dumnezeu, dar și vouă înșivă, în timpul căruia v-ați confruntat, așa cum am putut auzi și azi dimineață, cu cuvântul Său, care inspiră întotdeauna intenții de sfințenie. Sper să fi pătruns tot mai mult în inimile voastre conștientizarea iubirii lui Dumnezeu pentru fiecare, o iubire nemărginită, care nu cunoaște limite de timp și spațiu, așa cum ne-a amintit psalmul: «Bun e Domnul, iubirea lui e pentru totdeauna, fidelitatea sa din generație în generație». Aceste cuvinte trebuie să devină vii pentru viața noastră.

Dragilor, sunt două cuvinte, în lecturile de azi, care rezumă foarte bine sensul acestei celebrări: mărturie și persecuție. Două cuvinte la fel de importante – care se alimentează reciproc fără o soluție de continuitate, fără a putea spune cu precizie care din cele două are prioritate – și care trimit la fapte concrete cu care, fiecare creștin – și v-o spun din experiență, la 74 de ani –, mai devreme sau mai târziu, e chemat să se măsoare în credința sa.

Mărturia ce ne-a fost arătată de sfântul Paul în *Faptele Apostolilor* e ceva concret, atunci când continuă să anunțe, cu iubire și îndârjire, în pofida

dificultăților, a persecuțiilor, Vestea cea Bună la Derbe, la Listra, și apoi în Misia și la Troada; și, în sfârșit, prin acel vis miraculos, se simte împins spre Macedonia: din Asia va trece în Europa. Și e la fel de concretă persecuția pe care Isus le-o anunță discipolilor: lumea l-a urât pe El în primul rând și va continua să îi urască pe toți cei care vor vorbi în numele Său. În același timp, e ceva concret azi Anul Sfânt al Milostivirii, pe care Papa ne invită să-l trăim de-o manieră autentică, tocmai ca să facă «mai puternică și mai eficientă mărturia credincioșilor», adică mărturia noastră.

M-a impresionat acea adaptare a momentului culminant al îndurării lui Dumnezeu, de la care a pornit don Carrón: chemarea lui Moise. Poate Moise traversa o criză existențială, așa cum ni se întâmplă și nouă de multe ori în viață. Dar Dumnezeu există, Dumnezeu vede, Dumnezeu aude, Dumnezeu e aproape; Dumnezeu își dă seama de drama poporului lui Israel. Și, iată, îndurarea lui Dumnezeu – care e concretă, așa cum foarte bine se sublinia mai înainte –, iată că sosește răspunsul lui Dumnezeu: «Am auzit strigătele poporului meu, am văzut cum e maltratat, și atunci am decis cu mână puternică și tare să eliberez pe poporul meu din robia sa. Și tu vei fi semnul acestei eliberări» (Cfr. *Ex* 3,7-12). Milostivirea lui Dumnezeu se exprimă întotdeauna printr-o chemare, într-o vocație punctuală și precisă.

Revenind la tema pe care o subliniam, cea a persecuțiilor – deoarece cuvântul lui Dumnezeu e actual, ceea ce a spus Isus: «Vă vor persecuta», ne-o spune nouă în această dimineață –, sunt fapte concrete, vești care vin din multe părți ale lumii, în care mulți frați de-ai noștri în credință, pentru simplul fapt că mărturiesc tăcut iubirea lor pentru Cristos, sunt persecutați, umiliți, alungați din propriile locuințe, închiși și chiar uciși. În timpul Sinodului despre familie, și din nou ieri, am avut ocazia să întâlnesc două figuri eminente ale Siriei: patriarhul Grigore al III-lea al Melchiților și episcopul caldean de la Aleppo. Pe chipul acestor doi frați în episcopat am citit toată drama popoarelor lor și a creștinilor. Dar mă gândesc și la creștinii din Câmpia Ninive complet strivită – Biserica caldeană e una dintre cele mai vechi din lume, care, la originile sale, îl are pe Avram –. Și mă gândesc și la frații nigerieni, uciși de unii teroriști sinucigași în timp ce participau la un ritual în bisericile lor. Sau la frații și surorile din Pakistan. Așadar, vedeți că acest cuvânt al lui Isus e de actualitate în acest moment.

Dar toate astea nu sunt întâmplătoare. Și nu trebuie să ne mirăm de ceea ce se întâmplă, și mai ales nu trebuie să ne pierdem speranța, pentru că toate astea au fost prezise deja de Isus, care a fost urât de lume, și cu toate astea «a învins lumea» și, în virtutea acestei victorii, a salvat-o. Și noi, azi, suntem îndemnați să pătrundem în această dimensiune și să urmăm

această cale pe care ne-a trasat-o Nazarineanul. Noi nu suntem ai lumii, dar trăim în lume, ne învață Ioan.

Și azi Isus vine să ne spună și un alt lucru foarte important, dragi frați. Văd printre voi mulți tineri și inima mea se bucură. Vine să ne spună că El este cel care ne-a ales! Nu ați fi aici douăzeci și două de mii dacă, într-un fel sau altul, nu ați fi răspuns unei chemări. El e cel care v-a ales. Nu suntem noi, cu știința și cu inteligența noastră, cei care L-am ales pe El. El e cel care a venit în lume și ne-a chemat la sine, pentru a fi sare a pământului și fermentul pentru actuala generație de oameni.

«Într-o lume în care totul, *totul*, spunea și spune contrariul» despre creștinism, don Giussani afirma că e esențial «a arăta pertinența credinței în raport cu nevoile vieții», să mărturisim că «credința corespunde nevoilor fundamentale și originare ale inimii fiecărui om» (*Riscul educativ*). Și aici, în profunzime, îl cita pe Péguy.

Cât de adevărate sunt aceste cuvinte ale lui don Giussani! Chiar și azi, acea chemare de a-l vesti pe Cristos ca «fapt prezent», ca eveniment care se repetă fără încetare în istoria umanității, și nu doar ca eveniment ce a avut loc în trecut, ni se prezintă ca experiență imposibil de ignorat a apartenenței noastre de creștini. Vestea lui Cristos e *azi*, în orice perioadă istorică, în orice context cultural și la orice latitudine. Și e o veste ce izvorăște din fântâna de nesecat a credinței, care merge dincolo de concepția noastră despre timp și spațiu. «Lucrurile pe care eu vi le voi spune», spunea don Giussani, «sunt o experiență care este rezultatul unui lung trecut: două mii de ani» (*Riscul educativ*). Acest «două mii de ani» e un azi, și acestea sunt lucruri care sunt valabile pentru azi și care vor fi valabile fără excepție și în viitor.

Cuvintele cu care Isus îi pune în gardă pe discipoli nu trebuie citite totuși ca o prevestire răutăcioasă de ghinion, ci trebuie surprinse ca o mare învățătură, prin care fiecare credincios poate dobândi o conștiință deplină a ceea ce înseamnă în mod autentic să fi discipol al Domnului. Așadar, ceea ce îl așteaptă pe creștinul oricărui vremuri și din orice loc, nu e consimțământul mulțimilor sau aplauzele lumii, ci adesea e fix invers. «Dacă m-au persecutat pe mine», ne-a spus Isus, «vă vor persecuta și pe voi». Aceste cuvinte, însă, nu ne descurajează niciodată, pentru că Domnul ne dă mereu harul lui chiar și în momentele întunecate și persecuția nu mai e ceva steril, pentru că prin ea se manifestă întotdeauna puterea Spiritului Sfânt care îi conferă forță mărturiei. Fiul lui Dumnezeu îi pregătește pe acești bieți oameni ai Galileei pentru o mare misiune. Dacă e adevărat, de fapt, că toți cei care vor fi discipoli ai lui Isus vor fi urâți de «lume», e la fel de adevărat că, doar prin această persecuție, se va putea manifesta puterea Spiritului Sfânt, care va ști să îi călăuzească în mărturia lor. *Faptele*

Apostolilor impresionează, chiar la începutul propovăduirii, atunci când Luca subliniază «*ibant gaudentes apostolis*». Dar de ce anume se puteau ei bucura dacă îi bătuseră, îi biciuiseră, îi închiseseră în închisoare?! De ce anume se bucurau? De faptul că au putut suferi ceva pentru numele lui Isus. Fie ca acesta să fie și motivul bucuriei noastre, dacă trebuie să suferim ceva. Noi suntem în bucurie pentru că suferim pentru Isus.

Așadar, Isus nu se limitează să prezică ura lumii, ci arată rațiunile cele mai adânci ale acestei uri. Lumea urăște discipolii dintr-un motiv foarte simplu: pentru că ei nu aparțin lumii, ci lui Cristos. Ura lumii, deci, nu e atât de mult un factor de indignare, ci e, tocmai invers, un semn imposibil de șters al apartenenței de Cristos. Persecuția e, fără excepție, semnul că credincioșii sunt lumină în Domnul. Noi îi aparținem lui Cristos, și Cristos a mântuit această lume cu sacrificiul lui și cu iubirea lui veșnică pentru toți oamenii. Persecuția e parte constitutivă a istoriei mântuirii: e calea crucii care se întrupează în existența cotidiană a fiecăruia. Acceptată cu iubire, ea e izvor de mântuire pentru toți.

Jubileul Milostivirii propus de Francisc vine să ne amintească și asta, și e o ocazie unică pentru a îngriji «rănilor multor frați și surori privați de demnitate» și pentru «a ne uita la mizeriile lumii», așa cum ne-a spus Papa. Omul modern, într-adevăr, pare să fi căzut într-un soi de mlaștină a suflului, din care nu mai reușește să se ridice și din care nu poate ieși de unul singur. Atentatele teroriste, pe de-o parte, și drama refugiaților, pe de altă parte, sunt cele două fețe ale aceleiași monede: reprezintă acea mlaștină de ură și indiferență în care s-a adâncit omul modern.

Și chiar aici, în această întorsătură foarte delicată a istoriei, se insinuează acțiunea salvatoare a îndurării. Milostivirea lui Dumnezeu, de fapt, nu e un cuvânt fără sens rezervat creștinilor de salon și nu e nici un termen care să evoce devoționisme antice. Îndurarea este, la polul opus, mărturia matură a prezenței lui Dumnezeu în viața oamenilor. O mărturie care se prezintă ca o tendință spre primire și iertare, și care ne arată, în mod inechivocabil, care e calea iubirii creștine. Milostivirea, în cele din urmă, e canalul harului care ajunge de la Dumnezeu la oameni. Și e un fapt extraordinar, dar actual pentru omul de azi.

Dragi frați și surori, în 1998, în Piața Sfântul Petru, don Giussani a afirmat, și îmi aduc aminte ca și cum ar fi fost acum: «Adevăratul protagonist al istoriei este cerșetorul». Amintiți-vă aceste cuvinte! Și cine este acest cerșetor? S-a întrebat don Giussani. Și a răspuns: «Cristos cerșetor în fața inimii omului și inima omului cerșetor în fața lui Cristos». Vă doresc tuturor să trăiți această existență plină, care se exprimă, pentru a folosi cuvintele fondatorului Fraternității voastre, «ca ideal ultim, în *cerșire*». A

fi cerșetori în fața lui Cristos, iată idealul maxim! Iată care e cea mai mare provocare pentru această lume, permiteți-mi să spun, superficială și hedonistă. Și, tocmai pentru că lumea e superficială și hedonistă, noi, așa cum ne-a spus don Giussani, vrem să fim adevărați cerșetori în fața lui Cristos. Deschideți-vă inimile, deschideți larg urechile și dați-vă jos ochelarii lumii de pe ochii voștri, fiindcă doar așa se poate discerne chipul lui Cristos, așa cum spune papa Francisc, unicul chip care dă sens persecuției și care dă forța de a fi martori autentici ai iubirii pline de îndurare a lui Dumnezeu pentru umanitate.

Lăudat fie Isus Cristos.

ÎNAINTE DE BINECUVÂNTARE

Julián Carrón. Dragă cardinale Bassetti, doresc să vă mulțumesc în numele tuturor prietenilor mei, din partea noastră, a tuturor, pentru că ați acceptat să conduceți această celebrare euharistică în timpul Exercițiilor noastre, tocmai în acest an al Jubileului Milostivirii. Mulțumim pentru atenția cu care ați urmărit mereu istoria noastră, chiar de pe vremea când erați rector al Seminarului de la Florența, unde mulți prieteni au putut beneficia de prietenia dumneavoastră și de compania dumneavoastră, și vă mulțumim pentru că sunteți atent cu noi în prezent, prin apropierea dumneavoastră de papa Francisc. Vreau, de asemeni, să vă mulțumesc fiindcă prezența dumneavoastră aici e un semn pentru noi, al acelei îndurări pe care Domnul o are mereu față de noi, aplecându-se asupra nevoii noastre. Mulțumim, dragul nostru!

Cardinalul Bassetti. Dragă don Julián, am urmărit, azi dimineață, cu ochii plini de mare duioșie, această minunată familie pe care Domnul a dorit s-o încredințeze mai ales grijii tale, prin Biserică, și chiar am recunoscut unii preoți, începând chiar de la Seminarul din Florența, apoi la Massa Maritima, la Arezzo și în fine, Perugia. Așadar am fost un preot itinerant, mai mult decât un preot, un episcop itinerant, tot timpul cu rucsăcelul în spate, pentru ceea ce îmi cerea Papa, așadar i-am cunoscut pe unii dintre ei. Din aceste motive chiar mi se umple inima de o mare duioșie. Și simt chiar și un pic de parternitate față de voi toți, pe care don Julián, cu siguranță, nu e gelos, ținând cont de ceea ce a spus, nu?

Carrón. Categorical că nu!

Cardinalul Bassetti. Asta și pentru că, o altă dată, am să vă povestesc confidențe de-ale lui don Giussani, dar acum nu e momentul.

Conchid că, datorită tuturor motivelor pe care le-am subliniat și datorită și a ceea ce am auzit în meditația foarte frumoasă, într-adevăr, pentru mine a fost un moment de contemplație. Știți, viața de episcop se desfășoară tot timpul în mijlocul multor dificultăți, de toate genurile, și să fiu o oră aici, să stau jos, să văd bine chipul lui Carrón, pentru că era chiar în fața mea, și să ascult cuvintele lui, a fost ca o alinare pentru viața mea: mulțumesc și pentru asta. Însușind toate aceste motive, îmi vin în minte cuvintele lui Isus adresate discipolilor săi după ce îi chemase și îi adunase, când le-a spus: «Mergeți, aduceți rod și ca rodul vostru să dăinuie». Fie ca, într-adevăr, dragi fii, să puteți aduce în Biserică și în lume toate acele roade pe care Domnul le așteaptă de la fiecare dintre voi!

Cu aceste sentimente, vă dau binecuvântarea mea.

* * *

Regina Coeli

Sâmbătă după-amiaza, 30 aprilie

La intrare și la ieșire:

Wolfgang Amadeus Mozart, Concert pentru pian și orchestră n. 23 în la major, KV 488

Marija Yudina, pian

Aleksandr Gauk - Orchestra Sinfonică a Radioului de Stat a URSS

Înregistrare din 1948

Vista Vera, Moscova 2005

■ A DOUA LECȚIE

Julián Carrón

«Da, Doamne, Tu știi că ești obiectul supremei mele simpatii»

În Isus s-a arătat ce anume înseamnă că Dumnezeu e îndurare, cum am văzut azi dimineață. E o noutate atât de namaiauzită, încât pare chiar nedreaptă; e atât de dincolo de orice imaginație, încât e cutremurătoare. Cristos e culmea îndurării, a celui stil divin despre care vorbește Benedict al XVI-lea și pe care papa Francisc ni l-a amintit în marele discurs ținut la Florența, făcând referire la fresca *Ecce homo* din Domul orașului: «Ce anume vedem când ne uităm la chipul lui? Înainte de toate vedem chipul unui Dumnezeu „golit”, al unui Dumnezeu care și-a asumat condiția de servitor, umilit și obedient până la moarte (cfr. *Fil 2,7*)».¹¹⁸ În această golire de orice putere se dezvăluie ceea ce spunea Benedict al XVI-lea, adică stilul divin, care e acela de «a nu strivi cu putere exterioară, ci a da libertate, a dărui și a trezi iubire».¹¹⁹

Cineva s-ar putea gândi că totul se termină aici. În schimb, așa cum am spus ieri, urmându-l pe Benedict al XVI-lea, mai rămâne de verificat dacă această dezvăluire a îndurării, după stilul divin, golit de orice putere, a avut – și are – într-adevăr priză asupra eului. În caz contrar, nu ar exista justificare a lui Dumnezeu în fața inimii umane, pentru că scopul urmărit constant de Dumnezeu, de-a lungul istoriei, e acela de a genera un om care să îl iubească în mod liber. «Pentru această libertate [...] am sacrificat

¹¹⁸ Francisc, Discurs la întâlnirea cu reprezentanții celui de-al V-lea Congres național al Bisericii Italiene, Florența, 10 noiembrie 2015.

¹¹⁹ J. Ratzinger – Benedict al XVI-lea, *Isus din Nazaret. De la intrarea în Ierusalim la Înviere*, op. cit., p. 257.

totul, spune Dumnezeu, / Pentru plăcerea pe care o am de a fi iubit de oameni liberi, / În mod liber».¹²⁰ Aceasta era promisiunea «Alianței celei Noi» prevestită de profeți.

Atunci iată întrebarea: a reușit oare tentativa lui Dumnezeu? A reușit Dumnezeu, în Isus, să genereze această iubire, această libertate, această azeziune? I-a fost cu puțință să stârneasă un eu liber, capabil să-L recunoască? Cu alte cuvinte: s-a justificat Dumnezeu în fața rațiunii și inimii omului? Dacă putem răspunde afirmativ, dacă a reușit tentativa Sa, atunci există speranța ca această reușită să poată avea loc și în noi: astfel nu vom fi condamnați să rămânem pradă propriului eu, a sărăciei poftei noastre și a neputințelor noastre.

1. «Da»-ul lui Petru

«Lucrul cel mai mare, pe care Dumnezeu ni l-a făcut cunoscut în istoria noastră, în acești ultimi douăzeci de ani, e da-ul lui Petru»,¹²¹ spunea don Giussani în 1995. De fapt, paginile pe marginea «da»-ului lui Petru sunt printre paginile cele mai originale și mai spectaculoase pe care el ni le-a lăsat. Dar sunt, în același timp, printre paginile cele mai puțin înțelese, atât sunt de cutremurătoare, atât de mult ne depășesc din toate părțile. Trebuie să ne lăsăm antrenati de mărturia sa, de accentul său, pentru a putea experimenta sensul măruntaielor noastre, pentru a le putea înțelege, fiindcă doar o experiență ne poate face să înțelegem, nu niște reflecții detașate.

Don Giussani ne surprinde deja de la prima frază: «Capitolul al douăzeci și unulea din Evanghelia după Ioan e documentarea fascinantă a originii istorice a eticii celei noi. Istoria particulară care e dovedită în aceste pagini e cheia de boltă a concepției creștine despre om, a moralității lui, în raportul lui cu Dumnezeu, cu viața, cu lumea».¹²²

Să încercăm să surprindem toată însemnătatea revoluționară a acestui *incipit* al lui don Giussani: cheia de boltă a concepției creștine despre om, adică a unei concepții despre om mai cuprinzătoare și mai corespunzătoare, a concepției despre moralitatea lui, despre raportul lui cu Dumnezeu, e un fapt în istorie. Adică, cheia de boltă a unei priviri, în sfârșit adecvate, față de noi înșine și față de ceilalți, nu e o lecție de antropologie creștină, ci e o istorie particulară, fără de care nu aș înțelege nici măcar antropologia.

¹²⁰ Ch. Péguy, «Il mistero dei santi innocenti», în *I Misteri*, op. cit., p. 343.

¹²¹ Notițe de la o întâlnire a Diaconiei CL Spania cu don Giussani, Milano, 15 mai 1995, păstrată la Secretariatul general al CL, Milano.

¹²² L. Giussani - S. Alberto - J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., p. 82.

Ceea ce noi, urmând mentalitatea tuturor, considerăm aproape irelevant, pentru că e ireplicabil cu forțele noastre – o istorie particulară nu poate fi tradusă într-un „model” și de aceea nu poate deveni repetabilă după o metodă științifică –; ceea ce ni se pare prea fragil pentru a putea lupta contra ideologiilor care reduc omul și ceea ce suntem, așadar, tentați să aruncăm la gunoi, pentru don Giussani e cheia de boltă a toate. Cum spune Isus despre sine: «Piatra pe care au aruncat-o constructorii, aceasta a devenit piatră unghiulară».¹²³

Dacă vrem să înțelegem aceste lucruri până la capăt, trebuie neapărat să revenim la cum au intrat în lume această inteligență nouă și această moralitate nouă. Nu încetează niciodată să surprindă, în acest sens, valoarea metodologică pe care don Giussani o atribuie povestirilor evanghelice, de care se lasă mereu învățat și de la care nu încetează niciodată să învețe. Noi, a doua oară când le citim, ne gândim că le știm deja! Dacă nu vrem să repetăm greșala noastră, să încercăm să-l urmăm pe don Giussani în felul în care se identifică cu povestirea Evangheliei; să nu tratăm ceea ce vom auzi ca ceva «deja știut», ci să ne lăsăm atinși de fiecare detaliu ca și cum am asculta pentru prima dată.

«Discipolii se întorceau, în zori, după o noapte albă petrecută pe lac, o noapte urâtă, în care nu pescuiseră nimic. Lângă mal, văd pe plajă o figură care își făcea de lucru ca să aprindă focul. Urmau să vadă mai apoi că pe foc erau pești strânși pentru ei, pentru foamea acelei prime dimineți. La un moment dat, Ioan îi spune lui Petru: „Dar acela e Domnul!”. Atunci li se deschid ochii tuturor și Petru se aruncă în apă, așa cum e, și ajunge primul la mal. Apoi urmează și ceilalți. Se așază în cerc, în tăcere: nimeni nu vorbește, pentru că toți știu că e Domnul. Întinși ca să mănânce, schimbă între ei câteva cuvinte, dar sunt cu toții intimidați de prezența excepțională a lui Isus, Isus înviat, care le apăruse deja cu mai multe ocazii. Simon, pe care numeroasele greșeli îl făcuseră cel mai umil dintre toți, întins și el pe pământ în fața mâncării pregătite de Învățător, se uită la cine e lângă el și, cu uimire și teamă, vede că e Isus. Atunci își întoarce privirea de la El și rămâne așa, stinger. Dar Isus îi vorbește. Petru se gândește în sinea lui: „Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, ce mustrare merit! Acum îmi va spune: ‘De ce m-ai trădat?’”. Trădarea fusese ultima mare greșală făcută». Dar, așa cum fiecare știm, când facem o greșală mare, e ca și cum ar apărea și toate greșelile din trecut. Așa a fost și pentru Petru, pentru că toată viața sa «fusese chinuit, datorită caracterului său impulsiv, a solemnității sale instinctive, a ieșirilor sale fără să gândească. Tot sinele și-l vedea în lumina defectelor sale. Acea trădare făcuse

¹²³ Mc 12,10.

să iasă la iveală în el, foarte clar, tot restul greșelilor lui, cât de mult, de fapt, nu valora nimic, cât de slab era, slab de ți se făcea milă. „Simon...” – cine știe ce fior simțea în timp ce acel cuvânt scanda în urechea sa atingându-i inima –, „Simon...” – și aici o fi schițat că își întoarce fața spre Isus –, „...mă iubești tu?”. Cine s-ar fi așteptat la o asemenea întrebare? Cine s-ar fi așteptat la acel cuvânt? Petru era un bărbat de patruzeci sau cincizeci de ani, avea familie, avea copii, și totuși era atât de copil în fața misterului acelui tovarăș întâlnit din întâmplare! Să ne închipuim cum s-o fi simțit străpuns de acea privire care îl cunoștea în fiecare cotlon al său. „Te vei numi Cefa”: caracterul lui urât era identificat prin acel cuvânt, „piatră”, și ultimul lui gând era să își imagineze ce anume ar fi făcut misterul lui Dumnezeu și misterul celui Om – Fiul lui Dumnezeu – cu acea piatră, din acea piatră. De la prima întâlnire El a ocupat tot locul din sufletul lui, toată inima sa». Ce forță o fi avut acea primă întâlnire a lui Petru cu Isus: atunci a fost decisă toată viața lui! «Cu acea prezență în inimă, cu memoria continuă a Lui, [Petru] își privea soția și copiii, colegii de muncă, prietenii și străinii, fiecare individ în parte și mulțimile, și se gândea și adormea. Acel Om devenise pentru el ca o mare, imensă revelație ce nu fusese încă lămurită».¹²⁴

Don Giussani continuă să retrăiască scena: «„Simon, mă iubești tu?” „Da, Doamne, eu Te iubesc.”». Dar cum se poate, «cum putea să zică așa ceva după tot ceea ce făcuse», cu toate greșelile care îi veneau în minte? «Acel „da” era afirmarea recunoașterii unei excelențe supreme, a unei excelențe inegabile, a unei simpatii care le doboră pe toate celelalte. Totul rămânea înscris în acea privire a lor, coerență și incoerență era ca și cum ar fi trecut în sfârșit în plan secund, în spatele fidelității pe care o simțea carne din carnea lui, în spatele formei de viață pe care acea întâlnire o plăsmuise».¹²⁵ Simpatie nu e un cuvânt pe care noi am spera să-l găsim când vine vorba de morală, cu atât mai mult dacă acel cuvânt face să treacă în plan secund problema, care ne chinuie atât de mult, problema coerenței sau a incoerenței. Dar cine a trăit asta, poate înțelege: o prezență ca cea a lui Isus, o simpatie ca cea stărnită de Isus predomină asupra tuturor neleguirilor pe care cineva le-a putut comite.

«De fapt», continuă don Giussani, «nu a fost nicio mustrare». Pur și simplu Isus i-a pus din nou întrebarea: «„Simon, mă iubești tu?”. Nu nesigur, dar temător și tremurând, răspunse din nou: „Da, eu Te iubesc”. Dar a treia oară, a treia oară când Isus i-a pus întrebarea, o fi avut nevoie să

¹²⁴ L. Giussani - S. Alberto - J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., pp. 82-83.

¹²⁵ *Ibidem*, p. 83.

ceară confirmarea chiar a lui Isus: „Da, Doamne, Tu știi asta, eu Te iubesc. Pentru Tine e toată preferința mea de om, toată preferința sufletului meu, toată preferința inimii mele. Tu ești extrema preferință a vieții, excelența supremă a lucrurilor. Eu nu știu, nu știu cum, nu știu cum să spun și nu știu cum poate fi așa, dar în pofida a tot ceea ce am făcut, în pofida a ceea ce mai pot încă să fac [acum, în clipa asta], eu Te iubesc”.¹²⁶

Cum vedem, în Simon predomină această simpatie, această preferință, de care primul care rămâne uimit e chiar Petru: «Nu știu cum», nu știe să își explice cum de e posibil, dar nu poate să nu o surprindă în sinea lui, ca fiind ceva mai determinant decât toate greșelile făcute.

Genialitatea lui Giussani se recunoaște în simplitatea cu care se lasă învățat de povestire, fără să reducă «da»-ul lui Petru la un ecou sentimental, la un moment emoționant, liric și mișcător, ci îi sesizează toată însemnătatea capabilă de a genera, de a naște, de a întemeia o nouă tate de viață: «Acest „da” e originea moralității, prima suflare a moralității în deșertul arid al instinctului și al purei reacții. Moralitatea își adâncește rădăcinile în „da»-ul lui Simon, și acest „da” poate încolți în pământul omului doar datorită unei Prezențe dominante, care e înțeleasă, acceptată, îmbrățișată, servită cu tot elanul propriei inimi care, doar așa poate deveni copilă. Fără Prezență nu există gest moral, nu există moralitate».¹²⁷

Ar fi de-ajuns o frază ca asta pentru a demonta o grămadă de cărți de morală și multe alte strategii care ni se par mai inteligente. Ceea ce poate prinde rădăcini în noi, ce poate prinde rădăcini în profunzimea eului nostru, nu e o lege sau un precept, un discurs sau o lecție, ci – spune don Giussani – doar o Prezență, «o Prezență dominantă, care e înțeleasă, acceptată».¹²⁸ Și asta e de-a dreptul eliberator. Fără această Prezență, «da»-ul – adică moralitatea – nu poate prinde în pământul inimii noastre. Și ar fi inutil să ne lamentăm. Nu se poate, chiar cu tot efortul nostru; «da»-ul nu se prinde, decât datorită acelei Prezențe dominante. «Fără Prezență, nu există morală».¹²⁹ A spus-o chiar Cristos: «Fără mine nu puteți face nimic». A fost necesar ca milostivirea lui Dumnezeu să devină carne, prezență, prezență trupească, istorică, pentru a stârni și pentru a târî omul în întregime, ca să facă să se prindă «da»-ul în inima omului.

Ce anume are deosebit această Prezență pentru a stârni «da»-ul și, deci, morala cea nouă?

¹²⁶ *Ibidem*, pp. 83-84.

¹²⁷ *Ibidem*, p. 84.

¹²⁸ *Ivi*.

¹²⁹ *In* 15,5.

«Acest om, Isus, are o caracteristică umană foarte simplă: e un om din care derivă o *simpatie* umană», care nu va putea izvorî niciodată din nicio lege, din nicio lecție, din nicio listă de lucruri de făcut. E o simpatie umană provocată de acel trup. E «moralitatea, adică victoria asupra nihilismului», asupra dizolvării, a transformării în niște mine plutitoare, «nu înseamnă să nu greșim, să nu facem greșeli, ci, chiar greșind, făcând greșeli, la urmă: „Simon, mă iubești tu?», „Da, Doamne, eu Te iubesc». Pot greși de-o mie de ori, dar: «Eu vreau; eu vreau simpatia umană care derivă din Tine, Isus din Nazaret, eu vreau. Și în această simpatie care derivă din Tine eu învăț, învăț să trăiesc, învăț să fiu om. E foarte simplă moralitatea: înseamnă să rămâi cu o simpatie umană, o simpatie umană. Umană așa cum e simpatia pe care mama o are față de propriul copil și pe care copilul o are pentru propria mamă». Problema nu e ca fiul să nu facă prostii – ar fi imposibil –: ca să învețe să trăiască, e suficient ca simpatia mamei să atragă și să facă să iasă la iveală toată simpatia lui. Simpatia unei mame e viscerală, așa cum e simpatia aceluși Om pentru Petru. «Isus are această simpatie umană pentru tine, pentru mine, și eu, în pofida faptului că greșesc, spun: „Da, Doamne, eu rămân cu această simpatie”. Această ultimă afirmație e ultima posibilitate pentru a învinge nihilismul pe care noi îl „luăm” prin molipsire de la societatea în care trăim. Țin mult», continuă don Giussani, «ca voi să rămâneți pe ceea ce am spus la sfârșit, și anume că moralitatea – a-i răspunde „da” lui Cristos care te întrebă: „Mă iubești tu?” – are un început foarte simplu, care e simplitatea de a rămâne cu o simpatie. Și a fi cu o simpatie are un început foarte simplu, care este un *a privi*: o privire către Cristos».¹³⁰

Ca și cum ar fi fost izbit de noutatea a ceea ce spunea, comparativ cu opinia dominantă, aproape ca și cum ar fi sesizat tulburarea noastră în fața acestor cuvinte, Giussani face să iasă la suprafață întrebarea care ne frământă atât de mult pe fiecare dintre noi: «Dar de ce „da”-ul lui Simon e originea moralității? Nu sunt înainte criteriile de coerență și incoerență? Pentru făcuse o grămadă de greșeli». Nu e vorba de a picta realitatea altfel decât e. Da, «Petru făcuse toate greșelile cu puțință, și cu toate astea trăia o simpatie supremă pentru Cristos». Pentru noi, aceste două lucruri sunt aproape incompatibile, nu reușim să le ținem împreună. În schimb – ce eliberare, când îl ascultăm! –, Petru se suprindea cum tinde spre Cristos, «înțelegea că totul în sinea lui tindea spre Cristos, că totul se închea în acei ochi, în acel chip, în acea inimă. Păcatele din trecut nu puteau constitui o obiecție și nici măcar toată incoerența viitoare imaginabilă: Cristos

¹³⁰ L. Giussani, «La virtù dell'amicizia o: dell'amicizia di Cristo», *Tracce-Litterae communionis*, n. 4, aprilie 1996, pp. IV-V.

era izvorul, locul speranței sale. Și, dacă i-ar fi obiectat cu tot ceea ce făcuse sau ce ar fi putut să facă, Cristos rămânea, prin ceața acelor obiectii, sursa de lumină a speranței sale. Și el Îl stima mai mult decât orice altceva, din prima clipă în care se simțise fixat cu privirea de El, privit de El: Îl iubea pentru asta». ¹³¹ Așa cum i se întâmplase Mariei Magdalena. Înțelegeți de ce Îl căuta zi și noapte? Nu pentru că trebuia să facă asta, ci pentru că nu putea să nu-L caute zi și noapte.

„Da, Doamne, Tu știi că ești obiectul simpatiei mele supreme, a stimei mele supreme”: așa se naște moralitatea [din raportul cu Cristos]. Și cu toate astea, expresia e foarte generică: „Da, eu Te iubesc”; dar e pe atât de generică pe cât de generatoare a unei diversități de viață râvnite». ¹³² Ați avut vreodată nevoie să citiți aceste lucruri ca să reușiți să vă uitați la voi înșivă? Nu cred – vă mărturisesc – să fi citit ceva de atâtea ori ca aceste pagini: ca să mă pot uita la mine, ca să mă pot îmbrățișa pe mine, ca să mă pot uita la mine așa cum se uită El la mine, ca să pot surprinde acea simpatie care trage după sine totul. Nu îi vom mulțumi niciodată suficient lui don Giussani pentru faptul că ne putem privi așa, orice lucru am făcut, întorcându-ne mereu la aceste pagini, pentru a redescoperi ceea ce ne permite să ne privim în acest fel.

Cu o grijă unică față de noi, ca să nu lase nimic pe dinafară, pentru a evita ca «da»-ul lui Petru să devină pentru noi o capcană, o măsură sufocantă, don Giussani își pune niște întrebări pe care moralismul din noi ne-ar împinge să ni le punem: «Da-ul sfântului Petru s-a tradus el automat într-o coerență?». Răspuns: «Dar nici măcar un pic! Refuz să gândesc așa ceva! Rămâne, rămâne acel da, și are o consistență ultimă misterioasă, în legătura lui cu acea prezență, cu atractivitatea și umanitatea acelei prezențe»; ¹³³ acel «da» are o consistență atât de mare, încât le dă planurile peste cap celor care pretind un profit, de la sine și de la ceilalți, e mult mai consistent decât orice bilanț.

Și atunci? Dacă «da»-ul nu garantează imposibilitatea de a greși, cum să stăm în fața erorilor noastre previzibile? Don Giussani cita adesea, referitor la asta, o frază din Prima scrisoare a sfântului Ioan: «Oricine are această speranță în el, devine curat, așa cum el este curat». ¹³⁴ Ce înseamnă? Înseamnă că «speranța noastră e în Cristos, în acea Prezență care, oricât de

¹³¹ L. Giussani - S. Alberto - J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., p. 84.

¹³² *Ivi*.

¹³³ Notițe de la o întâlnire a Diaconiei CL Spania cu don Giussani, Milano, 15 mai 1995, păstrată la Secretariatul general al CL, Milano.

¹³⁴ *In* 3,3.

distrași și de uituci am fi, nu mai putem s-o smulgem – cel puțin nu pâna la ultima ei fărâmbă – din pământul inimii noastre, datorită întregii tradiții prin care El a ajuns până la noi». Cristos e o prezență ale cărei rădăcini nu mai putem să le scoatem din pământul inimii noastre. «În El am eu speranță, înainte de a-mi fi numărat greșelile și virtuțile. Nu au legătură, aici, calculele numerice. În raportul cu El numărul nu are nicio legătură, greutatea măsurată și măsurabilă nu are nicio legătură, și toate posibilitățile de rău care se pot adevăra în mine, în viitor, nici astea nu au nicio legătură, nu reușesc să uzurpe, în ochii lui Cristos, calitatea de superioritate a „da”-ului lui Simon, repetat de mine. Atunci, apare din străfundul nostru, un val, ca o răsuflare care urcă din piept și îmbată toată persoana noastră și o face să acționeze, o face să dorească să acționeze mai corect: izvorăște, se iese din străfundul inimii, floarea dorinței de dreptate, de iubire adevărată, autentică, de a fi în stare de gratuitate. Cum începutul oricărei mișcări de-ale noastre nu e o analiză a ceea ce vedem cu ochii, ci e o îmbrățișare a ceea ce așteaptă inima, la fel perfecțiunea» - atenție, perfecțiunea - «nu înseamnă împlinirea unor legi, ci adeziunea la o Prezență».¹³⁵

Din iertare, cu siguranță nu se naște dorința de a greși din nou. Doar cine nu a fost niciodată iertat se poate gândi așa: «Cum am fost iertat, mai fac o dată». Poți să faci, dar nu îți dorești cu adevărat să greșești. Mai degrabă, ceea ce surprinde cineva în sine e dorința de a acționa într-un mod mai corect. «Doar omul care trăiește această speranță în Cristos își continuă toată viața în asceză, în efortul pentru bine. Și chiar și când e în mod evident contradictoriu, dorește binele. Acesta câștigă întotdeauna, în sensul că are ultimul cuvânt asupra sinelui, asupra propriei zile, asupra a ceea ce facem, asupra a ceea ce am făcut, asupra a ceea ce vom face. Omul care trăiește această speranță în Cristos continuă în asceză. Moralitatea e o tensiune continuă spre „perfect”, tensiune care se naște dintr-un eveniment în care, un raport cu divinul, cu Misterul, e *marcat*».¹³⁶

Moralitatea creștină, așadar, nu poate constitui nicicum un gir pentru greșelile noastre. Dar nici nu înseamnă să fim sufocați de numărul greșelilor noastre, cum spune don Giussani: «În raportul cu El numărul nu are legătură», nu are legătură. Moralitatea creștină e o tensiune care derivă din uimirea pentru iubirea lui Cristos.

Dar, care e, se mai întrebă don Giussani, rațiunea adevărată a «da»-ului lui Simon față de Cristos? «De ce „da”-ul spus lui Isus valorează mai mult decât enumerarea tuturor propriilor greșeli și înșurubirea tuturor posibilităților

¹³⁵ L. Giussani - S. Alberto - J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., p. 85.

¹³⁶ *Ivi*.

de greșeli viitoare pe care le presupune propria slăbiciune? De ce acest „da” e mai determinant și mai mare decât toată responsabilitatea morală tradusă în detaliile ei, tradusă în practică concretă? Răspunsul la aceste întrebări arată esența ultimă a Trimisului Tatălui. Cristos este „trimisul” Tatălui, e Cel care îl revelează oamenilor și lumii pe Tatăl. „Asta e viața adevărată: să Te cunoască pe Tine, singurul adevărat Dumnezeu, și pe Cel pe care l-ai trimis, Isus Cristos”. Lucrul cel mai important e „să Te cunoască pe Tine”, să Te iubească pe Tine, fiindcă acest Tu este sensul vieții. „Da, eu Te iubesc”, a spus Petru. Și rațiunea acestui „da” consista în faptul că el întrevăzuse, în acei ochi care îl ținuseră acea primă dată, și care apoi l-au mai fixat de multe ori în timpul zilelor și al anilor ce au urmat, cine era Dumnezeu, cine era Iahve, adevăratul Iahve: *milostivirea*. Asta e ceea ce a văzut Petru, a experimentat: «În Isus i se revelează raportul lui Dumnezeu cu creatura sa ca iubire și deci ca îndurare. Milostivirea e poziția Misterului față de orice slăbiciune, greșală și uitare a omului: Dumnezeu, în fața oricărui delict al omului, îl iubește. Asta a simțit Simon, de aici se naște al său „Da, eu Te iubesc”».¹³⁷

M-a impresionat întotdeauna povestea aceluia om care a mers să se spovedească la Giussani, pe vremea când el era preot tânăr, într-o parohie din Milano: «Intră în confesional un bărbat; stă în picioare, nu vorbește. Atunci mă uit la el. El, provocat de această mișcare a mea, spune: „Am ucis”. Nu știu cum, dar i-am spus: „De câte ori?” El a intuit că ar fi putut să-mi spună „de o mie de ori” și că eu aș fi avut aceeași atitudine ca și dacă ar fi răspuns „o dată”. A izbucnit în plâns și s-a aplecat să mă îmbrățișeze, plângând: intuiuse iertarea».¹³⁸ Ce conștiință trebuia să aibă, chiar de tânăr, de noutatea care a intrat în istorie odată cu Cristos, ca să reacționeze așa în fața unui asasin. Nu era nimic de justificat. Nu trebuie să justificăm nimic, dar – ca don Giussani – putem să privim totul, să recunoaștem totul, pentru că există o privire, o capacitate de iertare, o îndurare care trece dincolo de orice măsură. Cine neagă ce a făcut, se poate amăgi că rezolvă problema (chiar și o crimă!). Dar problema rămâne, chiar dacă cineva o ascunde față de sine. Ce bine că exiști, o Cristoase, și că te-ai arătat ca îndurare, pentru că altfel ar trebui să ducem greutatea teribilă a vinovățiilor noastre.

«Sensul lumii și al istoriei e îndurarea lui Cristos, Fiul Tatălui, trimis de Tatăl ca să moară pentru noi. În piesa lui Milosz, lui Miguel Mañara, care mergea în fiecare zi la el să se plângă de păcatele sale din trecut, Abatele, la un moment da, ca și cum și-ar fi pierdut răbdarea, îi spune: „Termină odată cu lamentările astea de femeiușcă. Toate astea n-au existat niciodată”.

¹³⁷ *Ibidem*.

¹³⁸ L. Giussani, *L'autocoscienza del cosmo*, Bur, Milano 2000, p. 63.

Cum, „n-au existat niciodată”? Miguel omorâse, violase, fusese incorect ... „Toate acestea nu au existat niciodată. Doar El există”. El, Isus, ni se adresează nouă, devine „întâlnire” pentru noi, întrebându-ne un singur lucru: nu „ce ai făcut?”, ci „mă iubești tu?”. Să îl iubim mai presus de orice altceva, atunci, nu înseamnă ca eu să nu fi păcătuit sau ca eu să nu mai păcătuiesc mâine. Ce ciudat! E nevoie de o forță infinită pentru a fi această îndurare, o putere infinită de la care noi să ne împrumutăm, să obținem bucuria – în această lume pământească, în timpul și în spațiul care ne sunt date de trăit, de-a lungul anilor, puțini sau mulți, cum or fi ei –. Pentru că un om, care are conștiința deplină a micimii sale, e bucuros în fața vesteii îndurării: Isus e milostivire. [...] „Te-ai aplecat asupra rănilor noastre și ne-ai vindecat – spune o *Rugăciune Introductivă* a Liturghiei ambroziene – dându-ne un medicament mai tare decât rănilor noastre, o îndurare mai mare decât vina noastră. Așa și păcatul, în virtutea iubirii Tale de neînvins, a folosit ca să ne ridice la viața divină”.¹³⁹

E ceea ce ne-a spus papa Francisc în 7 martie 2015. Morala creștină se naște de aici: «Datorită acestei îmbrățișări pline de îndurare apare dorința de a răspunde și de a ne schimba, de aici se poate naște o viață diferită. Morala creștină nu e efortul titanic, voluntaristic, a celui care decide să fie coerent și chiar reușește, un soi de provocare solitară în fața lumii. Nu. Asta nu e morală creștină, e altceva. Morala creștină e răspuns, e răspunsul plin de emoție în fața unei îndurări surprinzătoare, imprevizibile, de-a dreptul „incorecte” după criteriile umane, al Unuia care mă cunoaște, cunoaște trădările mele și care totuși mă iubește, mă stimează, mă îmbrățișează, mă cheamă din nou, speră în mine, așteaptă de la mine».¹⁴⁰

În același sens, don Giussani subliniază că începutul moralității umane – *al unei moralități pe deplin umane* – e un act de iubire, nu o lege sau un sens de datorie. «„Da”-ul lui Simon spus lui Isus nu poate fi considerat ca notă a unui sentiment [la care îl reducem noi uneori], ci e începutul unui drum moral care ori se deschide, cu acel „da”, ori nu se deschide. Începutul unei morale umane nu e analiza fenomenelor care umplu existența eului, nici analiza comportamentelor umane în vederea unui bine comun». N-ar trebui să sărim peste niciun rând. «Acesta ar putea fi începutul unei morale laice abstracte, dar nu al unei morale umane».¹⁴¹ Dacă nu recunoaștem asta,

¹³⁹ L. Giussani - S. Alberto - J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., p. 87.

¹⁴⁰ Francisc, *Discurs adresat mișcării Comunione e Liberazione*, Piața Sfântul Petru, 7 martie 2015.

¹⁴¹ L. Giussani - S. Alberto - J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., p. 88-89.

în numele creștinismului, noi vom face să treacă drept morală creștină ceea ce în realitate e doar o morală laică abstractă. În schimb, începutul unei «morale umane» e un act de iubire. «Viața omului consistă în afecțiunea care o susține în principal și în care își află cea mai mare satisfacție»,¹⁴² care e modul prin care Cristos se justifică în fața noastră. Cea mai mare satisfacție e, de fapt, o corespondență cu exigențele inimii. Doar pentru că în Cristos găsim cea mai mare satisfacție, se generează în mine – în mine! În fiecare dintre noi! – o afecțiune pentru El, care poate susține întreaga viață. «Începutul unei moralități umane e un act de iubire. De asta se pretinde o prezență, prezența cuiva care să ne impresioneze, care să cuprindă toate eforturile noastre și să le solicite atrăgându-le spre un bine necunoscut sau dorit și așteptat: acel bine care e Mister».¹⁴³ Fără această Prezență nu am reuși să fim unitari în noi înșine. «Cristos mă atrage cu totul, atât e de frumos!»¹⁴⁴ Cristos atrage totul din mine, mă atrage cu toată ființa mea.

«Dialogul dintre Isus și Petru se termină într-un mod ciudat. Acesta, care e pe punctul de a-l urma pe Isus, e preocupat de cel mai tânăr, Ioan, care era pentru el ca un fiu: „Și, văzându-l, îi spuse lui Isus: 'Doamne, și el?' Isus îi răspunde: 'Nu te îngriji de el, urmează-mă'». Acel „da” a fost spus unei Prezențe care spune: „Urmează-mă [și atât!], lasă-ți viața” [în mâinile mele]. „Jesu tibi vivo, Jesu tibi morior, Jesu sive vivo sive morior, tuus sum.” Fie că trăiești, fie că mori, ești al meu. Îmi aparții. Te-am făcut. Eu sunt destinul tău. Eu sunt semnificația ta și a lumii».¹⁴⁵ Niciun alt lucru nu ne satisface așa ca El.

E impresionant ce conștient e don Giussani de ce anume mișcă omul în profunzimea sa. Spre deosebire de presupusul nostru «realism», doar o prezență e în stare să cuprindă profunzimea noastră, atât de mult încât s-o facă să se miște și să își dorească să se schimbe. Dacă asta nu se întâmplă, tot restul nu sunt decât baliverne, un bălbăit al unor tentative ineficiente. O clipă din această emoție, o clipă din simpatia pe care Cristos o stârnește, valorează mai mult decât toate obiectivele pe care le putem atinge; o clipă de preferință profundă pentru Cristos valorează mai mult decât orice altceva. De fapt, fără o Prezență dominantă care să poată fi îmbrățișată de noi, «da»-ul nu poate prinde rădăcini în noi. Doar atractivitatea puternică a prezenței Sale e în stare să trezească o simpatie atât de mare încât să pre-

¹⁴² Sfântul Toma de Aquino, *Summa Theologiae*, IIa, IIae, q. 179, a.1.

¹⁴³ L. Giussani - S. Alberto - J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., p. 89.

¹⁴⁴ Jacopone da Todì, «Como l'anima se lamenta con Dio de la carità superardente in lei infusa», *Lauda XC*, în *Le Laude*, Libreria Editrice Fiorentina, Florența 1989, p. 313.

¹⁴⁵ L. Giussani - S. Alberto - J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., p. 89.

domine asupra coerenței sau incoerenței noastre, chiar și asupra calculelor numerice. Doar o Prezență plină de îndurare poate trezi iubire, care e începutul moralității.

Atunci, continuă don Giussani – să fim atenți la ce anume se naște dintr-o istorie particulară –, «protagonistul moralei e omul întreg, eul întreg». Nu o parte din noi, nu un eu care spune: «Fac asta din datorie, dar ceea ce de fapt aș vrea să fac e altceva». Nu, protagonist al moralei e eul întreg. «Și omul are ca lege un cuvânt pe care credem că îl cunoaștem cu toții, a cărui semnificație, după mult timp, dacă există un minim de fidelitate față de ceea ce e original în noi, începem s-o întrezărim: iubire. Omul are ca lege iubirea. [Pentru că] „Dumnezeu, Ființa, e iubire”, scrie sfântul Ioan. Iubirea e o judecată plină de emoție față de o Prezență conexă destinului meu. E o judecată, ca și atunci când se spune: „Acesta e Mont Blanc”, „acesta e un bun prieten de-al meu”. Iubirea e o judecată plină de emoție pentru o Prezență legată de destinul meu, pe care o descopăr, o întrezăresc, o pre-simt legată de destinul meu», de împlinirea mea. «Atunci când Ioan și Andrei l-au văzut pentru prima oară și li s-a spus: „Veniți la mine acasă. Veniți să vedeți”, și au rămas toate orele acelea ca să îl audă vorbind, nu înțelegeau, dar presimțeau că persoana aceea era legată de destinul lor. Pe cei care vorbeau în public îi auziseră pe toți, auziseră părerile lor și a tuturor partidelor; însă doar acel Om era conex destinului lor»,¹⁴⁶ corespundea așteptării lor. Ce eliberare! Iubirea e o judecată care se naște din această corespondență. Și dacă greșesc, eu știu bine ce anume îmi corespunde: Cristos. Chiar dacă uneori prefer altceva, eu știu bine unde se află împlinirea mea. Eu te iubesc pentru asta, o, Cristoase. Voi putea să mă îndepărtez de Tine, dar nu pot să plec de lângă Tine fără să mă pierd pe mine.

De asta, «morală creștină e revoluția pe pământ, pentru că nu e o listă de legi, ci e o iubire pentru ființă: cineva poate greși de o mie de ori și mereu va fi iertat, mereu va fi recuperat și va recupera pasul său pe drum, dacă inima sa [folosește condiționalul, atenție!] repornește cu „da”-ul. Morală creștină nu e mecanică, nu e automată, nu înseamnă că totul e plat, pentru că pretinde o condiție: ca inima să repornească cu «da»-ul. «Important la acel „Da, Doamne, eu Te iubesc” e o tensiune a întregii persoane, determinată de conștiința că Cristos e Dumnezeu și de iubirea față de acest Om care a venit pentru mine: toată conștiința e determinată de asta, și eu pot greși de o mie de ori pe zi, până ce mi se face rușine să-mi ridic capul, dar această certitudine nu mi-o ia nimeni. Doar, mă rog Domnului, mă rog Spiritului să mă schimbe, să mă facă imitator al lui Cristos, ca prezența

¹⁴⁶ *Ibidem*, p. 89-90.

mea să devină mai mult ca cea a lui Cristos. [...] Îmi pot imputa o sută de mii de greșeli, mă pot trimite la tribunal, judecătorul mă poate trimite la închisoare fără ca nici măcar să mă examineze, cu o nedreptate evidentă, fără să analizeze dacă am făcut sau nu am făcut, dar nu îmi pot lua acest atașament care continuu mă face să sar în sus de dorința de bine, adică de adeziune la El. [El e binele] [...] Să urmați acel chip, Prezența sa, să duci Prezența sa oriunde, să o spui oricui, pentru ca această Prezență să stăpânească lumea – sfârșitul lumii va fi în momentul în care această Prezență va deveni evidentă pentru toți». ¹⁴⁷

Ținând cont de centralitatea acestui punct, și știind că și noi suntem încăpățânați, don Giussani repetă: «Asta e mortalitatea nouă: e o iubire, nu niște reguli de urmat. Și răul este să superi obiectul iubirii sau să-l uiți. Apoi, se poate foarte bine, analizând cu umilință toate cursurile și recursurile vieții unui om, să spui: „Asta ar fi rău, asta ar fi bine”, să faci o listă, și să le pui în ordine, toate greșelile în care poate cădea cineva: adică se poate face o carte de morală. Dar morală e în mine, care îl iubesc pe Cel ce m-a făcut și care e aici. Dacă nu ar fi asta, aș putea folosi morală exclusiv ca să afirm un avantaj de-al meu; ar fi, în orice caz, disperantă. Ar trebui să citim Pasolini sau Pavese ca să înțelegem; nu, e suficient să ne aducem aminte de Iuda». ¹⁴⁸

Morală e în mine, care îl iubesc pe Cel care m-a creat și care e aici; e în mine, în eul meu întreg. E impresionantă radicalitatea, și în același timp simplitatea, cu care Giussani ajunge să arate în ce fel Cristos împlinește promisiunea unui Legământ Nou, anunțat de profeți, despre care am vorbit azi dimineață. Să recitim fragmentul din Ieremia: «Voi pune legea mea înlăuntrul lor și în inima lor o voi scrie [atât de infideli fuseseră, ca și cum legea nu ar fi locuit cu adevărat în inima lor]; eu voi fi Dumnezeuul lor, iar ei vor fi poporul meu». ¹⁴⁹ Sau Ezechiel: «Vă voi da o inimă nouă și un duh nou voi pune în voi; voi îndepărta inima de piatră din trupul vostru și vă voi da o inimă de carne. Duhul meu îl voi pune în voi și vă voi face să umblați după hotărârile mele, să păziți și să împliniți judecățile mele. Veți locui în țara pe care am dat-o părinților voștri; voi veți fi poporul meu și eu voi fi Dumnezeuul vostru». ¹⁵⁰

În acest punct, ar putea apărea o obiecție: don Giussani îl iubește pe Isus, în timp ce eu, din păcate, nu îl iubesc și nu îl iubesc așa cum îl

¹⁴⁷ *Ibidem*, p. 90-91.

¹⁴⁸ *Ibidem*, p. 91.

¹⁴⁹ *Ier* 31,33.

¹⁵⁰ *Ez* 36,26-28.

iubește el, cum îi spuneau unii: «*Se vede că Gius îl iubește pe Isus, însă eu, nu îl iubesc așa*». Don Giussani răspunde spulberând orice alibi: «De ce vă opuneți? Ce anume opuneți? De ce opuneți ceea ce voi nu ați avea la ceea ce aș avea eu? De ce, ce anume aș putea avea eu? Eu am acest *da* și atât, și pe voi nu v-ar costa nici măcar o virgulă în plus față de ceea ce mă costă pe mine. Obiecția voastră e o obiecție ce ratează ținta sau, mai bine spus, care arată căutarea unei scuze, a unui pretext. Defectele și greșelile voastre [...], proclamate și recunoscute public, sunt un pretext ca să nu-i spuneți „da” lui Isus. Să-i spuneți „da” lui Isus. [...] Nu există nimic mai simplu de-atât: „Eu nu știu cum e, nu știu cum ar putea fi: știu că eu trebuie să spun ‘da’. Nu pot să nu spun”. Aș putea spune „nu”, se poate să fi spus la șapte ani: la șapte ani poți fi atât de orgolios încât să negi (la șapte ani se poate nega); la cincisprezece, mai rău; la douăzeci *comme ci comme ça*; după care gata: fie ești de-a dreptul, pe față, conștient impostor, fie, spui „da”». ¹⁵¹

Noi ne facem multe imagini care deviază de la acest «da». Dar ca să-l spunem nu e nevoie de niciun curaj și de nicio aptitudine deosebită: e suficient să consimțim la acea simpatie care derivă din El. «Da»-ul se naște din experiența inconfundabilă de corespondență, izvorâște din recunoașterea unei Prezențe legate de propriul destin. Această recunoaștere implică doar să fim sinceri și să admitem corespondența experimentată, să cedăm în fața evidenței unei priviri unice asupra propriei vieți. *În felul acesta se justifică Dumnezeu în fața inimii noastre.*

Să încercăm acum – odată terminat acest parcurs – să facem comparația între metoda lui Dumnezeu, mărturisită de «da»-ul lui Petru și metoda pe care ne surprindem noi c-o folosim, mai mult sau mai puțin conștienți, cu noi înșine și cu ceilalți. De unde așteptăm schimbarea noastră și a celorlalți? Ce metodă folosim? Cu ce metodă ne surprindem acționând? Cu cea a lui Dumnezeu? Dacă nu e așa, dacă nu predomină această metodă, noi sfârșim în dualism; drept pentru care «da»-ul lui Petru – cu toate că e privit cu admirație – e redus la pietate, la devoțiune, la sentimentalism religios, de-a dreptul la intimism, și, pentru a trăi, pentru a sta în fața situației, a raporturilor, a vieții sociale și culturale ne folosim de «altceva».

Giussani ne-a avertizat de aceste lucruri cu mult timp în urmă, din îndepărtatul 1977! «Pentru mulți dintre noi, faptul că salvarea este Isus Cristos și că eliberarea vieții și a omului, aici și dincolo, este legată mereu de întâlnirea cu el a devenit o chemare „spirituală”. Exact la fix. «Lucrurile concrete ar fi altele». ¹⁵²

¹⁵¹ L. Giussani, *L'attrattiva Gesù*, Bur, Milano 1999, p. 203-205.

¹⁵² L. Giussani, *Riscul educativ*, Corint, București 2005, p. 76.

Dualismul e subliniat în schimbarea de metodă: se face abstracție de istoria deosebită generată de Cristos ca metodă pentru a transmite concepția creștină a omului, pentru a trezi adeviziunea sa, moralitatea sa, și se mizează pe altceva. Adică, pe de-o parte, se reduce importanța întâlnirii cu Cristos, iar pe de altă parte, în consecință, ne încredințăm, cu trudă sau aroganță, în ceea ce știm noi să facem, după schemele tuturor.

E ca și cum originea unei culturi noi ar fi efortul nostru inteligent de analiză și de dezvoltare și nu ar putea fi nicicum o «istorie particulară», *affectus* pentru un fapt, pentru evenimentul lui Cristos prezent. Și, atunci când e așa, în mod inevitabil criteriile și perspectivele de judecată sunt *împrumutate de la ceea ce ne oferă* «supermarketul» lumii, chiar dacă nu ne dăm seama. Și, cum am redus întâlnirea la o inspirație de natură spirituală sau la o emoție, obținem din altă parte factorii privirii noastre asupra realității. *Și așa se insinuează în noi dualismul.*

În timp ce «cunoașterea nouă și moralitatea nouă», insistă don Giussani, «au aceeași origine. Pentru Simon, fiul lui Ioan, și pentru Paul, originea cunoașterii celei noi e identică cu originea moralității lor: un Eveniment prezent».¹⁵³

Originea unei adevărate culturi și a unei morale noi e un eveniment, un punct particular, o Prezență plină de atractivitate și atașament față de aceasta. Pentru a începe să ne dăm seama de asta, ar fi suficient să ne uităm cu un dram de sinceritate la ceea ce i s-a întâmplat fiecăruia dintre noi. Nu datorită unei efortări de-ale noastre am ajuns să recunoaștem dimensiuni și profunzimi ale umanului pe care înainte nu le vedeam sau pe care le refuzam, nu datorită unui efort am ajuns să ne surprindem în stare de gesturi pe care înainte nici măcar nu ni le puteam imagina: datorită unei întâlniri, care s-a reinnoit în timp și la care am aderat.

Întâlnirea cu Isus, printr-o anumită realitate umană, ne-a deschis ochii, ne-a deschis larg mintea, spărgând măsuri și prejudecăți, și a schimbat modul nostru de a trata totul. Și ceea ce ni s-a întâmplat nouă e singura cale și pentru ceilalți. Azi vedem foarte clar asta: nu e suficientă o insistență asupra antropologiei creștine ca să se schimbe modul de a privi omul; nu ajunge o simplă repetare a conținutului moralei creștine ca să se schimbe modul de a se raporta la realitate. A trebuit să așteptăm ca Misterul să devină trup, să aibă loc o întâlnire în viața noastră, fiindcă fără prezența Sa, fără prezența lui Cristos aici și acum, antropologia creștină și morala creștină nu prind rădăcini în noi. În acest punct se decide dacă noi urmăm ceea ce ne-a arătat Cristos sau nu. Adesea, făcând abstracție de cum face Cristos lucrurile, ne

¹⁵³ L. Giussani - S. Alberto - J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., p. 78.

gândim că putem ajunge la ceilalți într-un alt mod. În schimb, e nevoie să se întâmple același fapt care ni s-a întâmplat nouă, care i s-a întâmplat lui Petru, și e nevoie ca omul să recunoască acest fapt și să îl primească, așa cum ni s-a întâmplat la începutul drumului și cum nu poate fi diferit în niciun alt punct al drumului nostru. De aici se naște imitarea lui Dumnezeu.

2. Imitarea lui Dumnezeu

Experiența iertării, a îndurării, care schimbă conotațiile vieții noastre, face să ne vină pofta de a face bine. «Ca și atunci când, bieții mei părinți», povestește don Giussani, «după o greșală, în loc să mă certe sau să mă pedepsească, mă iertau: îți vine pofta, nu doar copilului mic, dar și celor mari – de-a face bine». Îți vine pofta! «Trebuie ca iertarea pe care o avem deja în noi, să se manifeste. Ea se manifestă dinăuntrul nostru, din acea profunzime în care noi ne naștem din El, ne naștem ca libertate; trebuie să se manifeste în iubirea mea pentru tine. Asta va fi ultima zi, când o evidență abisală îi va convinge pe toți: durerea imensă va deveni iubire eternă».¹⁵⁴

Faptul că așa ceva se poate, îl vedem din mărturia unu prieten deținut: «Prietenii, când m-am întors la închisoare, într-o dimineață, nu aveți idee cât de mult m-ați ajutat; intru în închisoare și, ca de fiecare dată, mi se face percheziție, o percheziție care nu prea are nicio legătura cu ființa umană, cu demnitatea; sunt dezbrăcat. Ceea ce mi-a permis să stau în fața acestei încercări a fost și chipul vostru, iubirea voastră, și mi-am spus: „Dar dacă e adevărat ceea ce ai împărtășit cu grupul tău de prieteni, atunci și această încercare, sau mai bine spus, această circumstanță e pentru tine. Nu trebuie să existe nicio circumstanță care să-mi poată fura lucrul cel mai important pe care îl duc cu mine, adică privirea bucurăoasă”. Așadar, în clipa aceea ați fost salvarea mea, am îmbrățișat toată acea realitate, chiar dacă aducea cu sine o tristețe, nu doar pentru mine, dar mai ales pentru cei care îmi făcuseră așa ceva. Dar am înțeles că nu e vina lor. Ce vină are cineva dacă nu a trăit o întâlnire, dacă nu a avut pe cineva care să îl iubească gratuit și, în consecință, să îl învețe să iubească, cum poate, fără o astfel de călăuză?! Ce vină are cineva dacă nu are un martor pe care să-l urmeze și care să-l facă să înțeleagă ce anume e omul și mai ales de ce merită să trăiești? I-am privit cu o mare duioșie, nu pentru că mi-ar fi făcut plăcere să mă dezbrace sau să fiu tratat așa, asta nu. I-am privit cu tandrețe, pentru că dacă, în viață, cineva a fost mereu tratat așa, în consecință și el tratează la fel pe cine întâlnește.

¹⁵⁴ *Guardare Cristo*, Exerciții Spirituale ale Comunione e Liberazione. Notițe de la meditații [de Luigi Giussani], supl. la *Litterae communionis-CL*, n. 4, 1990, p. 28.

În primul rând lui i-a fost atinsă demnitatea și acționează în consecință cu cei pe care îi întâlnește!»

Asta, observă don Giussani, e ceea ce se întâmplă: «Prin uimirea îndurării Lui, El face să apară în noi pofta de a fi ca El». Papa ne-a invitat să trăim un an al Milostivirii pentru ca să crească în noi dorința de a fi ca și Cristos. «Și în cei care nu erau interesați nici de Biserică, nici de morală [continuă don Giussani], apare dorința de a fi ca El! Omul începe să ierte realmente pe dușmanii săi, pe cei care îi fac rău, și îl putem înțelege atunci pe Iob care, în fața adversarilor care i-au distrus tot, poate spune: „Dumnezeu a dat, Dumnezeu a luat: fie binecuvântat numele Domnului”. Când ne trezim dimineața, simțind iertarea care ne reînnoiește viața, ne vine și nouă să spunem: „Doamne, ajută-mă să fiu ca Tine!”. De fapt, Isus le recomandase deja discipolilor: „Fiți milostivi cum Tatăl vostru este milostiv” [e tema pe care Papa a ales-o pentru acest An Sfânt al Milostivirii: „Milostivi ca Tatăl”]. Și acesta e un ultim kontrasens, însă doar până la un moment dat, pentru că e dorința care definește sufletul omului nou. Nu putem fi cu adevărat umani, dacă nu dorim să fim milostivi ca Tatăl care e în ceruri. Problema e dacă într-adevăr ne dorim așa ceva». Nu dacă nu greșesc: dacă doresc. «Atunci miracolul milostivirii e dorința de schimbare. Și asta presupune să te accepți, fiindcă altfel nu ar fi dorință de schimbare, ci pretenție și aroganță și nu ar deveni întrebare în fața Altcuiva, nu ar fi o încredințare în mâinile Altcuiva. Această dorință definește prezentul, clipa omului păcătos. Miracolul e să te accepți și să te încrezi în mâinile Altcuiva prezent pentru a fi schimbat, stând în fața Lui, cerșindu-l».¹⁵⁵

De asta, încheie don Giussani, «cererea reprezintă întreaga expresie a omului [...]. Atunci nu se mai teme de nimic, nu se mai teme nici măcar de sine. Și se simte ca un copil pe care Tatăl se apleacă să îl ridice: omul devine cu adevărat un copil ținut în brațele tatălui său. Cineva, în sărăcia proprie, uimit în fața perfecțiunii misterioase a lui Dumnezeu Tatăl, Fiu și Spirit, cere să fie ca El. Și asta nu e o îndrăzneală temerară, ci e o implorare reală, ca cea a unui copil care ar fi pe deplin conștient».¹⁵⁶

3. Misiunea noastră: «Să fim pentru»

Cum conope felul său de a fi în lume, misiunea sa în istorie, cineva care a trăit o experiență ca cea întrupată și descrisă de don Giussani?

¹⁵⁵ L. Giussani - S. Alberto - J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., p. 187-188.

¹⁵⁶ *Ibidem*, p. 188.

În 1993, în mijlocul crizei politice și sociale provocate de fenomenul Tangentopoli, datorită căruia toată Italia părea să se prăbușească, în timpul unei conversații, fiind întrebat don Giussani: «*Care e sarcina creștinilor de astăzi? Reconstruirea lumii în numele lui Cristos?*», el răspunde: «Sarcina e aceea de a comunica, de a împărtăși întregii naturi umane înconjurătoare mila pe care ne-o arată Cristos».¹⁵⁷

E surprinzătoare coincidența totală cu atitudinea papei Francisc: «Arhitrava care susține viața Bisericii e milostivirea. Tot ceea ce face parte din acțiunea ei pastorală ar trebui să fie îmbrăcat în tandrețea cu care se adresează credincioșilor; nimic din anunțul ei și din mărturia ei în fața lumii nu poate fi lipsit de milostivire». Și mai mult: «Credibilitatea Bisericii», adică posibilitatea de a se justifica în fața lumii și în fața sinelui nostru, «trece prin calea iubirii pline de milostivire și compasiune. Biserica „trăiește o dorință inexorabilă de a oferi milostivire”. Poate atâta de mult timp am uitat să arătăm și să trăim calea milostivirii. Tentația, pe de-o parte, de a pretinde mereu justiția și doar justiția, a făcut să uităm că aceasta e primul pas, necesar și indispensabil, dar Biserica are nevoie să meargă mai departe ca să atingă un scop mai înalt și mai semnificativ. Pe de altă parte, e trist că trebuie să vedem cum experiența iertării, în cultura noastră, devine mereu tot mai rară. Până și însuși cuvântul, în anumite momente, pare să dispară. Fără mărturia iertării, totuși, rămâne doar o cale care nu e fecundă, sterilă, ca și cum omul ar trăi într-un deșert dezolat. Pentru Biserică, a sosit din nou timpul să își asume vestea, plină de bucurie, a iertării. E timpul să revenim la esențial ca să ne asumăm slăbiciunile și greutățile fraților noștri. Iertarea e o forță care resuscitează la viața cea nouă și însuflă curajul de a privi cu speranță către viitor».¹⁵⁸ După cum vedem, Bula de proclamare a Anului cel Sfânt e o sursă bogată de indicații pentru împlinirea misiunii noastre în lume, conform naturii creștinismului.

Benedict al XVI-lea, în interviul pe care îl citam ieri, se întreabă asupra rațiunilor profunde ale acestei misiuni pe care papa Francisc o consideră atât de urgentă azi: «În timp ce Părinții și teologii evului mediu mai putea încă să fie de părere că în esență tot neamul omenesc devenise catolic și că păgânismul ar fi existat de-acum doar pe margini, descoperirea lumii celei noi, la începutul erei moderne, a schimbat radical perspectivele. În a doua jumătate a secolului trecut, s-a afirmat cu totul conștientizarea faptului că Dumnezeu nu poate lăsa pradă pieirii pe toți cei care nu sunt botezați și că,

¹⁵⁷ L. Giussani, *Eul, puterea, operele*, Nemira, București 2005, p. 229.

¹⁵⁸ Francisc, *Misericordiae Vultus*. Bula de proclamare a Jubileului Extraordinar al Milostivirii, 11 aprilie 2015, 10.

chiar și o fericire complet naturală pentru aceștia nu reprezintă un răspuns real la chestiunea existenței umane. Dacă e adevărat că mării misionari ai celui de-al XVI-a secol mai erau convingși că cine nu e botezat e pierdut pentru totdeauna – și asta explică angajamentul lor misionar –, în Biserica catolică, după Conciliul Vatican II, această convingere a fost definitiv abandonată. De la asta derivă o dublă criză, profundă. Pe de-o parte, asta pare să elimine orice motivație în vederea unui viitor angajament misionar. De ce ar trebui să încerci să convingi niște oameni să accepte credința creștină, când se pot mântui și fără ea?». Dacă ne putem mântui și fără credință, nu mai e evident de ce ar trebui să ne mai implicăm în misiune. «Dar chiar și pentru creștini a apărut o problemă: a devenit incertă și problematică obligativitatea credinței și a formei sale de viață. Dacă unii se pot mântui și în alte feluri, nu mai e evident, la urma urmei, de ce însuși creștinul să fie legat de exigențele credinței creștine și de morală ei. Însă dacă credința și mântuirea nu mai sunt interdependente, atunci chiar și credința devine nemotivată».¹⁵⁹

Doar îndrăzneala lui Benedict al XVI-lea poate pune întrebări de acest nivel. Să începem de la ultima chestiune: de ce merită să fim azi creștini, dacă ne putem mântui și în alt fel? Ce justificare avem, pentru noi înșine, a propriei credințe? Aceasta e provocarea cea mai mare pe care o putem primi.

Trebuie să verificăm ce rațiuni avem ca să rămânem creștini acum, în acest moment istoric. E ceea ce ne spunea don Giussani: dacă credința creștină nu e o experiență prezentă, confirmată de experiența prezentă, dacă eu nu pot găsi în experiența mea confirmarea avantajului uman de a fi creștin, atunci credința mea nu va putea rezista într-o lume în care totul spune contrariul.¹⁶⁰ A avut loc, așadar, în viața noastră, o întâlnire în care Cristos s-a arătat ca răspuns la urgențele profunde ale umanității noastre? Putem spune, în virtutea acestui fapt, că fără Cristos ne lipsește ceva determinant pentru a trăi, lucrul cel mai drag? În sfârșit, avem o rațiune adecvată pentru a adera la Cristos? E ca și cum ar trebui să descoperim că suntem liberi în fața Lui: liberi să-L iubim liber, cum spunea Péguy: «Pentru această libertate [...] am sacrificat totul, spune Dumnezeu, / Pentru plăcerea pe care o am de a fi iubit de oameni liberi».¹⁶¹

În acest punct putem pune o altă întrebare: care e misiunea noastră, care e misiunea noastră în lume? Contextul istoric pe care îl trăim ne determină să aprofundăm natura entităților noastre de creștini în lume. Benedict al XVI-

¹⁵⁹ Interviu acordat de S.S. papa emerit, Benedict al XVI-lea, despre justificarea pentru credință, în *Per mezzo della fede*, op. cit., p. 133-134.

¹⁶⁰ Cfr. L. Giussani, *Riscul educativ*, op. cit., p. 8.

¹⁶¹ Vezi aici, p. 7.

lea ne amintește că «*proexistența* lui Cristos», adică al Său „a fi pentru”, este «expresia figurii fundamentale a existenței creștine și a Bisericii ca atare [...]. Cristos, întrucât e unic, era și este *pentru toți* creștinii, care în grandioasa imagine a sfântului Paul constituie corpul său în această lume, fac parte din acest *a-fi-pentru*». Creștini, continuă Benedict, «nu suntem pentru noi înșine, ci, cu Cristos, pentru ceilalți. Asta nu înseamnă un soi de bilet special ca să intrăm în beatitudinea eternă, ci este vocația de a construi, împreună, întregul. De ce are nevoie ființa umană, în ceea ce privește mântuirea, e deschiderea intimă față de Dumnezeu, așteptarea intimă și adeziunea la El, și asta, viceversa, înseamnă ca noi, împreună cu Domnul pe care l-am întâlnit, să mergem spre ceilalți și să încercăm să facem vizibil pentru ei evenimentul lui Dumnezeu în Cristos».¹⁶²

Cu asta se lămurește planul lui Dumnezeu și de ce ne-a ales pe noi, dându-ne harul Său: El a generat tot ceea ce am amintit astăzi, prin trecerea în revistă a istoriei lui Israel până la venirea lui Cristos, pentru ca să trăim deja în prezent plinătatea la care aspiră ființa noastră și să facem cunoscută, prin ea, prezența Sa în lume. Poate, acum, ni se poate părea mai clar de ce don Giussani consideră «da»-ul lui Petru determinant pentru formarea unui protagonist nou pe scena lumii. Întreaga tentativă a lui Dumnezeu, a lui Cristos, e să îl genereze pe Petru, un om care, cu «da»-ul său să Îl poată mărturisi în lume, un eu care să poată «fi pentru» toți ceilalți. Fără de asta nu ar exista chipul uman al milostivirii în istorie. Inițiativa lui Dumnezeu are scopul de a genera un eu care să Îl poată face prezent, atunci, ca acum. În consecință, misiunea Bisericii nu poate fi alta decât ceea ce am văzut c-a făcut Dumnezeu de-a lungul istoriei.

«Această mare prietenie [a noastră], în care se înfăptuiește adevărul plantat în lume de către misterul morții și învierii Domnului, e cu totul orientată către lume. Destinul, intenția profundă a comunității creștine e lumea, „pentru oameni” [spune don Giussani]: o dedicare profundă și plină de pasiune pentru oameni și pentru destinul lor, o tensiune pentru a face prezent, în contextul conviețuirii obișnuite, în care oamenii suferă, speră, încearcă, neagă, așteaptă sensul ultim al lucrurilor, Faptul lui Isus Cristos unica salvare a oamenilor. Acest „pentru oameni” e motivul care împlinește, din punct de vedere istoric, viața comunității creștine. Deschiderea necondiționată către misiune e garanția de adevăr și de autenticitate chiar a vieții comunității creștine: „Pentru ei, eu mă consacru pe mine însumi, astfel încât să fie și ei consacrați în adevăr”».¹⁶³

¹⁶² Interviu acordat de S.S., papa emerit, Benedict al XVI-lea despre justificarea pentru credință, în *Per mezzo dell fede*, op. cit., p. 135-136.

¹⁶³ H.U. von Balthasar - L. Giussani, *L'impegno del cristiano nel mondo*, Jaca Book, Milano 1978, p. 167-168.

Don Giussani enumeră cei doi factori esențiali ai acestui «*a fi pentru lume*» al creștinilor: «Primul e iubirea pentru Faptul lui Isus Cristos ca unică motivație adevărată a oricărei încercări și a fiecărei prezențe: „Noi însă, ducem această comoară în vase de cretă, astfel încât să se vadă că extraordinara sa forță e a lui Dumnezeu și că nu provine de la noi”». Și al doilea e «iubirea pentru fratele trimis de Tatăl. Comunitatea are o mare lege în raportul ei cu oamenii pe care îi întâlnește: să se dăruiască fraților pentru a-i elibera de orice mizerie și să îi facă în stare să spere doar în mântuirea care vine de la Dumnezeu. Istoricitatea realității creștine, care își trăiește misiunea în lume, se adevărește prin seria continuă de ocazii . [...] Dar nu putem fi, pe drumul omului vremurilor noastre, eco al acestei prezențe și loc al acestei întâlniri și al acestei eliberări profunde de limită și de rău, decât împărtășind în mod neobosit situația nevoii în care se află omul; fiindcă fondul autentic al oricărei nevoi e apelul, de cele mai multe ori inconștient, la Dumnezeu care s-a făcut om ca noi ca să ne smulgă din forța răului nostru».¹⁶⁴

Încheie don Giussani: «Cunoașterea forței lui Isus Cristos este rațiunea profundă a oricărui gest al nostru ca prezență socială și comunicare în lume: dar această motivație unică și foarte originală nu devine evidentă decât în mărturia unei pasiuni pentru om, pline de acceptare a situației concrete în care se află el, și deci, gata pentru orice risc și orice efort».¹⁶⁵

Azi dimineată am reparcurs calea cea mare și lungă pe care Dumnezeu a trebuit s-o schițeze, în timp – de la alegerea lui Avram până la evenimentul lui Cristos, trecând prin căderile continue ale poporului Său – pentru a genera «da»-ul lui Petru. Acest «a fi pentru», care se naște din «da»-ul lui Petru, e surprins în mod eficient și convingător în *Scrisoarea către Diognet*. Să ne imaginăm Biserica primelor secole, care își mișcă pașii, în vastul imperiu roman: «Creștinii nu se deosebesc de ceilalți oameni nici prin pământul pe care trăiesc, nici prin limbă, nici prin îmbrăcăminte. [...] Locuiesc în orașe grecești și barbare, cum le-a venit soarta fiecăruia; urmează obiceiurile băștinașilor și în îmbrăcăminte și în hrană și în celălalt fel de viață, dar arată o viețuire minunată și recunoscută de toți ca nemaivăzută. [...] Ca să spun pe scurt, ce este sufletul în trup, aceea sunt creștinii în lume. Sufletul este răspândit în toate mădularele trupului, iar creștinii în toate orașele lumii».¹⁶⁶

¹⁶⁴ *Ibidem*, p. 168-170.

¹⁶⁵ *Ibidem*, p. 170.

¹⁶⁶ *Epistola către Diognet*, V, VI, în *Scrierile părinților apostoli*, colecția «Părinți și scriitori bisericești», Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 1979, p. 339-340.

Primii creștini, așa cum am văzut în *De ce Biserica*, aveau conștiința vie a faptului că sunt, în contextul imperiului roman, nu datorită meritelor proprii și fără nicio pretenție hegemonică, semnul care făcea ca nouitatea lui Cristos în lume să fie prezentă!

Cu o percepție acută a provocării epocale în fața căreia se află credința, Ratzinger, la acel moment fiind cardinal, a spus în 1991 – zidul de la Berlin căzuse de-abia de doi ani –: «Așadar, ce anume trebuie să facă Biserica sau Bisericile în contextul de față? Aș răspunde: ele ar trebui, în primul rând, să fie o dată cu adevărat ele însele». Pentru a duce la bun sfârșit această misiune, conchide: «Biserica trebuie să fie dispusă să sufere, trebuie să-i pregătească divinului calea nu prin instrumente de putere, ci prin ascultare înaintea Spiritului, nu prin eficiența structurilor ei instituționale, ci [atenție!] prin mărturie, iubire, prin însuși viața și suferința ei, și astfel să ajute societatea să își găsească fizionomia ei autentică morală».¹⁶⁷ Impresionant! Oare nu e aceeași misiune cu cea pe care ne-a sugerat-o papa Francisc la Congresul de la Florența?

Don Giussani ne-a fost tată și continuă să ne însoțească în experiența tot mai conștientă a unei bucurii pe care n-o putem ține pentru noi, pe care vrem s-o împărtășim cu toți frații noștri oameni: «Să mărturisim credința e misiunea vieții noastre», ne spune. «Fiindcă creștinul are o misiune specifică în viață, care nu e exercitarea unei profesii anume, ci credința: să mărturisească credința, să o mărturisească în cadrul propriului context de viață. Există familia, profesia, dar misiune „A” e mărturisirea credinței. De asta am fost aleși. [...] În acest mod ne exprimăm personalitatea, nu de preoți, de călugărițe, nu de muncitori, sau de profesioniști, sau de tați de familie, ci de creștini, oricare ar fi activitatea cu care ne ocupăm: afirmând că mântuirea e deja aici, și o arătăm mărturisind-o tuturor».¹⁶⁸

Iată atunci atitudinea cu care creștinul intră în raport cu oricine și cu orice: «Doar dacă suntem dominați cu totul de o iubire [care împlinește viața, care ne face să experimentăm o plinătate], doar dacă ne recunoaștem aparținându-i iubirii lui Cristos „preaplin de pace”, suntem ca niște copii care merg pe întuneric într-o pădure, fără să le fie frică. Evenimentul lui Cristos e cel care creează cultura nouă și dă origine criticii adevărate. Valorizarea binelui, mic sau mare, care se află în toate lucrurile, ne pune în joc pentru a crea o nouă civilizație, pentru a iubi o nouă construcție: așa se naște o cultură nouă, ca legătură între toate fărâmele de bine pe care le

¹⁶⁷ J. Ratzinger, *Svolta per l'Europa. Chiesa e modernità nell'Europa dei rivolgimenti*, Edizioni Paoline, Cinisello Balsamo (Mi) 1992, p. 142, 144.

¹⁶⁸ L. Giussani, *Alla ricerca del volto umano*, op. cit., p. 129.

găsim, în tensiunea de a le face să valoreze și de a le împlini. Se subliniază pozitivul, chiar cu toate limitele sale, și tot restul se lasă pe mâna îndurării Tatălui». ¹⁶⁹

Oare există ceva care ne eliberează mai mult și ne dă o mai mare pace decât această umilă certitudine, izvor al unei priviri pozitive față de toți și de toate?

¹⁶⁹ L. Giussani - S. Alberto - J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., p. 158-159.

Duminică dimineăta, 1 mai

La intrare și la ieșire:

Nikolaj Rimskij-Korsakov, Marele Paște Rusesc, op. 36

Ernest Ansermet – Orchestra Elveției Retoromane,

“Spirto Gentil” n. 29, Decca

Don Pino. Când ne sculăm dimineăta, când ne pregătim să spunem *Angelus* – ca acum, când suntem toți împreună, sau când suntem singuri, la noi acasă, cu soția, cu soțul, cu copiii, poate un pic pe grabă –, adică atunci când ne pregătim să primim vestea Îngerului, vestea acestei realități istorice care peste câteva ore va fi din nou «familie» în mii de case, ca să evităm orice superficialitate și formalism, să ne punem din nou față în față cu ceea ce ne-a amintit ieri Julián, să stăm în fața acelor întrebări atât de simple ale lui don Giussani în fața obiecțiilor, obiecții care pot apărea și care pot persista în noi: «De ce vă opuneți? Ce anume opuneți? De ce opuneți ceea ce voi nu ați avea la ceea ce aș avea eu? De ce, ce anume aș putea avea eu? Eu am acest *da* și atât, și pe voi nu v-ar costa nici măcar o virgulă în plus față de ceea ce mă costă pe mine».

Angelus

Laude

■ ÎNTĂLNIREA DE ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI

Davide Proserpi. Ajunși în acest moment de concluzii al Exercițiilor, facem, ca în fiecare an, o întâlnire pornind de la numeroasele întrebări pe care le-am primit – evident a trebuit să alegem doar unele dintre ele –, ca să începem acea muncă ce va continua în următoarele săptămâni, în următoarele luni, în timpul verii, ca să reluăm conținutul a ceea ce ni s-a propus. Zilele astea am trăit cu toții experiența a ceea ce ne-a fost propus, care e mult mai mult decât niște simple cuvinte. De asta îmi permit, făcând eu introducerea, să fac câteva observații, foarte pe scurt, sintetice, unele chiar personale, tocmai pentru că am trăit cu adevărat o experiență.

Prima observație e aceasta: marea majoritate a întrebărilor s-a concentrat pe conținutul celei de-a doua lecții. Și asta e deja un fapt, după părerea mea, semnificativ, pentru că în mod normal, avem timp să reluăm mai mult prima lecție, pe care se poate lucra mai mult. În schimb, ceea ce am

spus arată deja că ceea ce s-a întâmplat ne-a impresionat, ne-a impresionat în profunzime. Atunci, înainte de a pătrunde în răspunsul la aceste întrebări, vroiam să încerc să spun, cel puțin din punctul meu de vedere, de ce ne-a impresionat așa. Primul lucru care apare, mare și predominant, e un sentiment de recunoștință. Și asta nu doar pentru că am ascultat niște meditații utile și profunde, pertinente cu ceea ce ni se pare mai interesant sau simțim mai urgent, chiar și referitor de momentul Bisericii. Îndrăznesc să spun că, motivul principal e acela că am fost însoțiți într-o călătorie incredibilă, pentru a intra în inima lui Dumnezeu, în ceea ce simte fiecare dintre noi, poate chiar și fără s-o spună, ca fiind speranța vieții: că ar exista pentru noi un Destin care are un chip determinat de o privire plină de îndurare față de nimicnicia noastră. E pacea dăruită copiilor. Și asta corespunde deja cu o experiență pe care o trăim, fiindcă dacă suntem aici, mai mult sau mai puțin conștienți, e pentru că Destinul a ajuns la noi tocmai prin această privire. De asta ne-a convins, adică ne-a legat de sine în mod definitiv. Și asta s-a întâmplat gratis. Nu pentru că am fi meritat – eu cel puțin nu meritam asta.

Multe întrebări, evident, s-au concentrat pe tema milostivirii, mai ales pe raportul îndurare-dreptate, pe care imediat îl vom aborda separat. Dar asta are și un asept semnificativ, pentru că ne arată – iertați-mă dacă sunt direct – , cât de greu ne e să urmăm, cum rămânem ancorați în imaginile noastre, pentru că noi avem o idee de dreptate, în fond, ca toți ceilalți: un bilanț. În schimb, zilele astea am fost invitați să pornim de la experiența noastră, nu de la o idee. Dacă ne uităm la experiența noastră, în mod paradoxal, ar trebui să spunem că metoda lui Dumnezeu e „o nedreptate”, din ceea ce ni s-a spus. Ce este mai nedrept, pentru măsura umană, decât preferința Tatălui? Și de fapt, acesta e motivul urii din lume. Noi suntem obiect al acestei preferințe. Și am fost aleși, așa cum ni s-a zis, ca să fim ca El în lume. Ce e mai adevărat? Să preferăm pe cel care ne preferă așa sau să rămânem legați de ideea noastră de dreptate? Atunci e frumos să putem recupera gustul, plăcerea de a urma, de a urma această istorie, fiindcă asta ne ajută, mai mult decât orice altceva, să înțelegem care e misiunea noastră în lume. Așadar să începem cu întrebările.

«De ce a devenit atât de incredibil că un eveniment deosebit ar putea fi mântuirea omului?»

Julián Carrón. Tocmai pentru ceea ce spuneai acum: pentru că uităm că punctul de pornire al oricărei înțelegeri e întotdeauna experiența și că aceasta e modalitatea cea mai simplă – unica, de fapt – pentru a înțelege. Misterul a făcut lucrurile atât de bine, încât, ca să ne introducă în înțelegerea

tuturor lucrurilor – așa cum vă amintesc adesea –, nu ne ține o predică: ci face să se întâmple ceva. Așa cum ne-a repetat don Giussani întotdeauna – care urmărea cu ochii larg deschiși modul în care Misterul face lucrurile – «realitatea devine evidentă în experiență».¹⁷⁰ Ca să ne facă să înțelegem ce anume e iubirea, în loc să ne țină o teorie, Dumnezeu face să ne naștem într-un loc în care să putem experimenta iubirea: familia. Intrăm în realitatea iubirii prin experiența de a fi iubiți. Și apoi ne face să ne îndrăgostim sau ne face să devenim prieteni. Cu toate că asta e calea pe care am urmat-o de când ne-am născut, obosim să facem *cu adevărat* experiență – și asta e rațiunea uneia dintre luptele cele mai dure pe care don Giussani a trebuit să le ducă cu noi. Noi, foarte ușor reducem experiența la ceva sentimental, la un efemer a simți – oricât de real ar fi. În timp ce, cum ne-a spus don Giussani chiar de la început, nu există experiență fără să conștientizăm ceea ce ni se întâmplă, și de aceea, fără să ne dăm seama că creștem.

Cu toții, într-un fel sau altul, suntem cufundați în relații și circumstanțe, implicați într-o multitudine de situații, și în acest sens trăim experiența vieții; dar pentru ca să fie pe deplin experiență, asta nu e suficient, trebuie să existe o înțelegere a ceea ce ni se întâmplă, astfel încât ceea ce ni se întâmplă să ajungă să constituie privirea noastră asupra realității, să influențeze mentalitatea noastră, să o schimbe. Acesta e sensul frazei lui Guitton, pe care am citat-o mereu: «„Rezonabil” indică pe cel care își supune propria rațiune experienței».¹⁷¹ Dar asta, prieteni, îmi pare rău pentru voi, e o muncă, nu vă pot scuti de ea, fiecare trebuie să își facă propria muncă, altfel ceea ce trăiește cineva nu lasă urmă în el și nu îl face să crească. Și în virtutea acestei munci putem înțelege ceea ce a spus don Giussani – și care m-a mirat foarte mult – începând explicația «da»-ului lui Petru: o istorie particulară e cheia de boltă a concepției creștine a omului și a moralității acestuia. Dar dacă ne uităm la experiența noastră – iată punctul –, oare nu ni s-a întâmplat chiar asta? O istorie particulară, o anumită întâlnire, care ne-a schimbat viața.

Dacă ar trebui să spunem ce anume ne-a determinat mai mult viața, mântuirea noastră, toți cei care suntem aici ar trebui să spunem că a fost un eveniment deosebit, o întâlnire. În măsura în care noi am devenit conștienți de asta, însă, devine și pentru noi „incredibil” faptul că un eveniment particular ar putea fi salvarea omului. Și e așa pentru că nu ne-am dat seama că a fost tocmai acel eveniment deosebit cel care ne-a salvat, adică nu ne-am dat seama de importanța cognitivă a întâlnirii avute. Cine

¹⁷⁰ L. Giussani, *Dal temperamento un metodo*, Bur, Milano 2002, p. 143.

¹⁷¹ J. Guitton, *Arte nuova di pensare*, Edizioni Paoline, Cinisello Balsamo (Mi) 1991, p. 71.

devine conștient de asta, începe să înțeleagă. Din experiența pe care o trăiesc în prezent pot înțelege de ce Dumnezeu s-a comportat așa cum am amintit zilele astea. Adică, noi putem să ne dăm seama de toată însemnătatea planului lui Dumnezeu datorită acelui eveniment particular, punctual, și determinant, care ni s-a întâmplat.

Aveam la dispoziție toate cărțile bibliotecilor, toate marile descoperiri făcute de oameni – aici adăugați voi tot ce vreți –, dar ceea ce ne-a schimbat viața a fost o istorie deosebită. Și de ce a ales Dumnezeu această metodă? De ce nu a făcut altfel? Asta e ceea ce ne uimește. De ce nu ne-a scutit de drumul vieții, creându-ne – ca să zic așa – direct în viața eternă? Fiindcă ar fi fost o mântuire care n-ar fi fost liberă. Ar vrea careva dintre noi o mântuire care să nu fie liberă? Să vedem atunci, cum încep să apară chestiunile care ne fac să înțelegem de ce Dumnezeu s-a comportat într-un anumit mod cu omul: Dumnezeu vrea pentru noi o salvare liberă, așa cum ne-a spus Péguy – textul pe care l-am citit va rămâne pentru totdeauna un avertisment pentru asta –: «Pentru această libertate [...] am sacrificat totul, spune Dumnezeu, / Pentru plăcerea pe care o am de a fi iubit de oameni liberi, / În mod liber».¹⁷²

Oare ar vrea careva dintre voi să nu fie iubit în mod liber? Cum Dumnezeu nu are gusturi mai slabe decât ale noastre, și Lui îi place să fie iubit de oameni liberi, în mod liber. Dar, pentru a putea fi iubiți de oameni în mod liber, există o singură modalitate: o preferință, care înseamnă să iubești unul câte unul, să provoci libertatea fiecăruia printr-o istorie particulară. Așa cum am văzut, asta îi uimea pe toți, începând cu discipolii: «Doamne, cum s-a întâmplat că trebuie să ni te arăți nouă, și nu lumii?», îl întrebă pe Isus. Și Benedict al XVI-lea adăuga: «Pentru ce nu te-ai opus cu putere dușmanilor tăi care te-au pus pe Cruce? [...] Pentru ce nu le-ai arătat cu forță incontestabilă că Tu ești Cel Viu [...]?». E ceea ce, în fond, ne vine tuturor să gândim: «Pentru ce nu te-ai impus?». Dumnezeu avea posibilitatea să facă asta. Noi ne-am putea gândi că nu impunem nimic pentru că nu avem posibilitatea s-o facem, dar dacă am avea-o ... În schimb El putea! Și n-a făcut-o, nu ni s-a impus. Oare nu ne iubea? Nu voia binele lumii? Nu voia binele oamenilor? Dimpotrivă, dintr-o iubire infinită față de om, față de libertatea lui, Dumnezeu acționează cum acționează. «Este misterul lui Dumnezeu care acționează în mod discret [...], încetul cu încetul», am spus odată cu Benedict al XVI-lea; e stilul divin acela de «a nu strivi cu puterea exterioară, ci a da libertate, a dărui și a trezi iubire»,¹⁷³ adică să genereze o creatură care să Îl iubească în mod liber.

¹⁷² Vezi aici, p. 7.

¹⁷³ Vezi aici, p. 6-7.

Să ne ajutăm astfel încât să crească în noi dorința de a-l iubi pe Cristos în mod liber, pentru plăcerea de a-L iubi acum: «Am greșit până acum câteva minute, dar acum – acum! – Îți spun, cu toată capacitatea mea de afecțiune pe care o am: „Tu, Cristoase”, în mod liber». Asta valorează mai mult decât toate lucrurile pe care le-am putea face în mod formal, pentru că să spui «Tu, Cristoase» este expresia unei libertăți. Dar un eu liber, care iubește liber, e trezit doar de un eveniment deosebit. De asta Dumnezeu a pornit mereu de aici în raportul Său cu omul. Nouă ni se pare mult prea puțin, prea fragil. Dar oare nu în asta se află tăria lui, se întreba Benedict al XVI-lea?¹⁷⁴ Oare Dumnezeu nu demonstrează, tocmai așa, că este cert de planul Său asupra noastră și că ne iubește necondiționat? El ne așteaptă, ne așteaptă întotdeauna, ca să putem ajunge la El în mod liber.

Prosperi. «Poți clarifica ce anume înseamnă că fără Prezență nu există niciun gest moral?»

Carrón. E ceea ce spuneam mai devreme. Să dăm niște exemple luate din viața cotidiană. Gândiți-vă la copiii voștri și la raportul copilului cu mama. Fără acea prezență, copilul e mereu la cheremul propriilor capricii. Ce anume face, încet încet, să iasă la iveală eul său, și să adere la existență – care e lucrul în care constă moralitatea –? Prezența mamei. Primul gest în care se vede moralitatea copilului e atașamentul față de mamă. Deci prin raportul cu mama, se dezvoltă în copil atașamentul față de realitate, iubirea pentru existență, pentru moralitate. Iubirea lăuntrică a mamei face să se declanșeze în copil capacitatea sa originală de afirmare a existenței. Atunci ar fi suficient să observăm cum apare moralitatea copiilor voștri, ca să înțelegem că nicio predică, niciun apel moral nu poate înlocui iubirea lăuntrică a mamei, adică nu poate înlocui prezența. O prezență e cea care generează moralitatea. Și e ceea ce ne face să ieșim din găoacea noastră, din izolarea noastră, din individualismul nostru, din percepția noastră de a fi stăpânii realității. Când se îndrăgostește, un om e provocat să adere din nou la existență. Se trezește în fața lui cu o prezență atât de atrăgătoare, încât nu se poate eschiva de la o adeziune care, apoi, se extinde în toate direcțiile. Când Dumnezeu a vrut să îi dea o mână de ajutor omului, nu s-a folosit de o altă metodă decât de cea pe care, fiecare dintre noi – de la copii la îndrăgostiți – am experimentat-o ca fiind adecvată, unica metodă

¹⁷⁴ «Și ceea ce aparent este atât de mic, oare nu este – dacă ne gândim bine – lucrul cu adevărat mare?» (J. Ratzinger – Benedict al XVI-lea, *Isus din Nazaret. De la intrarea în Ierusalim la Înviere*, op. cit., p. 257).

ce poate fi înțeleasă de către om. Ce anume a făcut Dumnezeu? S-a făcut trup pentru a stârni iubirea noastră pentru El și pentru a genera astfel moralitatea noastră. De asta e atât de importantă istoria lui Petru.

Nu există nimic ce să ne poată explica mai mult ce anume e moralitatea decât să ne uităm la Petru. Petru e emblema fiecăruia dintre noi, atât era de impulsiv, atât de mult greșea, atât de mult reacționa. Dar toate acestea nu au fost o piedică pentru el, fiindcă a fost străbătut de o Prezență de care se atașa tot mai mult. Fără acea Prezență, Petru ar fi fost o mină plutitoare aflată la cheremul propriilor capricii, ca fiecare dintre noi. Don Giussani, cunoscând bine din ce aluat suntem făcuți, știind bine cum suntem, a sesizat toată importanța acestei istorii particulare a lui Petru și a pus-o înaintea ochilor noștri. Nu poate exista o moralitate adevărată, nu poate exista un atașament desăvârșit față de existență, decât pentru o Prezență care evocă, printr-o preferință, toată capacitatea noastră afectivă. Fiindcă problema morală se referă la capacitatea afectivă, adică la acea capacitate de a adera la prezență, care e stârnită chiar de prezență – ca în exemplul cu copilul –. De aceea don Giussani afirmă că, fără Prezența lui Cristos, «da»-ul lui Petru nu poate prinde rădăcini. E esențial să înțelegem asta: nu obiectivele noastre, reproșurile noastre față de noi înșine, furia noastră, nu acestea ne fac să progresăm pe un drum moral, ci să revenim la acea Prezență. Altfel, în pofida faptului că experiența ne arată una, noi cedăm la mentalitatea comună, ne gândim că ajungem mai repede să fim morali dacă urmăm lumea și schemele ei, ca și cum experiența pe care am trăit-o în raportul cu Isus nu ne-ar fi introdus într-un mod nou de a privi lucrurile.

Atunci e în avantajul nostru, să revenim la acea pagină a lui don Giussani dedicată «da»-ului lui Petru, până ce devine a noastră, adică până la viața veșnică! Nu vom înceta niciodată să pătrundem în ea, decât atunci când vom fi complet atașați de El. Avem nevoie să repornim constant de la el, fiindcă tentația stă mereu la pândă: «Bine, bine, știi asta, dar în situația de față eu ...». Ce poate fi mai simplu decât ceea ce am spus despre copil și mamă, care devine, în mod deplin și definitiv, adevărat cu Isus? El e o prezență atât de atrăgătoare, visceral atrăgătoare, încât nu poate să nu trezească toată afecțiunea noastră. E simplu! Dar e nevoie ca și noi să fim simpli! De multe ori e ca și cum noi ne-am gândi că toate acestea, chiar frumoase, nu ar fi suficiente, că nu funcționează în problemele vieții, și așa ajungem din nou să gândim ca toți ceilalți, ne încredințăm în soluțiile iluzorii ale tuturor.

Prosperi. Întrebarea următoare se pliază tocmai pe acest ultim lucru pe care l-ai spus acum. «Să spui: „Da, Doamne, eu te iubesc” e simplu

atunci când cel care te întreabă are trăsăturile inconfundabile ale lui Isus. Dar atunci când întrebarea ți-e pusă de o situație sau de cineva cu care ți-e greu, răspunsul nu mai e imediat. Atunci, ce înseamnă că e suficient da-ul nostru? Cine mă întreabă azi: «Mă iubești tu?»

Carrón. Isus! Întrebarea «Mă iubești tu?» ți-o pune mereu Isus. Tot restul nu contează. Întrebarea ți-o pune mereu Isus: «Mă iubești tu, acum?». Să ne gândim la ceea ce povestea prietenul nostru deținut. Afecțiunea pentru Isus, apărută în el, e cea care, atunci când e dezbrăcat de tot, când îl tratează într-un fel care nu e uman, îl face să trăiască acea situație cu o pozitivitate ultimă: totul e determinat de modul în care Isus se uită la el, și se uită cu duioșie la cei cu care are de-a face, pentru că îi spune da lui Cristos. «Mă iubești tu?» «Da». Dacă asta nu e adevărat chiar și atunci când cineva se poartă urât cu mine, înseamnă că nu e adevărat. Nu e așa că, odată ce ni s-a întâmplat asta, toți trebuie să ne trateze așa. Nu ne dorim ca ceilalți să se poarte urât cu noi, dar trebuie să recunoaștem că cel care e atins de îmbrățișarea lui Cristos și Îl acceptă, poate avea o privire plină de duioșie chiar și față de cei care îi fac rău. Și, după un plan pe care nu îl cunoaștem, pe care nu îl știm, se poate întâmpla ca ceilalți să rămână impresionați de această modalitate a cuiva de a sta cu ei, a cuiva determinat de prezența lui Isus. Poate că noi nu credem, dar așa e.

Ce ne ajută mai mult să intrăm în profunzimea iubirii pentru Cristos și, în consecință, a iubirii pentru celălalt? Un loc, să fim parte dintr-un loc care să ne educe în acest sens. Compania creștină, mișcarea, există pentru asta. În acest sens e semnificativ modul în care don Giussani vorbește despre grupul de Fraternitate. «Cum de ne adunăm ca să facem o Fraternitate? Eu întotdeauna am spus că, primul criteriu pentru a fi împreună e ca, cei care constituie un grup, să se ajute să trăiască experiența credinței pe care ne-o dă mișcarea». Nu e de la sine înțeles că acest ajutor apare mai bine acolo unde există o proximitate sau există niște «factori de atracție umană atât de mari încât depășesc rechemarea la ideal (afecțiunea sau interesul, de exemplu)». Dimpotrivă, din punct de vedere «operațional» acesta ar putea constitui un dezavantaj. «Iată atunci», continuă don Giussani «avantajul unei familiarități create nu pentru că există o atracție, nu pentru că ar fi vreun interes: o apropiere a unor oameni care acceptă această apropiere tocmai ca școală, o școală pentru a-l iubi pe celălalt, pentru a învăța să-l iubești pe celălalt, pentru a învăța să trăiești o companie care să ne facă să mergem spre destin, astfel încât, învățând acolo [cu acei oameni], să revii și acolo unde există atracție naturală predominantă (cum e familia!) sau antipatia, sâcâiala permanentă (cum e familia!) [sau serviciul] și să înveți să

te uiți la celălalt într-un mod diferit, trecând dincolo de simpatie și dincolo de antipatie».¹⁷⁵

Dacă noi nu am avea un loc în care să fim constant invitați să ne tratăm așa unii pe alții, să recunoaștem că suntem împreună nu pur și simplu datorită felului nostru de a fi, nu datorită unei simpatii sau antipatii naturale, ci pentru Cel care ne-a făcut să fim un singur lucru, nu am putea merge în alte locuri și să trăim relația cu toți ceilalți diferit. Rezultatul, care nu e niciodată automat, al imanenței la acest mediu e că, «apoi», cum subliniază don Giussani, «primul loc în care cineva trăiește cu adevărat această caritate e familia sa, soția sau soțul său»; dar ca și consecință, «apoi». De fapt, pentru ca asta să se întâmple, «e nevoie de un anumit drum. Regula e chiar compania celor care se grupează cu acest unic scop: în acest sens, ar putea fi oameni care să nu se fi văzut niciodată, ba mai mult, dacă e clar acest scop, această îndepărtare inițială ajunge să fie un ajutor în munca grupului. În schimb, faptul de a se cunoaște deja, simpatia care există deja, prietenia care e în vogă, ajută la alipirea persoanelor, alipire chiar sinceră, în acest scop, dar din punct de vedere operațional are și anumite dezavantaje pe care le-am citat mai devreme în privința familiei. De aceea», conchide don Giussani, «alegerea Fraternității e analogia perfectă cu cineva care intră în mănăstire. De ce intră cineva în mănăstire? Nu pentru rasa călugărească sau fiindcă e mai liniștit acolo, pentru că îi place să studieze, pentru că îi place viața pioasă, îi place să se roage, să audă cântările, pentru că e bine și la bătrânețe. Nu, nu de asta. Cineva intră în mănăstire, intră într-o mănăstire, pentru că vrea să fie într-o companie, alege o companie care să îl ajute să meargă în profunzimea iubirii pentru Cristos, să trăiască profunzimea apartenenței la Cristos și a mărturiei lui în lume. De asta se duce, altfel greșește. Poate greși. Poate merge din greșală și se poate purifica rămânând acolo».¹⁷⁶

Dacă suntem aici din acest motiv, ni se poate întâmpla și nouă, ca prietenului nostru deținut, care a început să iubească oamenii chiar și atunci când nu exista o simpatie. Acest loc, Fraternitatea noastră, ne introduce într-un un mod diferit de a trăi totul, chiar și familia, chiar și prietenia, chiar și raportul cu necunoscuții.

Prosperi. Acum avem trei întrebări despre raportul dintre îndurare și dreptate.

¹⁷⁵ L. Giussani, *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione*, San Paolo, Cinisello Balsamo (Mi) 2002, p. 167-168.

¹⁷⁶ *Ibidem*, p. 168-169.

«Care e legătura dintre îndurare și judecată? Să ierți înseamnă să înghiți orice?»

«Cum se împacă milostivirea cu nevoia de dreptate?»

«Ce legătură există între exigența noastră de dreptate și îndurare? Poate fi îndurarea baza conviețuirii civile?»

Carrón. Adevărul nu e relativist. Îndurarea nu întunecă judecata și nu e alternativa acesteia. Așadar nu e valabilă ideea că totul e o apă și-un pământ. Recunoaștem imediat că așa e: ceva corespunde și altceva nu corespunde, e ceva obiectiv. Desigur, ne-am putea mulțumi, am putea înghiți ce vrem, dar nu ne va corespunde cu adevărat. Adevărul e adevăr. Cu toții știm când facem ceva care ne corespunde și când facem ceva ce nu ne corespunde. Chestiunea însă, odată emisă judecata, odată ce am recunoscut cum stau lucrurile, e ce anume ne pune în mișcare, ce anume ne permite s-o luăm de la capăt, să reluăm, să ne schimbăm. Dau două exemple.

Când eram director la o școală din Madrid, era un elev de-al meu care făcea numa ce-i trecea prin cap. Îmi era și prieten, făcea parte, ca mine, din mișcare. După o mie de încercări, cum depășise demult toate limitele posibile și imaginabile, trebuia luată o decizie. Ceilalți profesori erau toți atenți să vadă cum mă comport: «O să vezi – spuneau între ei –, cum băiatul e din mișcare, n-o să-i facă nimic», ca și cum eu ar fi trebuit să înghit a priori, în numele apartenenței comune, toate prostiile pe care le făcea băiatul ăla. Zis și făcut: l-am dat afară din școală.

Ca director am putut lua decizia aceea, cu privire la un prieten din mișcare, doar pentru că legătura ce se crease între noi era infinit mai solidă decât orice măsură disciplinară. Ce i-a impresionat pe toți? Care a fost surpriza? Faptul că, băiatul, cum s-a înscris la o școală aproape de a mea, în timpul pauzei venea să ne vadă ca să stea cu noi. După ce fusese dat afară! Să acționezi conform îndurării nu înseamnă să înghiți orice soi de comportament, dar în același timp nici nu înseamnă să tratezi oamenii ca și cum greșala ar fi factorul determinant al relației. Noi putem avea libertatea să ne spunem lucrurile, pentru că există ceva mai profund, o legătură mai profundă decât toate erorile noastre. Asta nu înseamnă că, datorită faptului că suntem prieteni și pentru că trăim o afecțiune profundă pentru celălalt, ni-i egal totul. Nu, asta ar însemna să nu fim prieteni, să nu vrem destinul prietenului. Uneori, cineva îi poate spune celuiilalt niște lucruri care nu sunt în regulă în felul lui de a se comporta. Dar asta nu împiedică acel tip de raport care îi oferă celuiilalt oportunitatea de a-și face drumul pentru a atinge scopul. Acel elev al meu, pe care n-ar fi dat nimeni nici o ceapă degerată, a terminat universitatea datorită stimei pe care a simțit-o asupra

sa, dincolo de toate greșelile făcute. În acest sens, uneori e nevoie să luăm decizii incomode – cum a fost a mea atunci – care să demonstreze cât de mult ținem la destinul celui alt.

Dar aș vrea să propun un exemplu al unei astfel de legături profunde, ce se poate stabili între oameni, la nivel de conviețuire civilă; mi-a vorbit despre asta Julián de la Morena. În Brazilia, există niște închisori particulare, fără paznici și fără arme, administrate după metoda asociației APAC, prin implicarea responsabililor acestora și a deținuților. Accesul la aceste închisori e permis tuturor condamnaților, cu orice tip de pedeapsă, chiar și de douăzeci și cinci, treizeci de ani și peste. A fost probat că, dacă metodologia e bine aplicată, ea poate permite recuperarea oricărui condamnat, independent de fapta comisă. Judecătorul responsabil de circumscripția judiciară din Itaúna (unde se află o astfel de închisoare) povestește: «Îmi aduc aminte de un deținut care a venit la APAC-ul din Itaúna; avea o condamnare de patruzeci de ani pentru fapte comise în diferite circumscripții judiciare. A venit la Itaúna pentru o faptă comisă în acest teritoriu. Era tânăr și foarte puternic, și reușise să scape din toate închisorile în care fusese închis. Ispășea pedeapsa deja de doi ani și încă nu fugise din închisoarea asta. Un ziarist de la tribunalul de justiție a venit la APAC să înregistreze un film instituțional și l-a întrebat: „José – e numele lui –, tu fugeai din toate închisorile și închisorile aveau paznici, dar de la acest APAC [unde nu sunt paznici înarmați] nu fugi, de ce?”. José a dat unul din răspunsurile emblematic pe care le-am auzit vreodată: „Pentru că de iubire nu fuge nimeni”».¹⁷⁷

Prosperi. Jean Valjean!¹⁷⁸

«În raporturile dintre noi, adulți, și copii, în mod normal avem o stimă „limitată” a libertății, mai ales când suntem convinși că cineva greșește. Din câte spunei azi, e evidentă diversitatea pe care o folosește Dumnezeu în ceea ce ne privește pe noi și libertatea noastră. Atunci, ce înseamnă să educi fără să te sustragi de la propria responsabilitate? Ce anume ne poate ajuta să privim libertatea celui alt așa cum Dumnezeu o privește pe a mea?»

Carrón. Asta e o întrebare pe care ne-o punem cu toții. Eu a trebuit să mă întreb asta când eram profesor la Madrid: care era responsabilitatea

¹⁷⁷ Din interviul acordat de Paulo Antônio de Carvalho, realizat în timpul pregătirii expoziției pentru Meetingul de la Rimini 2016 despre experiența braziliană a APAC (*Associação de Proteção e Assistência aos Condenados*), Asociația pentru apărarea și asistarea condamnaților care activează în mai multe închisori din Brazilia.

¹⁷⁸ Personajul principal din *Mizerabilii*, de Victor Hugo.

mea față de copiii? Trebuia să stabilesc niște limite sau să-i las în pace? E o problemă care nu e ușor de rezolvat, pentru că, majoritatea dărilor, una n-o exclude pe cealaltă; să-i lași în pace pe copii nu înseamnă ca noi să nu facem nimic pe partea noastră. Mărturisesc că, pentru mine, a fost o ușurare să îmi dau seama că această problemă o rezolvase deja Dumnezeu. Având de-a face cu o problemă foarte asemănătoare cu cea a profesorilor, ce anume a făcut Dumnezeu? Cum ne-a lăsat libertatea și, în același timp, ne-a îndemnat să-L recunoaștem? A devenit o prezență. Ca să răspundă la această problemă, s-a întrupat. Probabil unora li se va părea insuficient, dar e ceea ce a făcut Dumnezeu, și ne va provoca pe toți pentru tot restul vieții noastre. De la metoda lui Dumnezeu, de la stilul Său discret, a început totul.

De asta a educa înseamnă să pui în față celuilalt o prezență. Nu există educație fără prezență, o prezență care să fie în stare să îl fascineze pe celălalt, să îl miște pe celălalt în profunzime, ceea ce e foarte departe de a înghiți tot ceea ce face celălalt, dar e și total diferit de a fi dezinteresați. Dacă ne gândim că s-ar putea face educație fără prezență, fără să fim prezenți cu toată ființa noastră, printr-o metodă care să nu ne implice, suntem derajați! Doar atunci când ne implicăm în primul rând noi cu celălalt, putem deveni o prezență care cucerește, adică stârnește implicarea liberă a celuilalt. Asta se întâmplă cu propriii copii, cu elevii, cu toți, și în primul rând ni s-a întâmplat nouă înșine. Ar fi de-ajuns, ca să răspundem la aceste întrebări, să nu ne pierdem în teorii, ci să ne întrebăm: ce anume ne ajută pe noi? Și să verificați dacă felul în care vă purtați cu copiii voștri e modul care vă ajută pe voi, care sunteți mari. O să începem să înțelegem, eventual, de ce Dumnezeu folosește metoda pe care o folosește. Cum ne-a spus don Giussani: ipoteza, idealul, e întrupat în martor (în educator). Pentru că educația e o comunicare de sine, adică a modalității cu care eu trăiesc raportul cu realul.¹⁷⁹

O mamă povestea, zilele astea, că se gândea cum să își aranjeze copiii ca să meargă în vacanța comunității; copilul, de zece ani, auzind gândurile ei, îi spune: «Nu, nu, nu, eu vreau să vin în vacanță!». Ce o fi văzut, ca să se nască în el dorința de a nu pierde acea vacanță? O atractivitate învingătoare. Nu există o altă modalitate pentru a stârni acea dorință. Am spus că nu există moralitate, nu există atașament, decât ca răspuns la o prezență. Tot restul nu e în stare să miște libertatea omului. Atractivitatea e esențială pentru a provoca atașamentul. Odată cu asta, e nevoie să-i invităm constant pe copiii noștri să își dea seama că au înăuntrul lor *detectorul* (cu

¹⁷⁹ Cfr. L. Giussani, «Viterbo 1977», în *Idem, Riscul educativ*, Corint, București 2005, p. 98.

care i-a adus pe lume Misterul; Misterul, nu noi!) pentru a recunoaște ce anume corespunde și ce nu: inima, experiența elementară. Noi, adulții, ar trebui să îi provocăm mereu să folosească inima ca *detector*. Până la un moment dat, de fapt, veți putea avea parte încă de adeziunea lor, dar dacă nu îi obișnuiți încă de mici să își folosească această capacitate, pe care o au de la origine, de a recunoaște adevărul, și dacă nu îi provocați să își dea seama că ei au în ei înșiși acea capacitate, odată ce cresc, dacă nu au fost educați să judece, vor fi mai ușor la cheremul primului care trece pe stradă. Dacă nu îi educăm să judece, vom suporta consecințele, fiindcă vor crește și vor trebui să facă verificarea lor.

Prosperi. «Ai spus că în Simon predomină uimirea față de această simpatie și preferință, care e mai determinantă decât toate greșelile lui. Ne poți explica mai bine ce anume e această simpatie?»

«Ai vorbit de afecțiune pentru Cristos. Cum se naște această afecțiune? Cum putem să ne atașăm de Cristos azi? Cum putem iubi pe cineva pe care nu-l vedem? Trebuie să fim atașați de un semn? Începi să-l iubești pe Cristos iubind niște oameni și niște semne?»

Carrón. Unul din lucrurile cele mai frumoase pe care l-am citit ieri din don Giussani se referă tocmai la această întrebare. «Acest om, Isus, are o caracteristică umană foarte simplă: e un om de la care derivă o *simpatie* umană. Și atunci moralitatea, adică victoria asupra nihilismului, nu e să nu greșești, nu e să nu faci greșeli, ci, chiar făcând greșeli, greșind, la urmă: „Simon, mă iubești tu?», „Da, Doamne, eu Te iubesc”, eu rămân; rămân cu această simpatie umană care derivă din Tine, Isus din Nazaret, eu rămân».¹⁸⁰ Cristos e o prezență atrăgătoare din punct de vedere afectiv, în stare să atragă după sine toată simpatia noastră. Ce anume ne-a atras la întâlnire? Fiecare, ca să răspundă la aceste întrebări, trebuie să revină la ceea ce i s-a întâmplat. Ce anume te-a atras? La început, și în timpul drumului, până în prezent, ce anume te-a atras și încă te mai atrage? A fost și va fi mereu un har, ceva ce există înainte de inițiativa ta. Ne-a amintit-o don Giussani: fenomenul inițial, original, datorită căruia am rămas și rămânem atrași e «ceva ce are loc înainte», e ciocnirea cu o prezență diferită, pe care n-am creat-o noi și care corespunde așteptării constitutive a inimii.¹⁸¹ Inițiativa lui Dumnezeu are loc, întotdeauna, înainte de orice inițiativă a

¹⁸⁰ Vezi aici, p. 55.

¹⁸¹ Cfr. L. Giussani, «Qualcosa che viene prima», în *Dalla fede il metodo*, Tracce-Quaderni 2, supl. la *Tracce-Litterae communionis*, aprilie 1994, p. 39 urm.

noastră. Cum se naște în noi afecțiunea pentru Cristos? Se naște din simpatia pe care o generează Cristos în noi.

Orice caracter ar avea cineva, experiența lui Petru e emblematică pentru felul în care se naște afecțiunea față de Cristos, face lumină asupra originii ei. Afecțiunea lui Petru față de Isus apare pentru că Petru se află în fața unei Prezențe care atrage după sine toată ființa lui. Greșește, o ia de la capăt; greșește, iar greșește, dar nu poate să n-o ia din nou de la capăt; chiar dacă face o mie de greșeli, nu pleacă niciodată de lângă el. Afecțiunea apare prin secundarea acelei simpatii. Așa se naște moralitatea. E foarte simplă moralitatea: înseamnă să stai lângă o simpatie, o simpatie umană, umană cum e simpatia pe care o simte o mamă pentru copilul ei și copilul pentru mama lui. E vorba de a rămâne lângă această simpatie, de a o favoriza. E foarte simplu. Cu toate acestea aducem obiecții: «Dar vorbim tot timpul despre asta!», ca și cum după ar trebui să trecem la altceva, mai consistent. Sau: «Bine, bine, dar noi nu suntem în fața lui Isus cum era Petru». Asta, ceea ce implică a doua parte a ultimei întrebări, e o problemă diferită; e problema credinței: noi nu îl recunoaștem pe Cristos prezent prin tot ceea ce face El în fața ochilor noștri. Atunci, înțeleg foarte bine obiecția. Dar noi suntem în fața lui Cristos fix cum era Petru, nu suntem de serie B față de el! Problema e că de multe ori nu Îl recunoaștem. Petru a văzut o mare de miracole, din belșug, care l-au lăsat mut de uimire; dar noi n-am văzut mai puține. Ce altceva sunt faptele uimitoare, pe care ni le povestim imediat ce ne așezăm la masă sau când suntem împreună, dacă nu modul prin care Cristos se arată prezent în mijlocul nostru? Dacă noi ne-am da seama de asta, am înțelege că reproșul făcut de Isus orașelor de lângă lac, care văzuseră multe miracole, ar fi egal cu zero față de reproșul pe care ni l-ar putea face nouă: oamenii acelor orașe, de fapt, nu au văzut nimic față de ceea ce vedem noi încontinuu.¹⁸² Isus nu e sus în nori, ci se întâmplă în fața ochilor noștri! Școlile de comunitate din aceste ultime luni ne-au arătat asta cu o bogăție copleșitoare: ceea ce s-a arătat, în faptele și în mărturiile la care am fost părtași, e Isus în acțiune – în cele mai diferite moduri –, nu o sosie de-a lui. Tot ceea ce vedem și ne povestim nu se explică decât prin prezența lui Cristos, care ne face astfel să ne atașăm tot mai mult de El. Dar trebuie să-L recunoaștem. De multe ori, din păcate, noi nu Îl recunoaștem.

¹⁸² «Vai ție, Corazin, vai ție, Betsaida! Căci, dacă s-ar fi făcut în Tir și în Sidon minunile făcute în voi, de mult ar fi făcut pocăință în sac și cenușă». (Mt 11,21).

De asta am scris articolul de la Crăciun,¹⁸³ și am povestit despre pachistanezul care își dă seama de importanța gesturilor noastre mai mult ca noi. Atunci când pachistanezul plânge, în fața gestului uman care îi este adresat, noi comentăm: «Nu-i un pic cam exagerat, totuși?». Problema e că adesea noi reducem ceea ce vedem și pe urmă afirmăm că nu ne aflăm în fața prezenței lui Cristos. Înțeleg! Și atunci, felul în care ne mișcăm devine un voluntarism. Dar asta nu depinde de faptul că nu ar exista Prezența, ci de faptul că ea nu e recunoscută. Așa nu are cum să apară moralitatea în noi, fiindcă fără Prezență nu există gest moral. Dacă noi nu ne atașăm de Cristos nu e pentru că Cristos n-ar fi, ci pentru că nu Îl recunoaștem. Să încercăm să ne ajutăm unii pe alții să Îl recunoaștem: o să vedem că e mult mai prezent decât credem. De fapt, Cristos e prezent în realitate, în semnele prin care ajunge la noi și ne atrage. Să ne ajutăm să privim cu sinceritate faptele excepționale care ni se întâmplă și de care vorbim adesea, ca să ajungă să ne fie mai ușor să-L recunoaștem în acțiune și să fie mai continuă cererea de a-L recunoaște, deoarece credința crește prin recunoașterea Lui, nu prin reflecții, când suntem singuri cu propriile gânduri, ci crește recunoscându-L în realitate.

Prosperi. Întrebarea aceasta se referă la raportul moralitate-acțiune. «Ai spus că în adevărata moralitate numerele nu contează, nu există măsură. Acum, moralitatea are legătură cu acțiunea. Dar dacă eu trebuie să decid dacă să închid sau nu o școală, dacă să primesc un emigrant într-o structură sau nu, dacă să angajez pe cineva sau nu, trebuie să țin cont de numere. Nu se creează astfel două planuri, unul „substanțial”, în care nu există măsuri, și unul „practic”, în care aleg pe baza cifrelor? Un plan personal și un plan al alegerilor civile, al muncii, al societății etc? Care e legătura dintre „da”-ul meu spus recunoașterii îndurării față de mine și operele spirituale și corporale, asupra cărora ne e atrasă atenția de către Biserică și Papa, ca acestea să nu reprezinte un mod moralist de a face lucrurile?»

Carrón. Vreți un exemplu de zăpăceală? Iată-! Odată am mers în Brazilia și responsabili unei anumite asociații îmi povesteau de efortul lor de a duce înaintea lucrurile, pentru că nu aveau resursele necesare ca să se ocupe de cei pe care îi primeau. Hotărâseră să primească pe toată lumea pentru că, fiind în primul rând primiți ei, trebuiau să facă același lucru cu ceilalți, fără limite. Și între timp asociația se prăbușea. Dar faptul că noi, toți, am

¹⁸³ Cfr. J. Carrón, «Crăciunul credincioșilor, gesturi de umanitate care mișcă inima», *Corriere della Sera*, 23 decembrie 205, p. 35.

fost primiți, nu înseamnă că avem mijloacele, instrumentele, resursele, ca să ducem înaintea anumite lucruri în efortul de-a primi pe toată lumea. Noi suntem primii care trebuie să asculte de realitate. Papa a fost la Lesbos și nu a luat cu el toți refugiații pe care i-a întâlnit. La fel Isus, care avea puterea de a-i vindeca pe toți, n-a făcut-o. Oare faptul că nu a vindecat toți bolnavii vremurilor lui înseamnă că nu îi iubea pe toți? Cristos iubește pe toată lumea, dar după un plan care nu e al Său, și în primul rând El s-a supus planului Tatălui. Ar fi putut merge la Roma, ar fi putut merge în alte locuri, însă nu, a ascultat, și prin această ascultare, încet încet, prezența Sa s-a extins oriunde în lume.

De aceea, numerele nu contează, nici măcar în privința păcatelor noastre, pentru că suntem mereu îmbrățișați, și asta ne pune din nou pe drum ca să facem ceea ce putem, după un plan care nu e al nostru. Se numește «ascultare». Îndurarea nu e un mod moralist de a acționa. Ea e rodul, în noi, a îmbrățișării pline de îndurare a lui Cristos. Deținutul, după ce s-a simțit privit cu îndurare de către prieteni, a avut aceeași privire plină de îndurare față de cei care îl tratau greșit. Cum spunea Giussani: sub presiunea emoției profunde cu care ne tratează Dumnezeu, putem și noi să începem să îl imităm pe Dumnezeu într-un fel care nu e moralist.

Prosperi. «Ni se părea că am înțeles, sau cel puțin că am intuit, ceea ce ne-ai spus în cele două lecții, până ce ai ajuns la fraza finală despre misiune, aferentă lecturii din Benedict al XVI-lea, despre conștiința atinsă de Biesrică cu privire la posibilitatea ca și cei care nu sunt creștini să poată fi salvați. Întrebarea pe care ai pus-o: „Atunci de ce să propunem experiența creștină?” ne-a interogat. Îți cerem să aprofundezi mai mult acest aspect».

«Să trăim bucuria întâlnirii cu Cristos e destul pentru a fi misionari sau mai este vreun pas pe care trebuie să-l facem?»

«Ce înseamnă că misiunea creștinilor e să *fie pentru?*»

Carrón. Primul lucru care atinge, din interviul lui Benedict al XVI-lea, e conștiința pe care o exprimă cu obișnuita-i claritate: după Vatican II, convingerea că cine nu e botezat nu se poate mântui și ar fi condamnat pentru totdeauna a fost definitiv abandonată. Adică, un fapt istoric (Reforma lui Luter, epoca descoperirilor) a ajutat Biserica să aprofundeze natura creștinismului. Și noi, azi, în noul context în care ne aflăm, suntem chemați să aprofundăm natura creștinismului și misiunea noastră în lume. Nu putem acum să explicăm asta de-a fir a păr, vom reveni asupra acestor lucruri dar, ceea ce ne-am spus sunt idei care se referă la factorii determinanți pe care să-i avem în minte ca să înțelegem de ce anume

am venit pe lume. Primul lucru, pe care cineva trebuie să-l facă pentru a răspunde, e să se întrebe pe sine însuși: ce dorință am eu? De ce simt nevoia urgentă de a le comunica și celorlalți ceea ce trăiesc eu? Am ceva de comunicat celorlalți ca un bine pentru ei? Experiența mea de credință, experiența mea liberă a raportului cu Cristos, îmi face viața mai umană? Dacă am un prieten, un copil sau un coleg, care nu e bine și, prin harul pe care l-am primit, sesizez că aș putea să-i ofer contribuția experienței mele, simt urgența să-i o dau chiar dacă celălalt poate intra în viața eternă oricum? Datorită corespondenței pe care am perceput-o, datorită binelui pe care Cristos mi l-a oferit și care îmi face viața complet nouă, diferită, nu îmi doresc altceva decât să împărtășesc cu celălalt ceea ce mi-a fost dat mie.

Când am fost la Vilnius, cu câteva săptămâni în urmă, un prieten ortodox spunea: «Știți ce m-a impresionat cel mai mult la întâlnirea cu mișcarea? Nu gesturile mărețe sau raporturile cu personalități deosebite, ci faptul că se schimba cotidianul». Cea mai mare atractivitate pentru el o reprezenta faptul că mișcarea, întâlnirea cu mișcarea, schimba acel cotidian «care îți taie picioarele»¹⁸⁴ despre care vorbește Pavese. Această întâlnire, acest eveniment care e mișcarea, noi vrem să-l oferim tuturor, oricare ar fi apoi decizia lor – dacă vor adera sau nu, dacă îl vor recunoaște sau nu pe Cristos ca origine a schimbării omenesti pe care o văd și pe care o experimentează dacă aderă. Asta înseamnă *să fim pentru*, despre care vorbea Giussani, care are doi factori: «Iubirea pentru Faptul lui Isus Cristos ca unică motivație adevărată a oricărei încercări și a fiecărei prezențe» și «iubirea pentru frate [în contextul în care trăiește] prin seria continuă de ocazii». Așadar, cum pot *«fi pentru»*? «Împărtășind în mod neobosit contextul de nevoie în care se află omul; fiindcă fondul autentic al oricărei nevoi e apelul, de cele mai multe ori inconștient, la Dumnezeu care s-a făcut om, ca noi, ca să ne smulgă din forța răului nostru».¹⁸⁵

Prosperi. «Să pariezi pe „pura libertate” e o poziție amețitoare. Am auzit lecția de azi ca o adevărată „revoluție copernicană”, care nu oferă nicio parașută, decât cea dată de dialogul permanent dintre Prezența sa predominantă și inimă. L-am simțit ca pe un real „nou început” în mișcare, pe urmele magisterului pastoral al papei Francisc. Dar asta zugrăvește din nou, în profunzime, modalitatea cu care Biserica e prezentă în lume (zăpăcită de secole de căutarea unui „loc la soare” sau a unei țări-patrie, cum ar spune Giussani), și de asemeni are o relevanță ecumenică enormă. Ce anume ne

¹⁸⁴ C. Pavese, *Dialoghi con Leucò*, Einaudi, Torino 1947, p. 166.

¹⁸⁵ Vezi aici p. 70-71.

asigură sau – cel puțin – unde putem atinge certitudinea rezonabilă că aceasta e calea pe Domnul ne cere azi s-o parcurgem?»

Carrón. Certitudinea o atingem mereu în corespondența pe care o experimentăm în ceea ce trăim. Cum spune don Giussani, credința – nu voi obosi niciodată să repet – e o experiență prezentă, confirmată de ea, adică o experiență în care eu sesizez avantajul uman al însăși credinței, pertința ei la exigențele vieții. De asta eu n-am nevoie de altceva decât să fac experiența corespondenței, din care se naște certitudinea, cum a fost pentru Petru. Sunt unele fraze, ca cea amintită sau ca cea a sfântului Toma, citată adesea de don Giussani, care ne arată calea: «Viața omului constă în afecțiunea care o susține în principal și în care își află cea mai mare satisfacție».¹⁸⁶ Certitudinea rezonabilă a drumului stă în faptul că eu experimentez o satisfacție atât de mare în raportul cu Cristos, încât face ca tocmai acest raport, afecțiunea pentru Cristos, să fie consistența vieții. Dar asta, – așa cum ne-am spus în ultima vreme – omul o poate descoperi doar prin libertatea sa. În consecință, singura cale de acces la celălalt e libertatea sa. Eu pot doar să mărturisesc avantajul raportului cu Cristos, astfel încât celălalt să se poată deschide să-L recunoască în mod liber. Dacă apoi această experiență e confirmată, cum spune întrebarea, de către papa Francisc, adică de punctul de referință ultim al Bisericii, aceasta e o mare siguranță a căii.

Și relevanța ecumenică despre care se vorbește o vedem confirmată în experiență. La Vilnius era impresionant să vezi cum se împlinea: erau lituanezi, ucrainieni, ruși, kazaci, erau ortodocși, catolici, creștini de alte confesiuni. Care putea fi motivul pentru care erau împreună? Doar atractivitatea față de carisma întâlnită. În micimea noastră avem deja confirmarea revoluției pe care această atractivitate o presupune, fără niciun fel de violență, când vedem cum creștinismul, când e prezentat, trăit și mărturisit într-un anumit fel, adică după natura sa, generează o atractivitate capabilă să vindece diviziuni care durează de secole. Asta e confirmarea pe care ne-o dă Misterul. Și de Mister dorim să ascultăm. În timp ce îi povesteam Papei, în timpul audienței pe care mi-a permis-o săptămânile trecute, vedeam uimirea pe chipul lui.

În fața a ceea ce am văzut la Vilnius nu am putut să îmi dau altă explicație decât cea pe care don Giussani ne-a repetat-o mereu: care era un exemplu al marii revoluții apărute odată cu creștinismul. O spun citându-l pe sfântul Paul: «Așadar, nu mai este nici iudeu, nici grec, nici sclav, nici

¹⁸⁶ Vezi aici, p. 60.

[om] liber, nici bărbat și nici femeie: voi toți sunteți una în Cristos Isus». ¹⁸⁷ Am văzut asta în numeroasele momente ale istoriei noastre, ceea ce e o confirmare că, dacă noi suntem fideli carismei ce ne-a fost dată, putem aduce o contribuție și în acest moment deosebit al vieții Bisericii, marcat de multe întrebări. Prin harul carismei, don Giussani, cum a intuit înaintea altora ce anume era pus la bătaie, cum a sesizat care era justificarea de care are nevoie omul de azi și cum a propus rațiunii și libertății acestuia creștinismul, pentru ca să poată percepe corespondența cu propriile exigențe umane, a anticipat problemele cele mai urgente și ne-a introdus într-o modalitate nouă de a trăi creștinismul, modalitate adecvată provocărilor prezentului.

De asta, ceea ce trăim noi acum e un moment foarte frumos, care ne va face să fim și mai recunoscători, cum spunea Davide la început, pentru harul pe care l-am primit.

Să cerem simplitatea de a ne identifica tot mai mult cu propunerea lui don Giussani, astfel încât să putem vedea cum viața fiecăruia dintre noi înflorește, pentru binele tuturor.

¹⁸⁷ Gal 3,28.

ANUNȚURI

Meeting pentru prietenia între popoare 2016

Am fost mișcat să aflu și să văd cum prietenii noștri din SUA au trăit gestul New York Encounter din ianuarie. Au venit din diferite State și din Canada, pe cheltuială proprie, plătindu-și biletul de avion și cazarea, cu destul de multe sacrificii. Erau la New York atât ca voluntari cât și ca vizitatori, toți cu dorința de a se întâlni, cu dorința de a participa și de a se implica cu ceea ce se întâmpla acolo, fiindcă erau conștienți că era vorba de un loc în care se putea întâmpla ceva bun pentru ei.

Asta e ceea ce vrem să trăim și noi la următorul Meeting de la Rimini (printre altele, comparativ cu ei, pentru noi e mult mai ușor să ajungem la Rimini și deci mai puțin greu să participăm). Ne dorim să fie un loc în care să se poată întâmpla ceva bun și pentru noi, pentru prietenii pe care îi vom întâlni și pentru cei pe care îi vom invita, astfel încât să poată vedea și atinge cu mâna o tentativă de a exprima o experiență. De asta, și numai pentru asta, îndrăznesc să vă invit să mergeți la Meeting măcar o zi.

SFÂNTA LITURGHIE

Lecturile Sfintei Liturghii: Fap 15,1-2.22-29; Ps 66 (67); Ap 21,10-14.22-23; In 14,23-29

OMILIA LUI DON FRANCESCO BRASCHI

Fragmentul din Evanghelie pe care l-am ascultat ne invită să reluăm drumul la timpul prezent, acel timp care ne e dat acum, și ne proiectează spre următoarea sărbătoare a Înălțării Domnului.

La începutul anilor '70, legat de asta, don Giussani spunea: «Credința noastră nu poate fi trăită decât prin *absența* manifestărilor puterii lui Cristos conform modului nostru de a aștepta [...]. Vocația noastră creștină nu *devine* autentică decât în această absență [...]. Acolo unde Cristos nu mai e ca acțiune personal vizibilă, atunci acțiunea sa coincide, se identifică cu motivațiile și acțiunile persoanei noastre» (*De la liturghia trăită: o mărturie*).

În Evanghelia mai-nainte citită, această coincidență și identificare a acțiunii lui Cristos cu motivațiile și acțiunile noastre e descrisă de Cristos însuși prin imaginea «veniți și aflați sălaş statornic», adresat de El și de Tatăl discipolilor, cu care se instaurează un raport reciproc de iubire, de caritate reciprocă.

Dar acest «aflați sălaş», această prezență constantă a lui Cristos și a Tatălui în noi, are o condiție foarte precisă: *să respectăm* cuvântul Său. Cuvântul folosit de Ioan s-ar putea traduce mai bine prin «*păziți*» cuvântul lui Cristos: accentul nu e, de fapt, înainte de toate pe aspectul etic al executării unei porunci, ci mai degrabă pe păstrarea adevărului acestui cuvânt, apărarea lui de corupție și de răstălmăcire, adică de degradare.

Și adevărul cuvintelor lui Cristos se află mai ales în faptul că ele sunt cuvintele Tatălui: exprimă, adică, acel raport de dependență totală care îl face pe Cristos să fie pe deplin liber și capabil să exprime chipul desăvârșit al îndurării Tatălui.

Dincolo de asta, Domnul adaugă că «Paraclisul, Spiritul Sfânt pe care Tatăl îl va trimite în numele meu, el vă va învăța orice lucru și că va aminti tot ceea ce v-am spus»: atunci, să păzim cuvintele lui Cristos, înseamnă nu atât să le ferecăm într-o definiție și într-o semnificație pe care le-am vrea deja total definite și desăvârșite într-un conținut deținut o dată pentru totdeauna. Mai degrabă, să păzim și să păstrăm cuvântul lui Cristos înseamnă să ne supunem constant învățaturii Paraclisului, să intrăm într-o relație și într-un proces în care semnificația cuvintelor lui Cristos nu mai sunt un al nostru „știu deja”, ci un proces în care suntem mereu învățați, ni se amintește și ni se explică de către Spiritul Sfânt.

Și, nu din întâmplare, Spiritul Sfânt e definit de Domnul «Paraclis», adică cel care consolează, dar și avocat, apărător, sugerând nu atât ideea unui maestru care dialectizează și descrie, cât ideea că e mai degrabă un tovarăș fidel și iubit care nu abandonează niciodată în diferitele circumstanțe ale drumului.

Semnul ultim al acestui proces început e darul păcii: o pace care nu e rezultat al eforturilor de mediere, caracteristice modului uman, sau al absenței de motive îngrijorătoare, ci victoria dăruită – grație companiei Spiritului lui Cristos trimis de Tatăl – asupra tulburării și a fricii care apar în împrejurările concrete ale existenței.

Toate acestea nu sunt deloc o gândire abstractă, ci mai degrabă o indicație precisă asupra metodei lui Dumnezeu în viața Bisericii, așa cum ni se arată imediat în prima lectură din *Faptele Apostolilor*. Aici găsim – rezumat sumar – povestirea unui eveniment capital pentru afirmarea identității creștinismului, ce a avut loc în primii ani după Învierea Domnului. La Antiohia, unde credința în Cristos se afirmă tot mai mult printre păgâni, unii discipoli, care proveneau din iudaism, afirmă că, pentru mântuire, e necesar ca cei convertiți să fie circumciși și să păzească toate poruncile legii lui Moise.

În satele acestei atitudini se află două dinamici pe care e important și pentru noi să le recunoaștem, fiindcă au legătură cu noi de aproape: pe de-o parte, aceste persoane, de-o manieră total incontestabilă, stabileau condițiile mântuirii independent de Cristos, ca și cum în El nu ar fi fost nicio noutate comparativ cu Vechiul Testament; pe de altă parte, modul lor de a vedea era miop și irezonabil, pentru că nici măcar nu contempla ipoteza că Dumnezeu ar putea acționa într-un fel nou, și totuși posibil de recunoscut: împlinind, așadar, Legământul cel Nou, promis de Profeți.

Răspunsul dat acestor oameni, de către Paul și Barnaba, a fost pur și simplu povestirea a ceea ce văzuseră: și adică, că tocmai asupra păgânilor convertiți prin credință, Dumnezeu trimisese Spiritul Sfânt, împlinind chiar Rusaliele care începuseră acea prezență a lui Cristos prin Biserica în misiune.

Atunci, decizia finală a apostolilor, nu e pur și simplu rodul unei medieri sau al unei încercări de a găsi un compromis onorabil. Mai degrabă, e recunoașterea plină de călăuzire a Spiritului Sfânt și a *metodei* care ne învață să citim istoria: și anume că «întregul adevăr» (*In* 16,13) al acțiunii lui Dumnezeu, nu e doar un *conținut dogmatic ce trebuie repetat*, ci e acceptarea *unei atitudini noi prin care să privim realitatea, faptul certitudinii prezenței lui Dumnezeu și a libertății Sale de a-Și exprima, în modalități mereu noi, fidelitatea față de Legământ*, sau dorința Sa de a folosi îndurarea pentru a stârni libertatea răspunsului nostru de iubire.

Și pentru noi se reînnoiește invitația de a ne lăsa instruiți de Spiritul Sfânt pentru a înțelege cuvintele lui Cristos și iubirea Sa și a Tatălui. Isac din Ninive, un sfânt al Bisericii din Siria, scria în secolul al VII-lea, chiar în timpul primei invazii musulmane, când totul părea să se prăbușească: «Așa cum nu poate fi stăvilită o fântână plină de apă cu un pumn de nisip, tot așa nu poate fi învinsă îndurarea Creatorului de către răul creaturilor». Și: «Una e cauza existenței lumii și a venirii lui Cristos în lume: revelarea mării carități a lui Dumnezeu, care i-a mișcat pe amândoi să fie existență».

Să cerem și pentru noi, în ascultarea recunoscătoare față de călăuza papei Francisc și a lui don Julián, această limpezime de credință și de judecată.

* * *

Regina Coeli

MESAJE PRIMITE

Dragilor,

Să vedim conștiinți de faptul că îmbrățișarea lui Dumnezeu e cea a Tatălui cel *Veșnic* îi conferă inimii noastre, minții noastre, acțiunii noastre, o soliditate altfel imposibilă.

Să îi cerem Sfintei Fecioare să susțină, în unitate și libertate, drumul celor care au întâlnit carisma Servului lui Dumnezeu, Mons. Luigi Giussani.

Cu afecțiune, o binecuvântare specială

E.S.R. cardinal Angelo Scola

Arhiepiscop de Milano

Dragă don Julián,

Vă sunt alături, în timpul acestor Exerciții Spirituale, în rugăciune și în ascultarea carismei care reia una din expresiile cele mai dragi lui don Giussani și nouă, tuturor, prin cuvintele profetului Ieremia. «Te-am iubit cu o iubire veșnică, m-am îndurat de nimicnicia ta». (*Ier 31,3*) Această «Îndurare» e adevăratul punct de pornire care ne spune din nou care e originea noastră și speranța noastră și care ne permite să trăim cu simpatie toate provocările pe care ni le aduc împrejurările de viață, atât cele pozitive și frumoase, cât și cele amare și problematice.

Datorită magisteriului papei Francisc și a îndatoririi mele pe care o am în cadrul CEI, îmi permit să reiau provocarea primirii emigranților și cea a îngrijirii casei comune. Iubirea care ne salvează de nimic ne determină spre caritatea de a primi și de a avea o privire integrală asupra creației, pe care Papa o numește «ecologie integrală». Lucruri care, în contextul în care trăim, chiar și în viața noastră, nu sunt deloc scontate.

Am fost primiți și iubiți de carisma mișcării, alcătuită din persoane concrete, și, acum, datorită unei recunoștințe, suntem și mai dornici să învățăm, să trăim în comuniune și să mărturisim cu libertate.

Fie ca harul Exercițiilor și încurajarea pe care papa Francisc ți-a comunicat-o cu câteva zile în urmă, să înflăcăreze inimile celor din Fraternitatea noastră și să ne facă mai docili în învățarea carismei, în urmarea și comunicarea ei către toată lumea. *Veni Sancte Spiritus, veni per Mariam.*

Cu îmbrățișarea mea și cu binecuvântarea Domnului

E.S.R. monsenior Filippo Santoro

Arhiepiscop Mitropolit de Taranto

Dragă don Julián,

Cu ocazia Exercițiilor Fraternității CL, îți transmit salutul meu, rugăciunea mea, și urările mele de bine. Pomenesc cu o afecțiune deosebită tot poporul nostru și îți cer ajutorul în rugăciune.

*E.S.R. monsenior Massimo Camisasca
Episcop de Reggio Emilia - Guastalla*

Dragă don Julián,

Vă sunt alături zilele astea de Exerciții Spirituale ale Fraternității, la Rimini, care vor avea ca temă cuvântul pe care Dumnezeu i-l adresează lui Israel și fiecăruia dintre noi, prin profetul Ieremia: «Te-am iubit cu o iubire veșnică, m-am îndurat de nimicnicia ta» (*Ier 31,3*). În Anul cel Sfânt al Milostivirii, nu există ajutor mai mare pe care să ni-l putem oferi nouă și fraților noștri oameni, precum descoperirea reînnoită a acestei certitudini și a acestei iubiri: suntem un „nimic” îmbrățișat de tandrețea Misterului care, în Cristos, își dezvăluie chipul cel bun.

Fie ca Spiritul să facă gestul Exercițiilor să rodească în har pentru toată Fraternitatea, în vederea unei slujiri și mai pline de pasiune pentru Sfânta Biserică a lui Dumnezeu. Mă rog pentru voi și vă cer să vă rugați și pentru mine, în aceste prime luni ale slujirii mele la Biserica din Pavia.

*E.S.R. monsenior Corrado Sanguineti
Episcop de Pavia*

TELEGRAME TRIMISE

Către Sfinția Sa, papa Francisc

Sfinția Sa,

La încheierea Exercițiilor spirituale care au adunat la Rimini 22.000 de membri ai Fraternității Comunione e Liberazione și alte câteva mii care au fost în legătură directă cu noi, din 16 țări ale lumii, vă suntem recunoscători pentru mesajul dumneavoastră care, ca o mângâiere a lui Cristos ne face să experimentăm uimirea discipolilor în fața celui Înviat.

Prin refacerea parcursului istoriei pline de emoție a lui Dumnezeu față de poporul lui Israel, am simțit ca fiindu-ne adresată nouă rechemarea profeților la convertire. În da-ul lui Petru, spus îmbrățișării nemăsurate a lui Cristos, am recunoscut începutul unei morale noi, așa cum ne-ați spus Dumneavoastră în 7 martie 2015: «Datorită acestei îmbrățișări pline de îndurare apare dorința de a răspunde și de a ne schimba, și de la această îmbrățișare poate izvorî o viață diferită». Nu am întâlnit niciodată nimic mai eliberator.

Conștienți de faptul că mărturia se naște doar din recunoștința pentru gestul lui Cristos, revenim la casele noastre dornici de a îndeplini mandatul pe care ni l-ați încredințat: «Fie ca toți cei care urmează carisma regretatului mons. Luigi Giussani, să dea mărturie de milostivire, prin propovăduirea și întruparea ei în viață [...] și să fie semn [...] al duișiei lui Dumnezeu» pentru umanitatea rănită care nu mai speră în salvare sau o caută cu mare greutate.

În celebrarea liturghiei, cardinalul Bassetti ne-a amintit, prin cuvintele lui don Giussani, că «adevăratul protagonist al istoriei este cerșetorul: Cristos cerșetor în fața inimii omului și inima omului cerșetore în fața lui Cristos». Noi vrem să-l imităm pe Dumnezeu, dorind să fim ca Isus, pentru a le comunica tuturor celor pe care îi întâlnim milostivirea cu care Cristos ne tratează pe noi.

Vrem să trăim această supremă misiune a mărturiei urmându-vă pe Dumneavoastră, Sfinte Părinte, profetul pe care Domnul ni l-a trimis, în aceste vremuri pline de schimbări epocale, pentru convertirea noastră și, așa cum vedem că faceți Dumneavoastră, subliniem pozitivul, chiar cu toate limitele lui, pozitiv pe care îl descoperim în oricine, și lășăm restul în mâinile îndurării Tatălui.

Vă asigurăm de rugăciunile noastre zilnice, ale fiecăruia dintre noi, pentru ministerul papal, și oferim toate greutatețile și sacrificiile pentru ca Biserica să fie în lume, tot mai mult, locul fascinant al umanității mântuite.

Pr. Julián Carrón

Către Sfinția Sa, papa emerit, Benedict al XVI-lea

Sfinte Părinte,

Exercițiile Fraternității au fost marcate de invitația la convertire, invitație făcută de papa Francisc în acest An Sfânt, ca să fim mărturisitori ai milostivirii în fața omului de azi care are atât de mare nevoie de har și de iertare, așa cum Dânsul ne-a spus recent.

Conștienți fiind că metoda lui Dumnezeu în raportul său cu oamenii e discretă, că dorința lui e aceea de «a nu strivi cu puterea exterioară, ci a da libertate, a dărui și a trezi iubire», Vă cerem o rugăciune pentru toată Fraternitatea noastră, ca să trăim aceeași simplitate a lui don Giussani în fața lui Cristos, ca să reînnoim da-ul nostru în fața Domnului căruia continuă să îi fie milă de nimicnicia noastră.

La rândul nostru, continuăm să cerem, pentru Dumneavoastră, acea înțelegere a realității care se naște din înțelegerea credinței, ca să ne fiți și mai mult prieten și părinte în credință.

Pr. Julián Carrón

E.S.R. cardinal Angelo Bagnasco

Președinte al Conferinței Episcopale Italiene

Eminență,

22.000 de membri ai Fraternității Comunione e Liberazione, reuniți la Rimini pentru Exercițiile spirituale, în acest An Sfânt al milostivirii, primind invitația la convertire, adresată de papa Francisc, își reînnoiesc dorința de a propovădui și întrupa îndurarea, în societatea italiană pentru a fi semn al mângâierii lui Cristos, care ajunge la frații noștri oameni ca să experimenteze îmbrățișarea Tatălui care ne salvează.

Pr. Julián Carrón

E.S.R. cardinal Stanisław Rylko

Președinte Pontifical al Consiliului pentru Laici

Eminență,

22.000 de membri ai Fraternității Comunione e Liberazione, reuniți la Rimini pentru Exercițiile spirituale din acest an al milostivirii, vă asigură de angajamentul lor în convertirea proprie, pentru a mărturisi frumusețea

îndurării în fața unei umanități rănite sau dornice de salvarea pe care doar Cristos cel Înviat o poate aduce.

Pr. Julián Carron

*E.S.R. cardinal Angelo Scola
Arhiepiscop de Milano*

Dragul nostru Angelo,

Suntem recunoscători pentru mesajul tău, te asigurăm că aceste Exerciții spirituale au fost ocazia pentru acea convertire la care ne invită mereu papa Francisc și, totodată, ocazie ca să trăim experiența acelei unități în libertatea pe care o împlinește Cristos în cei care cedează în fața atractivității îndurării Sale înăuntrul vieții Bisericii, unitate mai puternică și mai fidelă decât orice rezistență și distragere de-a noastră.

Pr. Julián Carrón

*E.S.R. monsenior Filippo Santoro
Arhiepiscop Mitropolit de Taranto*

Dragul nostru Filippo,

Îți mulțumim pentru tot ce ne-ai scris și te asigurăm că, sub lumina memoriei vii a lui don Giussani și în urmarea papei Francisc, care ne invită la convertire, vrem să slujim Biserica, comunicându-le tuturor îndurarea cu care Cristos s-a aplecat asupra nimicului nostru și ne-a primit la fel cum a primit tatăl pe fiul risipitor.

Pr. Julián Carrón

*E.S.R. monsenior Massimo Camisasca
Episcop de Reggio Emilia – Guastalla*

Dragă Massimo,

Biletul pe care ni l-ai trimis găsește tot poporul nostru reunit la Rimini în memoria lui don Giussani, părintele nostru în credință, și în urmarea papei Francisc care ne invită să ne convertim pentru a fi mărturisitori ai îndurării.

Pr. Julián Carrón

*E.S.R. monsenior Corrado Sanguineti
Episcop de Pavia*

Dragul nostru Corrado,

Mulțumim pentru scrisoare; zilele astea am experimentat îmbrățișarea lui Cristos față de nimicul nostru, îmbrățișare care trezește în noi o recunoștință nemărginită și dorința de a sluji Biserica în urmarea papei Francisc, mărturisind frumusețea îndurării, unica speranță pentru umanitatea rănită de azi.

Pr. Julián Carrón

ARTA ÎN COMPANIA NOASTRĂ

Sub îngrijirea lui Sandro Chierici

(Ghid de lectură a imaginilor preluate din Istoria artei care însoțeau ascultarea fragmentelor de muzică clasică la intrare și la ieșire)

Serie de obiecte din fildeș din muzeul diecezan din Salerno

Cea mai vastă serie de obiecte din fildeș, din timpul Evului Mediu Târziu (sfârșit de secol XI) care a ajuns până la noi și care probabil decora un scaun episcopal, prezintă povestea mântuirii – cu câteva lacune – cu limbajul esențial și totodată, din punct de vedere simbolic, evident tipic culturii figurative a epocii. Îndurarea Tatălui care scoate toate lucrurile din nimic, se revarsă în istorie prin marii patriarhi – Noe, Avram, Moise – și ajunge în punctul său culminant în darul Fiului. Îndurarea lui Cristos, mărturisitor al Tatălui, le oferă oamenilor o posibilitate de viață și de raport cu realitatea care se dezvăluie pe deplin în sacrificiul de sine și se împlinește în acceptarea darului Spiritului. Fiecare milostivire umană are sens întrucât e mărturie a îndurării Trinității.

Crearea stelelor

Crearea plantelor

Crearea peștilor și a zburătoarelor

Crearea animalelor terestre

Crearea femeii

Ispita și păcatul original

Alungarea din Paradis

Munca strămoșilor

Sacrificarea lui Cain și Abel

Uciderea lui Abel și Cain în fugă

Dumnezeu poruncește să fie construită arca

Construirea arcei

Dumnezeu închide arca

Sfârșitul potopului

Ieșirea din arcă

Dumnezeu îl binecuvântează pe Noe

Noe cultivă via

Beția lui Noe

Construirea turnului Babel

Apariția lui Dumnezeu în fața lui Avram la Sichem

Sacrificarea lui Isac
Visul lui Iacob
Apariția în tufișul în flăcări
Predarea Tăbliilor cu poruncile

Vizita îngerului
Dublul și visul lui Iosif
Călătoria la Betleem
Nașterea
Anunțarea păstorilor
Prezentarea la templu
Magii în fața lui Irod
Adorația Magilor
Visul lui Iosif
Fuga în Egipt
Uciderea copiilor nevinovați

Nunta din Cana
Botezul lui Isus
Chemarea lui Petru și a lui Andrei
Întâlnirea cu Samariteanca
Înmulțirea pâinilor
Vindecarea paralticului
Orbul din naștere
Schimbarea la față
Învierea fiului văduvei din Naim
Vindecarea hidropicului și a celor șchiopi
Învierea lui Lazăr și intrarea în Ierusalim
Cina cea de taină și spălarea picioarelor
Răstignirea
Coborârea în infern
Mironosițele la mormânt
Isus le apare femeilor
Femeile le povestesc apostolilor
Discipolii de la Emaus
Isus le apare apostolilor
Necredința lui Toma
Apariția lui Isus pe lacul Tiberiada
Înălțarea la cer
Rusalii

Cuprins

MESAJUL TRIMIS DE PAPA FRANCISCO	3
----------------------------------	---

Vineri seara, 29 aprilie

INTRODUCERE	4
-------------	---

SFÂNTA LITURGHIE — OMILIA LUI DON STEFANO ALBERTO	20
---	----

Sâmbătă dimineața, 30 aprilie

PRIMA MEDITAȚIE — « <i>Firoul inimii [lui Dumnezeu] e îndurarea față de nimicnicia ta</i> »	21
---	----

SFÂNTA LITURGHIE — OMILIA E.S.R. CARDINAL GUALTIERO BASSETTI ARHIEPISCOP MITROPOLIT AL PERUGIEI — ORAȘUL PIEVE	44
---	----

Sâmbătă după-amiază, 30 aprilie

A DOUA MEDITAȚIE — « <i>Da, Doamne, Tu știi că ești obiectul supremei mele simpatii</i> »	50
---	----

Duminică dimineața, 1 mai

ÎNTÂLNIREA DE ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI	73
---------------------------------------	----

SFÂNTA LITURGHIE — OMILIA LUI DON FRANCESCO BRASCHI	92
---	----

MESAJE PRIMITE	95
----------------	----

TELEGRAME TRIMISE	97
-------------------	----

ARTA ÎN COMPANIA NOASTRĂ	101
--------------------------	-----

